

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΚΔ'.

ΙΟΥΝΙΟΣ 1961

ΑΡΙΘ. 222

ΤΟ 14^{ον} ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ

Τὸ χρυσοῦν νῆμα, ποῦ συνδέει ὅλα τὰ συνέδρια τῆς διεθνoῦς ομάδος ἰατρῶν, ἡ ὁποία ἔχει ὀνομασθῆ ὀμάς τοῦ Bossey, εἶναι τὸ ἐρώτημα περὶ τῶν προϋποθέσεων καὶ τῶν μεθόδων μιᾶς ἰατρικῆς ἡ ὁποία ἀρμόζει εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς πρόσωπον. Ἐνῶ εἰς τὰ προηγούμενα συνέδρια αὐτὸ τὸ θέμα ἀντιμετωπιζέτο κάθε φορὰν ἀπὸ μίαν διαφορετικὴν πλευράν (π. χ. ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς σημασίας τοῦ σώματος τὸ 1960, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς σημασίας τῆς ἐργασίας τὸ 1959 κλπ.), θὰ ἀντιμετωπισθῆ εἰς τὸ προσεχὲς συνέδριον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ προβλήματος τῆς **αὐτοπραγματώσεως**, τὸ ὁποῖον κυριαρχεῖ ὁλοκλήρου τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ προσδιορίζει ὅλα τὰ πεδία τῆς ἰατρικῆς. Εἰς τὸ 14^{ον} Συνέδριον θὰ ἐπιδιώξωμεν νὰ ξεκαθαρίσωμεν τί σημαίνει «αὐτοπραγμάτωσις τοῦ ἀνθρώπου ὡς πρόσωπον», καθὼς καὶ πῶς ὁ ἰατρός, ἐκτὸς καὶ πέραν τοῦ πρώτου του ἔργου νὰ καταστήσῃ ἐκ νέου τὸν ἄνθρωπον ἰκανόν, ἡμπορεῖ καὶ ὀφείλει νὰ ὑπηρετῇ τὴν προσωπικὴν του αὐτοπραγματώσιν. Μερικαὶ βασικαὶ σκέψεις σχετικῶς μὲ τὸ θέμα ἄς χρησιμεύσουν εἰς τὸ νὰ προετοιμάσουν τοὺς συνέδρους εἰς τὰ ἰδιαίτερα καὶ πολυποίκιλα προβλήματα τὰ ὁποῖα παρουσιάζει.

Ὅλοι εὐρισκόμεθα κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν μιᾶς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος πλέον δὲν θεωρεῖται, ἐκτιμᾶται καὶ ἀντιμετωπίζεται ὡς ὑποκείμενον τὸ ὁποῖον ζῆ καὶ ὑποφέρει, καὶ τὸ ὁποῖον ποθεῖ ἐλευθερίαν, σκοπὸν καὶ εὐτυχίαν, ἀλλ' ὡς βιολογικῶς, ψυχολογικῶς καὶ κοινωνικῶς

προσδιορισμένος φορεὺς ἰδιοτήτων καὶ ἰκανοτήτων διὰ τῶν ὁποίων προσαρμόζεται περισσότερον ἢ ὀλιγότερον ὀμαλῶς καὶ ἐπιτυχῶς εἰς τὰ δεδομένα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κόσμου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὀμως, ὀπως διὰ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν, καὶ διὰ τὴν ἐπιστήμην, μετετρέπη ὁ ἄνθρωπος εἰς «τμήμα τοῦ κόσμου». Καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς γνώσεως καὶ τῆς συμπεριφορᾶς, αἱ ὁποῖαι ἰσχύουν καὶ ἀποδεικνύονται ἀποτελεσματικαὶ διὰ τὴν γνωριμίαν καὶ κατάκτησιν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, διαρκῶς περισσότερον, τελείως αὐτονοσήτως, χρησιμοποιοῦνται καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἐξελίξεως εἶναι ἡ προσηνατολισμένη πρὸς τὴν φυσιοκρατείαν ἰατρικὴ, ἡ ὁποία ἐρευνᾷ τὸν ἄνθρωπον «ἀντικειμενικῶς» ὡς ἓνα ἐνόργανον ὄν καὶ θεωρεῖ κύριον ἔργον τῆς τὴν σωματικὴν ὑγείαν καὶ τὴν διατήρησιν τῆς ζωτικότητος.

Ἐνα πρῶτον βῆμα εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἰατροῦ ἀπὸ τὰ δεσμὰ μιᾶς ἀποκλειστικῶς φυσιοκρατικῆς στάσεως πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς τοποθετήσεως, ἡ ὁποία ἀρμόζει εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς ἄνθρωπον ὑπῆρξεν ἡ ἀναγνώρισις ὅτι αἱ ψυχικαὶ διαταραχαὶ ἀποτελοῦν πραγματικὴν πάθησιν, ἡ ὁποία ὀδήγησεν εἰς τὴν ψυχολογίαν τοῦ βάθους καὶ τὴν ψυχοθεραπείαν. Προσετέθη κατόπιν ἡ ἐπαναστατικὴ δι' ὀλόκληρον τὴν ἰατρικὴν γνώσιν ὅτι ὁ ψυχικὸς παράγων παίζει ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ θεραπείαν ὀλων τῶν κυρίως «ἀνθρωπίνων ἀσθενειῶν» (Jores). Μένει ν' ἀναγνωρισθῆ σήμερον ὅτι, καὶ ἐκεῖ ἀκόμη, ὀπου ὁ ψυχικὸς παράγων ὑπολογίζεται, δὲν

ἔχομεν ἀκόμη εὔρει δολόκληρον τὸν ἄνθρωπον, θεωρητικῶς ὅσον καὶ πρακτικῶς, ἐφ' ὅσον θεωροῦμεν τὴν «ψυχὴν» του, ὅπως ἔως τώρα τὸ σῶμα του, ὡς ἰδιαίτερον, ἀντικειμενικῶς ἀναγνωρίζομενον «πράγμα», καὶ ἐπιπροσθέτως ἐπιδιώκομεν τὴν ἄρσιν τῶν ψυχικῶν ἀνωμαλιῶν ἀπλῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀπροσκόπτου πάλιν ἐντάξεώς του εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον.

Ὁ ἰατρός ἀντιλαμβάνεται τὸν ἄνθρωπον ὡς πρόσωπον, μόνον ὅταν, πρῶτον, δὲν ἀντιπαράστασι πλέον σῶμα καὶ ψυχὴν ὡς δύο χωρισμένας μονάδας, ἀλλ' ἀντιμετωπίζῃ τὸν ἄνθρωπον ὡς ὑποκείμενον, τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται πάντοτε ὡς σῶμα καὶ ψυχὴ συγχρόνως, π. χ. πάντοτε μὲ τὸν σωματικὸν καὶ ψυχικὸν του ὄργανισμὸν ὁ ὁποῖος συγχρόνως παραμένει στάσιμος ἢ ἀναπτύσσεται, ναρκώνεται ἢ ἀνθεῖ, καταρρεῖ ἢ εὐδοκμεῖ, πάντοτε ὡς σῶμα καὶ ψυχὴ συγχρόνως, εὐρίσκειται τακτοποιημένος ἢ ἔχει διαταραχθῆ, ἐπιτυγχάνει ἢ ὄχι τὴν αὐτοπραγμάτωσιν. Καὶ δεύτερον, ὁ ἄνθρωπος ἀντιμετωπίζεται μόνον τότε ὡς πρόσωπον, ὅταν βλέπωμεν εἰς αὐτὸν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ὁποῖου ἡ ἰδιαίτερα πραγματικότης συνίσταται εἰς ὅτι τὸ ἄτομον ζῆ καὶ ἐνεργεῖ ὡς συνειδητὸν ὄν. Αὐτὴ ἡ πραγματικότης εἶναι κατὰ τὸ τελεῖως διαφορητικὸν ἀπὸ ἐκεῖνην ἡ ὁποία ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἀντικειμενικῶς προσδιορισμούς, ἀφηρημένας διαφορὰς καὶ συσχετίσεις, ὡς ἓνα σύνολον ἀντικειμενικῶν δεδομένων καὶ σχέσεων. Εἶναι ἡ πραγματικότης, ἡ ὁποία βασιζεται εἰς τὴν ἐνότητα καὶ ἀντιφατικότητα τοῦ ὑποκειμένου τὸ ὁποῖον ζῆ τὴν ζωὴν του καὶ ὑποφέρει, ἐπομένως ἡ πραγματικότης τῆς ἐσωτερικῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως. Οἱ παράγοντες οἱ ὁποῖοι διαμορφώνουν αὐτὴν τὴν πραγματικότητα εἶναι ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου δι' ἀσφάλειαν καὶ δύναμιν, διὰ σκοπὸν καὶ τελείωσιν, διὰ βεβαίωσιν καὶ πραγμάτων. Ἐδῶ γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνάγκην, φέρει εὐθύνην, αἰσθάνεται τὴν ὑποχρέωσιν, ἀναζητεῖ τὴν τελείωσιν, καί, κυρίως, κινεῖται ἀπὸ τὸν πόθον διὰ τὴν μεγάλην ἁρμονίαν, τὴν ὁποίαν ἡμπορεῖ νὰ εὕρῃ μόνον, ἐάν γίνῃ, ὅ,τι εἶναι εἰς τὸ βάθος του. Ἐτοῖ ὅλα ὅσα κάμνει ἢ ἀμελεῖ, ζῆται καὶ εὐρίσκει, πάντο-

τε εἰς τὸ βάθος προσδιορίζονται ἀπὸ τὴν τάσιν του νὰ γίνῃ ὁ ἑαυτὸς του.

Αὐτοπραγμάτωσις τοῦ ἀνθρώπου ὡς προσώπου δὲν σημαίνει τὴν διαμόρφωσιν ἐνὸς δημιουργήματος τὸ ὁποῖον νὰ λειτουργῇ ἀπροσκόπτως ὅπως μία μηχανή, οὔτε ἀπλῶς, ὅπως εἰς τὸ ἄνθος, τὴν δημιουργίαν ἐνὸς τελείου εἶδους. Αὐτοπραγμάτωσις σημαίνει μᾶλλον ἓνα τέλειον τρόπον ἐσωτερικῆς ζωῆς, ἡ ὁποία βεβαίως προβάλλει πρὸς τὰ ἔξω, πρὸ πάντων ὅμως εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ἁρμονία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν βαθύτερον ἑαυτὸν του καὶ τὸν πραγματικὸν του προορισμὸν. Αὐτοπραγμάτωσις τοῦ ἀνθρώπου ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν εἰρήνην τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς ζωῆς ἐπιτρέπει, μὲ τὴν ἀξιοῖτητα τῶν ἀποφάσεων τὰς ὁποίας διαμορφώνει, καὶ τὸν πλοῦτον τῆς εὐλογίας τὴν ὁποίαν χαρίζει. Καὶ ἡ ἱατρικὴ μόνον ἀξία τοῦ ἀνθρώπου ὡς προσώπου μόνον καθ' ὃ μέτρον ὁ ἰατρός ἐκτελεῖ τὸ ἔργον του μὲ γνώμονα τὴν τάσιν πρὸς αὐτοπραγμάτωσιν, ἡ ὁποία κινεῖ δολόκληρον τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν—καὶ μάλιστα ἀδιακρίτως ἐάν ἡ προσοχὴ του κατὰ τὴν δεδομένην στιγμήν στρέφεται περισσότερο πρὸς μίαν σωματικὴν ἢ μίαν ψυχικὴν διαταραχὴν.

Ἡ ὀρθὴ κατανόησις τῆς σημασίας τῆς αὐτοπραγματώσεως ὡς ικανοποιήσεως τῆς ἰσχυροτέρας τάσεως, τοῦ βαθύτερου «πρέπει», καὶ τοῦ βαθύτερου ἀνθρωπίνου πόθου, εἶναι δυνατὴ μόνον ὅταν, παρὰ τὰς ὀρθολογιστικὰς προκαταλήψεις, δεχώμεθα τὸ μεταφυσικὸν βάθος τοῦ ἀνθρώπου, ὡς μίαν, ὡς τὴν ἀποφασιστικὴν δι' αὐτὸν πραγματικότητα. Τὸ ἄτομον τὸ ὁποῖον φθάνει εἰς τὴν συνειδητοποίησιν τοῦ ἑαυτοῦ του ἀνακαλύπτει ὅτι εὐρίσκειται μεταξὺ δύο πραγματικότητων. Ἀνακαλύπτει τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ὡς ἓνα ἐγώ, πάντοτε περιορισμένον, ἐξαρτώμενον ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀγωνιζόμενον διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὅμως ὅτι εἰς τὸ βάθος ἀνήκει εἰς ἓνα βαθύτερον ἐγώ, τὸ ὁποῖον, ἀνεξάρτητον ἐν ἑαυτῷ, τείνει ὀπωδῆποτε ν' ἀναπτυχθῇ καὶ νὰ ἐκδηλωθῇ. Καὶ αὐτοπραγμάτωσις τοῦ προσώπου σημαίνει πάντοτε τὴν σύνθεσιν τῶν δύο πόλων εἰς μίαν ἐνότητα, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος κάτω ἀπὸ τοὺς περιορισμούς τοῦ κό-

σμου ἡμπορεῖ νὰ ζῆ ὡς ἀνεξάρτητον ὄν. Ἡ ἐπίτευξις αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ προϋποθέτει ὠρισμένην ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρώπου ὡς συνειδητοῦ ὄντος. Κατ' αὐτὴν ὀφείλει οὗτος ν' ἀπαλλαγῆ ἀπὸ ποικίλα ἀσυνειδήτα δεσμὰ καὶ νὰ γίνῃ αὐτόνομον πρόσωπον, ὀφείλει ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀτομικὴν του ὑπαρξιν, καί, τόσον ὡς ἄτομον ὅσον καὶ ὡς πρόσωπον, ν' ἀποκτήσῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ ἐποικοδομητικὴν ἐπαφὴν μὲ τοὺς ἄλλους. Καὶ ἡ ἀσθένεια νοεῖται τότε πάντοτε ὡς ἔκφρασις ἐνὸς ἀποτυχημένου ἐγῶ, μᾶς κακῶς τοποθετημένης ἀτομικότητος ἢ κάποιας δυσκολίας εἰς τὴν ἐπαφὴν.

Ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ταυτίζεται ἀποκλειστικῶς μὲ τὸ ἐξωτερικὸν ἐγῶ του, αἱ σκέψεις καὶ αἱ πράξεις του κατευθύνονται ἀπὸ τὴν ἀνάγκην νὰ βεβαιώσῃ τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ τὸν τακτοποιήσῃ εἰς ἓνα κόσμον τὸν ὁποῖον ἐξουσιάζει καὶ ὁ ὁποῖος τοῦ προσφέρει εὐχαρίστησιν. Αὐτοπραγματώσεως σημαίνει τότε μόνον τὴν ἀνάπτυξιν ὅλων τῶν δυνατοτήτων καὶ τῶν ἰκανότητων αἱ ὁποῖαι βοηθοῦν εἰς αὐτό. Πόνος, ἀσθένεια καὶ θάνατος ἀποτελοῦν ἀντίθεσιν εἰς τὴν ὑπαρξίν του, ἡ ὁποία τείνει διαρκῶς νὰ ὠθηθῆται πρὸς τὰ ἐμπρός, καὶ εἰς τὴν ζωὴν του, ἡ ὁποία τοῦ ἐμφανίζεται διαρκῶς καλυτέρα εἰς ἓνα συνεχὲς γίγνεσθαι. Ἐὰν ὁμοῦ ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ὅτι προσδιόριζεται ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν του ὑπαρξιν, ἀνακαλύπτει ὅτι ἀποτελεῖ μέρος ἐνὸς ὑπερκόσμου ἐγῶ, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀρρώστειαν, τὸν πόνον καὶ ἀπέναντι τοῦ θανάτου, ὡς νὰ ὑπερερῆ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ἡμπορεῖ ν' ἀκτινοβολῆ μεγαλυτέραν ζωὴν καὶ προσφέρει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν ἀπὸ κάπου ἄλλοῦ στήριγμα, νόημα καὶ ἀσφάλειαν.

Διὰ τὸν ἱατρόν, ὁ ὁποῖος λαμβάνει σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν τάσιν του διὰ προσωπικὴν αὐτοπραγματώσεως, ἔχει σημασίαν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ὀρθολογιστικὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς πραγματικότητος. Τότε μόνον ἡμπορεῖ νὰ παραδεχθῆ ὅτι τὸ ὑπερκόσμον ἐγῶ δὲν εἶναι ἀντικειμενικὸν καὶ ψηλαφητὸν γεγονός, ἀλλὰ κάτι τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται καὶ δοῖ μόνον εἰς τὸ βάθος τοῦ ἀνθρωπίνου βιώματος. Διότι μόνον ἐδῶ γίνεται αἰσθητὸν ὡς ἐκείνη ἢ δύναμις ἡ ὁποία μεταβάλλει τὰ πάν-

τα καὶ ὡς πληρότης, ὡς τάξις, ἡ ὁποία δημιουργεῖ συνειδήσιν καὶ ὡς ἐνότης, ἡ ὁποία ἀποδεσμεύει τὴν ἀληθῆ ἀγάπην. Τὴν ὑπαρξιακὴν του πραγματικότητα ἀποδεικνύει τὸ ἐσωτερικὸν ἐγῶ μὲ τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀφίεται εἰς αὐτό, παρὰ τὸν φόβον, τὴν ἀμφιβολίαν καὶ τὴν θλίβιν, ἀνοίγεται εἰς μίαν ζωὴν τῆς ὁποίας τὸ στήριγμα, ἡ εὐτυχία, τὸ νόημα καὶ ἡ γαλήνη δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὰς συνθήκας τοῦ κόσμου.

Ἀποφασιστικὴ στροφὴ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτᾶται ἡ αὐτοπραγματώσεως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ ὁ ἱατρός-σύμβουλος, εἶναι ἐκείνη ἡ μεγάλη μεταστροφὴ, ἡ δοσμένη εἰς τὸ τέλος εἰς κάθε ἄνθρωπον, ἡ μετάνοια, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν μονόπλευρον ταύτισιν μὲ τὸ ἐγῶ πού τείνει πρὸς τὴν αὐτοβεβαίωσιν εἰς τὸν κόσμον, καί, πλήρης ἐμπιστοσύνης καὶ ἀποφασιστικότητος, ἐπαφίεται εἰς τὰς λυτρωτικὰς, βασιμους καὶ ἐξυτηρητικὰς δυνάμεις τοῦ ἐσωτερικοῦ του ἐγῶ. Μόνον μὲ αὐτὴν τὴν πρᾶξιν φθάνει πραγματικῶς ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν δρόμον τῆς συνειδητῆς αὐτοπραγματώσεως ὑπὸ τὴν πλήρη ἔννοιαν τοῦ ὄρου. Ἀντιλαμβάνεται τὴν ὑποχρέωσίν του νὰ κἀνῃ ἐργασίαν συνθέσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνῶ ἀφίεται καὶ ὑπακούει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐγῶ του, συγχρόνως γίνεται ἱκανὸς νὰ φέρῃ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ ἐγῶ εἰς τὴν καθημερινὴν του ζωὴν. Αὐτὴ ἡ σύνθεσις προσφέρει εἰς τὸν ἄνθρωπον, κατὰ τὸ μέτρον κατὰ τὸ ὁποῖον τὴν ἐπιτυγχάνει, τρία πράγματα: 1) Τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν πληρότητα τῆς ὑπάρξεως, ἀπὸ ὅπου προέρχεται καὶ ὅπου συνεχῶς ἀνανεώνεται ἢ πραγματικὴ διάθεσις διὰ τὴν ζωὴν καὶ ἢ πραγματικὴ δύναμις διὰ τὴν ζωὴν, 2) μίαν μορφήν προσωπικότητος, πού μὲ τὴν δύναμιν ἀποδοχῆς καὶ διαμορφώσεως καὶ τὴν συνεχῆ ἐτοιμότητα μεταβολῆς ἐγγυᾶται διὰ τὴν σταθερότητα τῆς ὀριμότητος, μᾶς ὀριμότητος, ἡ ὁποία συμφωνεῖ τόσον μὲ τὸ αἶτημα τῆς προσωπικῆς ἀτομικότητος ὅσον καὶ μὲ τὸν νόμον τῆς κοινῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, 3) τὴν ἰκανότητα πραγματικῆς κοινωνικῆς ἐπαφῆς εἰς μίαν ἐνότητα ἀγάτης μὲ τὸν ἄλλον.

Ἡ σύνθεσις τὴν ὁποίαν ἐπιτυγχάνει ἡ

αὐτοπραγμάτωσις δὲν εἶναι ποτὲ κάτι τὸ τελικόν, ὅσον τουλάχιστον ὁ πραγματικὸς ἑαυτὸς δὲν εἶναι κάτι τὸ ἀρχικῶς δεδομένον, ἀλλ' ἡ συνεχῶς ἀνανεουμένη σύνθεσις τοῦ συνδεδεμένου μετὸν κόσμον ἐγὼ μετὴν ἐσωτερικὴν ἵπαρξιν. Πρόσωπον ἐπομένως εἶναι πάντοτε μία διαμορφουμένη προσωπικότης καὶ βασικὸν ἐμπόδιον κάθε αὐτοπραγματώσεως εἶναι ἐκείνη ἢ μορφή τῆς στασιμότητος, ἐκείνη ἢ μορφή τῆς προσηλώσεως εἰς ὠρισμένην κατάστασιν καὶ τῆς ἀποσκληρύνσεως, ἢ ὁποία, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος προκαλεῖ ἀσθενείας, ἐμποδίζει τόσον πολὺ τὴν θεραπείαν.

Ἐὰν ὁ ἰατρός, ἀπέναντι ὅλων τῶν ἀσθενῶν του, ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν αὐτοπραγματώσιν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς ἀνεξαρτήτως ὅλας τὰς περιπτώσεις, τοῦ ἀνοίγονται νέαι πηγαὶ ἀντιλήψεως καὶ χειρισμοῦ. Μανθάνει νὰ βλέπῃ τὴν ἀρρώστειαν ὡς ἔκφρασιν δυσκολίας εἰς τὴν αὐτοπραγματώσιν, ἀλλὰ καὶ ὡς εὐκαιρίαν ἢ ὁποία ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν δρόμον πρὸς τὸν βαθύτερον ἑαυτὸν του. Καὶ εἶναι δυνατόν, κάθε φορὰν πὸν πολεμεῖ τὴν ἀρνητικὴν στάσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι τῆς ἀσθενείας, ἢ ὁποία ἐμποδίζει τὰς θεραπευτικὰς δυνάμεις νὰ δράσουν, νὰ ἐλευθερώη συγχρόνως καὶ τὰς λυτρωτικὰς δυνάμεις τοῦ βίου.

Εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Getsemani εἰς Ἰταλίαν θὰ προσπαθήσωμεν νὰ γνωρίσωμεν λεπτομερῶς, ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν ἢ ἀρρώστεια σημαίνει διαταραχὴν εἰς τὸν δρόμον τῆς αὐτοπραγματώσεως καὶ συγχρόνως περιέχει δυνατότητας ὑποβοηθήσεώς της. Θὰ συζητήσωμεν ἐπὶ τοῦ θέματος ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν εἶναι δυνατόν νὰ γίνεταί λόγος ἤδη εἰς τὸ παιδί περὶ αὐτοπραγματώσεως καὶ ποῖα ρήγματα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ παιδιοῦ ἐμφανίζονται εἰς τὰς ἀσθενείας τοῦ ἐνήλικου. Θὰ ἐξετάσωμεν ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν ἢ «ψυχιατρικὴ περίπτωσις», ἀποτελεῖ ἔκφρασιν ἀποτυχίας εἰς τὴν αὐτοπραγματώσιν, ὅπου ἡ ἀνικανότης διὰ τὴν σύνθεσιν τῆς προσωπικότητος ὑπῆρξε τὸ ἐμπόδιον. Ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἴδωμεν, ἐὰν καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχη εἰς τὴν αὐτοπραγματώσιν ὁ ἀνάπηρος παρὰ τὸ μειονέκτημά του. Θέλωμεν πρὸ πάντων ἐπίσης νὰ γνωρίσωμεν ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν ἢ ἀληθινὴ αὐτοπραγματώσις ὡθεὶ τὸ ἄτομον πάντοτε νὰ ὑπερβῇ

τὸν ἑαυτὸν του, διότι χωρὶς εἰλικρινῆ σχέσιν μετὰ τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως, χωρὶς τὸν ἐποικοδομητικὸν διάλογον μετὰ τὸ ἄλλο φύλον, χωρὶς κοινωνικότητα καὶ χωρὶς συνεχῆ ἐπαρῆν μετὰ τὸ ὑπερῆραν, ἢ αὐτοπραγματώσιν ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι δυνατὴ. Θ' ἀναλογισθῶμεν τέλος ὅτι ὁ ἰατρός ἠμπορεῖ ν' ἀναγνωρίσῃ καὶ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸν ἀσθενῆ του ὡς πρόσωπον μόνον κατὰ τὸ μέτρον κατὰ τὸ ὁποῖον ἔχει θέσει ὁ ἴδιος ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἐπαγγέλματός του τὴν προσωπικὴν αὐτοπραγματώσιν· διότι πάντοτε αὐτὸ πού ὁ ἰατρός βλέπει, προσέχει καὶ ἀφιντίζει εἰς τὸν ἀσθενῆ του ἐξαρτᾶται ἀπὸ ὅ,τι ὁ ἴδιος προσέχει διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ φροντίζει ν' ἀκολουθῇ.

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

Δευτέρα, 31 Ἰουλίου: Ἐναρξίς τοῦ συνεδρίου. Δεῖπνον εἰς τὰς 19.00. Παρουσιάσεις τῶν μελῶν.

Τρίτη, 1 Αὐγούστου: Ὑπὸ Dr. Arthur Jores, καθηγητοῦ, Ἄμβουργον: Ἡ ἔλλειψις αὐτοπραγματώσεως ὡς αἴτιον εἰδικῶς ἀνθρωπίνων ἀσθενειῶν.

Ὑπὸ Διδος Madeleine Rambert, ψυχολογίας, Λωζάννη: Ἡ αὐτοπραγματώσις εἰς τὸ παιδί.

Τετάρτη, 2 Αὐγούστου: Ὑπὸ Δρος κυρίας Soto Yarritu, ψυχιάτρου, ψυχολογίας, Λωζάννη: Ἡ αὐτοπραγματώσις εἰς τὸν ψυχικῶς ἀσθενῆ.

Ὑπὸ Δδος Colette Durieu, διπλωματοῦχου φιλοσοφίας, Παρίσι: Ἡ αὐτοπραγματώσις εἰς τὸν ἐνήλικον ἀνάπηρον.

Πέμπτη, 3 Αὐγούστου: Ὑπὸ Dr. Βασιλεία: Ἡ σημασία τοῦ διαλόγου μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς διὰ τὴν αὐτοπραγματώσιν.

Παρασκευή, 4 Αὐγούστου: Ὑπὸ Dr. Luigi Gedda καθηγητοῦ τῆς ἱατρικῆς γενετικῆς, Ρώμη: Ἡ αὐτοπραγματώσις τοῦ ἱατροῦ εἰς τὴν προσωπικὴν του ζωὴν καὶ εἰς τὸ ἔργον του. Συζήτησις.

Σάββατον, 5 Αὐγούστου: Συζητήσεις—Συμπεράσματα. Τρίτη, Τετάρτη, Παρασκευὴ καὶ Σάββατον εἰς τὰς 9.00: Ὑπὸ Dr. Paul Tournier, Γενεύη: Ἡ αὐτοπραγματώσις κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Βίβλου.

PAUL TOURNIER

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΙ ΕΓΚΕΦΑΛΟΙ

Α'.

Δυνατότητες.

Είναι γνωστή ή καταπληκτική ανάπτυξις τήν οποίαν είχαν κατά τὰ τελευταία ἔτη οἱ διάφοροι ἠλεκτρονικοὶ ὑπολογισταὶ (οἱ κοινῶς λεγόμενοι ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι), εἰς ὅλους τοὺς τομείους τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσῃ κανεὶς ὅτι πλείοστοι ὄσαι σημεριναὶ ἀνακαλύψεις καὶ τεχνικὰ κατορθώματα, ὅπως ἡ κατάρτησις τοῦ διαστήματος, δὲν θὰ ἦσαν κατορθωτὰ χωρὶς τοὺς ἠλεκτρονικοὺς ὑπολογιστάς, διὰ νὰ κατανοήσῃ τὴν τεραστίαν σημασίαν τοῦ νέου αὐτοῦ ὄπλου τῆς ἐπιστήμης. Ἦδη πολλαὶ χιλιάδες ἠλεκτρονικῶν ἐγκεφάλων ὄλων τῶν τύπων καὶ μεγεθῶν λειτουργοῦν εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς εὐρυτάτην κλίμακα εἰς τὴν καθαρὰν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν, εἰς τὴν μελέτην καὶ κατασκευὴν τεχνικῶν ἔργων, ἢ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἰς πολεμικοὺς σκοποὺς, εἰς τὴν παρακολούθησιν τῶν πυραύλων, τῶν δορυφόρων κλπ, ἢ τέλος δι' ἐμπορικοὺς καὶ βιομηχανικοὺς σκοποὺς.

Ὅμως οἱ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι δημιουργοῦν ἓνα πλῆθος νέων προβλημάτων διὰ τὸν ἄνθρωπον. Θέτουν ἐρωτήματα βασικῆς σημασίας, εἰς τὰ ὅποια ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ δώσῃ κάποια ἀπάντησιν. Ἔως ποῦ θὰ ἀντικαταστήσῃ ὁ ἠλεκτρονικὸς ἐγκέφαλος τὸν ἀνθρώπινον νοῦν; Ἦδη οἱ ἠλεκτρονικοὶ ὑπολογισμοὶ ὑπερτεροῦν τεραστίως τοῦ ἀνθρώπου εἰς μερικοὺς τομείους. Καὶ αἱ δυνατότητές των συνεχῶς αὐξάνουν. Ἔως ποῦ θὰ φθάσουν ἀραγε; Μήπως θ' ἀχρηστεύσουν μίαν ἡμέραν οὐσιαστικῶς τὸν ἀνθρώπινον ἐγκέφαλον; Καὶ τότε τί θὰ κάμῃ ὁ ἄνθρωπος; Ἦ μᾶλλον τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὅταν τὸ κατασκευασμὰ του ἡμπορεῖ νὰ τὸν ξεπεράσῃ;

Προβλήματα φιλοσοφικά, ψυχολογικά, κοινωνικὰ κοντὰ εἰς τὰ καθαρῶς τεχνικὰ προβλήματα μᾶς τίθενται κάθε στιγμὴν, καὶ δὲν ἔχομεν κανὲν τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ἀ-

γνοήσωμεν· διότι ἔχουν ἄμεσον σχέσιν μετὰ τὴν σημερινὴν καὶ πολὺ περισσότερον μετὰ τὴν αὐριανὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Πρὶν ὅμως θέσωμεν τὰ προβλήματα αὐτά, ἄς ἴδωμεν ἐν συντομίᾳ τί εἶναι καὶ πῶς λειτουργοῦν οἱ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι.

★

Αἱ ὑπολογιστικαὶ μηχαναὶ δὲν εἶναι βεβαίως καθόλου νέα εφευρέσεις. Ἡ ἱστορία των ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ 1642, ὅποτε ὁ Pascal κατασκεύασε τὴν πρώτην ἀριθμομηχανήν. Ἐν τούτοις ἡ ἀνάπτυξις τῶν ὑπολογιστικῶν μηχανῶν ὑπῆρξε βραδεία. Ἐπὶ αἰῶνας καμμία οὐσιώδης πρόοδος δὲν παρουσιάσθη εἰς τὸν τομέα αὐτόν.

Μία ἀπὸ τὰς σημαντικωτέρας προόδους ὀφείλεται εἰς τὸν Ch. Babbage, ὁ ὅποιος ἔζησε κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἰς τὸ Cambridge τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Babbage συνέλαβε τὴν ιδέαν ἐνὸς «μηχανικοῦ ἐγκεφάλου» διὰ τὴν λύσιν πολυπλόκων προβλημάτων, τὸν ὅποιον ὠνόμασε «Analytical Engine» (Ἀναλυτικὴ Μηχανή). Ἡ μηχανὴ αὐτὴ περιέχει ὅλα τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῶν ἠλεκτρονικῶν ἐγκεφάλων, εἶναι ὅμως βραδεία λόγω τῆς μὴ χρησιμοποίησεως τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Δυστυχῶς ὅμως ὁ Babbage δὲν κατόρθωσε νὰ ολοκληρώσῃ εἰς τὴν πράξιν τὰ σχέδιά του καὶ ἡ μηχανὴ του ἔμεινε ἡμιτελής.

Οὕτω φθάνομεν εἰς τὰ μέσα σχεδὸν τοῦ αἰῶνος μας. Ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τῶν ὑπολογιστικῶν μηχανῶν ἤρχισε κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Οὕτως ὁ Aiken εἰς τὸ Harvard τῆς Ἀμερικῆς, κατασκεύασε τὴν πρώτην αὐτόματον ὑπολογιστικὴν μηχανήν μεγάλης ἰκανότητος τὸ 1944. Αἱ μηχαναὶ τοῦ Aiken, γνωσταὶ ὡς Mark, ἀποτελοῦν τὴν βάσιν πολλῶν συγχρόνων ὑπολογιστικῶν μηχανῶν.

Τὸ βασικὸν ὅμως βῆμα γίνεται τὸ ἔτος 1945, ὅποτε κατασκευάζεται ὑπὸ τῆς ἐταιρείας IBM ὁ πρῶτος καθ' αὐτὸ ὑπολο-

γιστής μεγάλης κλίμακος λειτουργῶν δι' ἠλεκτρονικῶν λυχνιῶν. Ὁ ἐγκέφαλος αὐτὸς ὠνομάσθη ENIAC (Electronic Numerical Integrator and Computer, δηλαδή Ἡλεκτρονικός Ἀριθμητικός Ὀλοκληρωτής καὶ Ὑπολογιστής). Περιέχει 18.000 λυχνίας καὶ ἐκτελεῖ τὰς στοιχειώδεις ἀριθμητικὰς πράξεις (πρόσθεσιν καὶ ἀφαιρέσιν) εἰς δύο δεκάκις χιλιοστὰ τοῦ δευτερολέπτου.

Ἐκτοτε ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἠλεκτρονικῶν ἐγκεφάλων ὑπῆρξε τεραστία. Κατασκευάζονται πλῆθος ἠλεκτρονικῶν ἐγκεφάλων διαφόρων τύπων καὶ μεγεθῶν. Ἡ τιμὴ τῶν ἐλαττοῦται. Αἱ χρήσεις τῶν πολλαπλασιάζονται. Ἡ δὲ ἐξέλιξις τῶν γίνεται ἀκόμη μεγαλυτέρα τελευταίως μὲ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν transistors⁽¹⁾.

Ἦδη ὑπάρχουν ἄνω τῶν 100 Ἐταιρειῶν εἰς τὸν Δυτικὸν Κόσμον, αἱ ὁποῖαι κατασκευάζουν ἠλεκτρονικοὺς ἐγκεφάλους. Εἰς τὴν Ἑλλάδα δύο ἐκ τῶν παλαιότερων Ἐταιρειῶν ἔχουν φέρει ἤδη τοιοῦτους ὑπολογιστάς. Ἀφ' ἑνὸς εἶναι ἡ Ἐταιρεία IBM (International Business Machines), ἡ ὁποία ἔχει ἐγκαταστήσει ἓνα ὑπολογιστὴν IBM 650 εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν Ἑλλάδος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ Remington Rand, ἡ ὁποία ἔχει ἓνα ὑπολογιστὴν Univac 120 εἰς τὴν Ἐταιρείαν «Σολωμός».

*

Γενικῶς οἱ ἠλεκτρονικοὶ ὑπολογισταὶ εἶναι δύο εἰδῶν: Ἐν πρώτοις εἶναι οἱ Ἀναλογικοὶ Ὑπολογισταὶ (Analog Computers), οἱ ὁποῖοι μετροῦν ὄρισμένον συνεχῆς μέγεθος, τὸ ὁποῖον ἀντιπροσωπεύει τὴν λύσιν ἑνὸς προβλήματος, π. χ. ἓνα ἠλεκτρικὸν δυναμικόν. Δηλαδή τὰ δεδομένα τοῦ προβλήματος εἰσάγονται εἰς τὸν ὑπολογιστὴν ὑπὸ μορφῆν δυναμικῶν, ἀντιστάσεων, αὐτεπαγωγῶν κλπ., μετράται δὲ τὸ προκύπτον δυναμικόν.

Τὸ ἀπλούστερον παράδειγμα ἑνὸς ἀναλογικοῦ ὑπολογιστοῦ εἶναι ὁ λογαριθμικὸς

κανών. Ἐκεῖ τὰ δεδομένα τοῦ προβλήματος (πολλαπλασιασμοῦ ἢ διαιρέσεως) τοποθετοῦνται διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἐξαγομένου γίνεται ἀμέσως. Διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἠλεκτρισμοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουν πολὺ πλέον σύνθετοι ἀναλογικοὶ ὑπολογισταί, οἱ ὁποῖοι εἶναι σχετικῶς φθινοί, ὄχι ὅμως τόσον μεγάλης ἀκριβείας.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ Ἀριθμητικοὶ Ὑπολογισταὶ (Digital Computers) χρησιμοποιοῦν πάντοτε ἀριθμοὺς. Βασικῶς ἐκτελοῦν μόνον τὰς 4 πράξεις τῆς ἀριθμητικῆς. Εἶναι ὅμως δυνατόν, δι' ἐπαναλήψεως τῶν πράξεων αὐτῶν, νὰ λύσουσιν συνθετώτερα προβλήματα κάθε μορφῆς.

Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀκριβέστεροι καὶ περισσότερον ἐν χρήσει σήμερον ὑπολογισταί. Εἰς αὐτοὺς δὲ καὶ θὰ περιορισθῶμεν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέγεθος οἱ ἠλεκτρονικοὶ ὑπολογισταὶ διακρίνονται εἰς:

α) Μικροὺς (δι' ἐμπορικοὺς σκοποὺς) οἱ ὁποῖοι ἔχουν ταχύτητα 6.000 πράξεων (προσθέσεων ἢ ἀφαιρέσεων) κατὰ πρῶτον λεπτόν.

β) Μέσους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ταχύτητα γύρω εἰς τὰς 100.000 προσθαφαιρέσεις ἀνὰ πρῶτον λεπτόν. Ἀντιστοίχως ἐκτελοῦν 6.000 πολλαπλασιασμοὺς ἢ 1000 διαιρέσεις ἀνὰ πρῶτον λεπτόν.

γ) Μεγάλους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ταχύτητα ἄνω τῶν 600.000 προσθαφαιρέσεων ἀνὰ πρῶτον λεπτόν. Οἱ μεγαλύτεροι σημερινοὶ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι φθάνουν τὰς 300.000.000 πράξεις ἀνὰ πρῶτον λεπτόν!

Χάρις εἰς τὴν μεγάλην τῶν ταχύτητα, οἱ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι ἠμποροῦν νὰ λύσουσιν πολυπλοκώτατα μαθηματικὰ προβλήματα εἰς μικρὸν χρονικὸν διάστημα. Ἦμποροῦν π. χ. νὰ λύσουσιν συστήματα γραμμικῶν ἐξισώσεων μὲ πολλοὺς ἀγνώστους, νὰ εὑρουσιν ὁλοκληρώματα, νὰ λύσουσιν πολυπλόκους διαφορικὰς ἐξισώσεις κ.λ.π.. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἀνάγονται τελικῶς εἰς μὲγάλον ἀριθμὸν ἀριθμητικῶν πράξεων, αἱ ὁποῖαι ὅμως γίνονται εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα.

Οὕτως ἐλύθησαν προβλήματα τὰ ὁποῖα θὰ ἀπῆλθον πολλὰ ἔτη ἐργασίας ἐξησχημένων ὑπολογιστῶν μὲ συνήθεις ἠλεκτρικὰς

(1) Οἱ transistors εἶναι μικροὶ κρυσταλλοὶ τοῦ μετάλλου γερμανίου διατεταγμένοι οὕτως, ὥστε νὰ ἐκτελοῦν ὅλας τὰς λειτουργίας τῶν ἠλεκτρονικῶν λυχνιῶν. Ἐχουν τὸ πλεονέκτημα ὅτι ἔχουν πολὺ μικρὸν ὄγκον, λειτουργοῦν μὲ ἐλάχιστον ρεῦμα καὶ ἔχουν καλυπτόμενον ἀπό τὰς συνήθεις λυχνίας.

μηχανάς. Διὰ τὴν περιορισθῶ μόνον εἰς τὴν Ἀστρονομίαν, σημειῶνω ὅτι πλεῖστα προβλήματα πολὺ μεγάλης σημασίας, ποὺ ἀφοροῦν τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἀστέρων καὶ τῶν ἀστρικών συστημάτων, ἐλύθησαν διὰ τῶν ἠλεκτρονικῶν ἔγκεφάλων. Διὰ τοῦ ἰδίου τρόπου ὑπελογίσθησαν αἱ τροχιαὶ τῶν πλανητῶν καὶ γενικῶς τῶν οὐρανίων σωμάτων, τελευταίως δὲ τῶν τεχνητῶν δορυφόρων.

Ὁ ὑπολογισμὸς τῆς τροχιάς ἑνὸς τεχνητοῦ δορυφόρου ἢ ἑνὸς τεχνητοῦ πλανήτου ἀποτελεῖ ἓν δυσκολώτατον πρακτικῶς πρόβλημα. Ἐνῶ οἱ ἐξισώσεις τοῦ προβλήματος γράφονται σχετικῶς εὐκόλως, ἢ λύσεις των ὁμως ἀπαιτεῖ ἀπειρίαν ὑπολογισμῶν, οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουν ἐντὸς λογικῶν χρονικῶν ὁρίων. Διὰ τῶν ἠλεκτρονικῶν ὁμως ἔγκεφάλων ὄχι μόνον ὑπολογίζεται ἐκ τῶν προτέρων ἢ ἐπιθυμητῇ τροχιά, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐκτόξευσιν, βάσει τῶν στοιχείων τὰ ὅποια στέλλει ὁ ἐκτοξευθεὶς δορυφόρος γίνονται ταχύτατα οἱ ὑπολογισμοί, ὥστε νὰ εὐρεθῇ ἡ ἐκτροπή του ἐκ τῆς ὑπολογισθείσης τροχιάς. Οὕτως ὑπολογίζεται ἡ περαιτέρω τροχία τοῦ ἢ προκαλοῦνται αὐτομάτως αἱ ἀναγκαῖαι διορθώσεις τῆς τροχιάς, δι' ἀποστολῆς σημάτων, τὰ ὅποια θέτουν εἰς λειτουργίαν τοὺς πυραύλους τοῦ δορυφόρου. Οὕτω π. χ. εἶναι γνωστὸν, ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Lunik II, ὄχι μόνον ἐπετεύχθη ἡ πρόσκρουσις του ἐπὶ τῆς σελήνης, ἀλλὰ καὶ ἀνεκινώθη ὁ χρόνος τῆς προσκρούσεως μὲ ἀκρίθειαν 1 λεπτοῦ, ὀλίγον μετὰ τὴν ἐκτόξευσίν του ἀπὸ τὴν γῆν.

Σημειῶνω ἓν παράδειγμα τὸ ὁποῖον δεικνύει τὴν ταχύτητα ὑπολογισμοῦ τῶν ἠλεκτρονικῶν ἔγκεφάλων, καὶ τοῦ ὁποῖου ἔχω προσωπικὴν πείραν. Ἐνας φίλος εἰς Στοιχόλημν μοῦ ὑπελόγησε διὰ τοῦ ἠλεκτρονικοῦ ἔγκεφάλου Besk μίαν τροχίαν ἀστέρος εἰς ἓνα Γαλαξίαν διὰ 5 δισεκατομμύρια ἔτη ἐντὸς 5 πρώτων λεπτῶν τῆς ὥρας!

★

Τὰ μέρη ἑνὸς ἠλεκτρονικοῦ ἔγκεφάλου εἶναι βασικῶς τὰ ἑξῆς:

Ἡ εἰσοδος, ὅπου εἰσέρχονται τὰ διάφορα στοιχεῖα κάθε προβλήματος.

Αἱ μνημαί, ὅπου τὰ στοιχεῖα αὐτά,

ἢ τὰ ἐξαγόμενα τῶν διαφορῶν ὑπολογισμῶν ἀποθηκεύονται. Τὸ συνηθέστερον εἶδος μνήμης εἶναι μαγνητοταινία ἢ μαγνητικὰ τύμπανα, καὶ λειτουργοῦν ὅπως τὰ μαγνητόφωνα.

Τὸ ἀριθμητικὸν τμήμα ἀποτελεῖται ἀπὸ λυχνίας τριόδους ἢ transistors ἢ ἄλλα παρεμφερῆ ἑξαρτήματα ὅπου γίνονται αἱ διάφοροι πράξεις, αἱ ὅποιοι καταγράφονται εἰς τὰς μνήμας.

Ἡ ἔξοδος εἶναι τὸ τμήμα ἐκεῖνο, ὅπου καταγράφονται τὰ τελικὰ ἐξαγόμενα τῶν ὑπολογισμῶν.

Τέλος ὁ ἔλεγχος εἶναι τὸ βασικὸν τμήμα τοῦ ἠλεκτρονικοῦ ἔγκεφάλου, τὸ ὁποῖον καθορίζει ποῖα στοιχεῖα θὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ πότε, ἐλέγχει τὴν ἀκρίθειαν τῶν ἐπὶ μέρους πράξεων, εἰδοποιεῖ εἰς περίπτωσιν βλάβης κ.λ.π.

Ἡ γλώσσα τοῦ ἠλεκτρονικοῦ ἔγκεφάλου εἶναι φυσικὰ ἢ γλώσσα τῶν ἀριθμῶν. Ὅλοι αἱ ὀδηγίαι πρὸς τὸν ἔγκεφαλον δίδονται ὑπὸ μορφῆν ἀριθμῶν. Καὶ μάλιστα χρησιμοποιεῖται ἐν γένει τὸ ἀπλούστατον ἀριθμητικὸν σύστημα: τὸ δυαδικόν. Εἰς τὸ σύστημα αὐτὸ χρησιμοποιοῦνται δύο μόνον ψηφία, τὸ 0 καὶ τὸ 1. Τὸ 2 γράφεται 10, δηλαδὴ τὸ δεύτερον πρὸς τ' ἀριστερὰ ψηφίον ἔχει τιμὴν διπλασίαν τῆς μονάδος, καὶ ὄχι δεκαπλασίαν, ὅπως εἰς τὸ δεκαδικόν σύστημα. Ὅμοίως τὸ 3 γράφεται 11, τὸ τέσσαρα 100 κ.ο.κ.

Χάρις εἰς τὸ σύστημα αὐτὸ εἶναι δυνατόν τὸ κάθε πρόβλημα νὰ δοθῇ διὰ μιᾶς διατρήτου ταινίας, ὅπου μία ὀπὴ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ 1 ἐνῶ ἡ ἔλλειψις ὀπῆς εἰς τὸ 0. Οὕτω δίδονται τόσον αἱ ἐντολαὶ πρὸς τὴν μηχανήν, ὅσον καὶ τὰ ἀριθμητικὰ στοιχεῖα τοῦ προβλήματος. Ἀντὶ ταινίας χρησιμοποιοῦνται πολλάκις διάτρητα δελτία.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὀδηγίας, αὐταὶ ἀποτλοῦν τὸ πρόγραμμα κάθε προβλήματος. Τὸ πρόγραμμα ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐντολὰς πρὸς τὸν ἔγκεφαλον ποίας πράξεις νὰ ἐκτελέσῃ διαδοχικῶς, ἀπὸ ποίαν μνήμην θὰ πάρῃ κάθε φορὰν τὰ δεδομένα, καὶ ποῦ θ' ἀποθηκεύσῃ ἐκάστοτε τὰ ἐξαγόμενα.

Ἡ μεγάλη χρησιμότης τῶν ἠλεκτρονικῶν ἔγκεφάλων ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς

ὅτι πλεῖστα ὅσα πράγματα εἶναι δυνατόν νὰ δοθοῦν δι' ἀριθμῶν. Οὕτω, κάθε τι ποῦ εἶναι δυνατόν νὰ γραφῆ διὰ λέξεων, εἶναι προφανῶς δυνατόν νὰ γραφῆ καὶ δι' ἀριθμῶν. Ἀρκεῖ π. χ. νὰ τεθῆ ὅπου Α τὸ 1, ὅπου Β τὸ 2 κ.ο.κ.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι μεταφράζονται εἰς ἀριθμούς. Οἱ ἡχοὶ π. χ. ἐπίσης ἠμποροῦν νὰ σημειωθοῦν ὡς ἀριθμοί.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως εἶναι, ὅτι καὶ αἱ εἰκόνες εἶναι δυνατόν ν' ἀποδοθοῦν δι' ἀριθμῶν. Ἡ τηλεόρασις αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπιτυγχάνει. Ἀναλύει τὴν εἰκόνα εἰς σύνολον φωτεινῶν ἢ σκοτεινῶν σημείων, τὰ ὅποια μεταδιβάξει ταχύτατα. Οὕτω κάθε εἰκὼν εἶναι ἕνας μεγάλος δυαδικὸς ἀριθμὸς π.χ. 011100010110..., ὅπου τὸ 1 σημειώνει τὸ φῶς καὶ τὸ 0 τὸ σκότος. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ χρώματα, τὸ πρᾶγμα εἶναι ὀλίγον μόνον δυσκολώτερον, ὅπως συμβαίνει μὲ τὴν ἐγχρωμον τηλεόρασιν. Ἐπομένως κατ' ἀρχὴν ἕνας ἠλεκτρονικὸς ἐγκέφαλος εἶναι δυνατόν νὰ «βλέπῃ», νὰ «ἀκούῃ», νὰ «διαβάσῃ», νὰ «γράψῃ» καὶ φυσικὰ νὰ «ὀμιλῇ», μεταφράζων τοὺς ἀριθμοὺς εἰς ἤχους.

Βεβαίως ἡ κυρία του ἀποστολῆ εἶναι ἡ λύσις διαφόρων μαθηματικῶν προβλημάτων. Ἄλλὰ ἀσφαλῶς αἱ δυνατότητες τῶν ἠλεκτρονικῶν ἐγκεφάλων εἶναι δυνατόν νὰ ἐπεκταθοῦν εἰς πολὺ εὐρύτερα πεδία, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι ἡ ταχύτης τῶν καὶ ἡ χωρητικότης τῶν μνημῶν τῶν θὰ εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη.

Ἦδη ἔχουν κατασκευασθῆ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι, οἱ ὁποῖοι ἠμποροῦν νὰ μεταφράσων τεχνικὰ κείμενα ἀπὸ μιᾶς γλώσσης εἰς ἄλλην. Ὁ πρῶτος τοιοῦτος ἠλεκτρονικὸς μεταφραστὴς ἔγινε τὸ 1954 καὶ μεταφράζει ἐκ τοῦ ρωσικοῦ εἰς τὴν ἀγγλικήν. Ἡ μετάφρασις διὰ τῶν ἠλεκτρονικῶν ἐγκεφάλων δὲν ἔχει βεβαίως λογοτεχνικὴν ὠραιότητα, εἶναι ὅμως ἀρκετὰ καταληπτή.

Ἐπίσης ἔχουν χρησιμοποιηθῆ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι διὰ τὴν φιλολογικὴν ἀνάλυσιν διαφόρων κειμένων, κυρίως διὰ τὴν εὑρεσιν ὀρισμένων ἐκφράσεων ποῦ ἀπαντοῦν εἰς κάθε συγγραφέα, καὶ ἄρα διὰ

τὴν διαπίστωσιν τῆς γνησιότητος ἐνὸς κειμένου κ.ο.κ.

Οἱ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι ἤρχισαν ἀκόμη νὰ χρησιμοποιῶνται διὰ τὴν διατύπωσιν μαθηματικῶν καὶ λογικῶν συλλογισμῶν καὶ ἐξαγωγὴν λογικῶν συμπερασμάτων, ὅταν αἱ προϋποθέσεις εἶναι πλήρως διατυπωμένα. Καὶ ἀσφαλῶς ἀπὸ τὴν ἀποψιν τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς ἀκριβείας τῶν συλλογισμῶν ὁ ἠλεκτρονικὸς ἐγκέφαλος ὑπερέχει ἐνδεχομένως τοῦ μέσου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος πολλάκις ἐπιηρεάζεται εἰς τοὺς συλλογισμοὺς του ἀπὸ συναισθηματικὰ κυρίως στοιχεῖα, τὰ ὅποια δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ σκεφθῆ ἐντελῶς «λογικὰ».

Τέλος σημειῶν ὅτι ὑπάρχουν ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι οἱ ὁποῖοι ἠμποροῦν στοιχειωδῶς νὰ «συζητοῦν» μὲ ἕναν συνομιλητὴν, νὰ δώσων ὀρισμένας πληροφορίας, νὰ παίξων σκάκι καὶ νὰ κερδίσων τὸν ἀντίπαλον, νὰ συνθέσων τραγούδια τῆς μόδας, ἢ «μοντέρνους» ζωγραφικοὺς πίνακας κ.λ.π.

Ἐξ ἄλλου ὑπάρχουν διάφορα ρομπὸτ τὰ ὅποια κινοῦνται καὶ ἐκτελοῦν ὀρισμένας ὑπηρεσίας, π. χ. ἀνοίγουν μίαν θύραν μόλις πλησιασῆ ὁ ἐπισκέπτης, εὐρίσκων τὸν δρόμον τῶν μέσα εἰς ἕνα λαβύρινθον κλπ. Ἀκόμη ἐκτελοῦν χρεὴ ὀδηγοῦ αὐτοκινήτου, πλοίου ἢ ἀεροπλάνου, ἢ διευθύνουν ἕνα κατευθυνόμενον βλήμα, τὸ ὁποῖον «ἀναζητεῖ» τὸν στόχον του, ἢ χειρίζονται καὶ ἐλέγχουν τὰς μηχανὰς ἐνὸς ἐργοστασίου κ.ο.κ.

Ἄν σκεφθῆ κανεὶς τὴν τεραστίαν ἀνάπτυξιν τῶν ἠλεκτρονικῶν ἐγκεφάλων ἐντὸς μόνον μιᾶς 15ετίας ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεώς των δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποκλείσῃ τὸ ὅτι θὰ γίνων ἀκόμη μεγαλύτεραι ἐξελίξεις εἰς τὰς ἐπομένας δεκαετίας καὶ αἰῶνας. Κάποτε θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὅλας τὰς σημαντικὰς ἐργασίας καὶ ἐπαγγέλματα θὰ τὰ κατέχων οἱ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι. Τί θὰ κάνουν τότε οἱ ἄνθρωποι; Μιὰ πρόχειρος ἀπάντησις θὰ ἦτο ἴσως: «θὰ κατασκευάζων ἠλεκτρονικοὺς ἐγκεφάλους». Ἄλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι λύσις. Διότι ἀπλοῦστατα κάποια ἡμέραν θὰ καταστῆ δυνατόν οἱ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι νὰ ἀναπαραγάγωνται μόνου

των, χωρίς την ιδιικήν μας μεσολάβησιν.

Ίσως αὐτὸ φανῆ ἀπίστευτον ἐκ πρώτης ὄψεως. Πολλοὶ ἔχουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἂν ἓνας ἠλεκτρονικὸς ἐγκέφαλος ἠμπορέσῃ ποτὲ νὰ κατασκευάσῃ ἄλλους ἠλεκτρονικοὺς ἐγκεφάλους, αὐτοὶ δὲν θὰ εἶναι τόσον τέλειοι ὅσον αὐτός. Ἐν τούτοις ὑπάρχει μία ἀπλουστάτη ἀπόδειξις τοῦ διασήμου μαθηματικοῦ J. von Neumann (The general and logical Theory of Automata, ἐν The World of Mathematics, Vol. 4, p. 2070), ὅτι οἱ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι ἠμποροῦν (εἰς τὸ μέλλον βεβαίως) νὰ κατασκευάζουν ἀπογόνους ὁμοίους ἢ καὶ τελειότερους ἑαυτῶν.

Ἄς φαντασθῶμεν π. χ. ὅτι εἰς ἓν δωμάτιον εἶναι συσσωρευμένα ὅλα τὰ ἐξαρτήματα ἑνὸς ἠλεκτρονικοῦ ἐγκεφάλου. Ἄρκει τώρα νὰ δοθοῦν εἰς ἓνα ἀρκετὰ ἱκανὸν (δηλαδή «μεγάλον») ἠλεκτρονικὸν ἐγκέφαλον αἱ κατάλληλοι ὀδηγίαι διὰ νὰ πάρῃ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐξαρτήματα, λυχνιάς, σύρματα κ.λ.π. καὶ νὰ τὰ συναρμολογήσῃ εἰς ἓναν πλήρη ἠλεκτρονικὸν ἐγκέφαλον. Ἄρκει κατόπιν τούτου νὰ συνδέσῃ τὸν νέον ἐγκέφαλον μὲ τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, καὶ νὰ τοῦ διαβιβάσῃ τὰς ὀδηγίας πού ἔλαβε, ὥστε ν' ἀρχίσῃ καὶ ὁ νέος ἐγκέφαλος τὴν ἰδίαν ἐργασίαν.

Ἄν τώρα φαντασθῆ κανεὶς ὅτι ἄλλοι ἐγκέφαλοι θὰ χειρίζονται τὰ μηχανήματα τῶν μεταλλείων, ἄλλοι θὰ διευθύνουν τὰ ἐργοστάσια κατασκευῆς λυχνιῶν, συρμάτων κ.λ.π., καταλαβαίνει ὅτι ἡ ὅλη ἐργασία τῆς κατασκευῆς ἑνὸς ἠλεκτρονικοῦ ἐγκεφάλου εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ αὐτομάτως, ὑπὸ τῶν ἰδίων τῶν ἐγκεφάλων, χωρίς τὴν ἄμεσον ἐπέμβασιν τῶν ἀνθρώπων.

Νὰ προχωρήσω τώρα ἓνα βῆμα ἀκόμη καὶ νὰ προσέσω, ὅτι κάποτε (μετὰ 1000 ἴσως ἔτη) οἱ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι θὰ ἐξελιχθοῦν ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀνθρώπου καὶ θὰ ἠμπορέσουν νὰ «ἐξοβελίσουν» ἐνδεχομένως τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς; Φαίνεται τόσο ἀπίθανον αὐτό! Ἄλλὰ εἶναι ἀδύνατον;

Διηγοῦνται ὅτι ἓνας ἰνδὸς φιλόσοφος εἶχε τὸ χάρισμα νὰ δημιουργῆ ἀνθρώπους ἀπὸ πηλόν. Κατασκεύαζε μικροὺς πηλίνους ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι ἐλάμβανον πνοὴν καὶ

τὸν ὑπηρετοῦν. Ἄλλὰ οἱ «ἄνθρωποι» αὐτοὶ ἐμεγάλωναν ταχύτατα καὶ ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ ἐξουσιάσουν κάποτε τὸν κόσμον. Ἦρκει ὁμως νὰ γράψῃ ὁ σοφὸς εἰς τὸ μέτωπόν των τὴν λέξιν «θάνατος» καὶ οἱ πηλῖνοι ἄνθρωποι ἐπιπτον ἀμέσως νεκροί. Κάποτε ὁμως ὁ σοφὸς ἐλησμόνησε νὰ θανατώσῃ ἐγκαίρως ἓνα πηλῖνον ὑπηρετὴν του. Ὅταν τὸ ἐνεθυμήθη ἦτο ἀργά. Ὁ πηλῖνος ἀνθρώπος ἦτο πλέον ἀκατανίκητος καὶ αὐτὸς εἶναι πού ἐφόρνευσε τὸν σφρόν.

★

Ἴδου λοιπὸν ὅτι οἱ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι θέτουν μερικὰ βασικὰ καὶ οὐσιώδη προβλήματα διὰ τὸν ἀνθρώπον. Τὰ προβλήματα αὐτὰ ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενον μίας νέας ἐπιστήμης, τῆς Κυβερνητικῆς Cybernetics) ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη ὑπὸ τοῦ N. Wiener καὶ τῶν συνεργατῶν του κατὰ τὸ διάστημα τοῦ 2ου παγκοσμίου πολέμου, καὶ ἡ ὁποία ἀσχολεῖται μὲ τὴν μελέτην καὶ τὰς ἐφαρμογὰς τῶν μηχανικῶν ἐγκεφάλων.

Τὰ πρώτα βήματα τῆς νέας αὐτῆς ἐπιστήμης ἐκτίθενται εἰς ἓνα πολὺ ἐνδιαφέρον βιβλίον τοῦ Wiener ὑπὸ τὸν τίτλον Cybernetics (Paris 1958), τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ τὸ πρῶτον βιβλίον τοῦ εἴδους αὐτοῦ. Ἐκποτε ἡ ἀνάπτυξις τῆς Κυβερνητικῆς ὑπῆρξε ραγδαία, παρ' ἄλληλος πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἠλεκτρονικῶν ἐγκεφάλων. Πλήθος σχετικῶν ἐργασιῶν δημοσιεύονται συνεχῶς εἰς ὅλας τὰς χώρας. Τελευταίως δὲ ἤρχισαν νὰ κυκλοφοροῦν καὶ τὰ πρῶτα εἰδικὰ διεθνή περιοδικὰ ἐπὶ τῆς Κυβερνητικῆς.

Φυσικὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δοθοῦν, οὔτε ἔχουν δοθῆ ἀκόμη πλήρεις λύσεις εἰς τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα προβάλλει ἡ Κυβερνητικὴ. Ἄς ἴδωμεν ὁμως κάπως λεπτομερέστερον τὰ κυριώτερα τῶν προβλημάτων αὐτῶν καὶ τὰς ἀπαντήσεις αἱ ὁποῖαι ἔχουν δοθῆ, ἢ εἶναι δυνατὸν νὰ δοθοῦν εἰς αὐτά.

(Συνεχίζεται).

Γ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητῆς τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

MATERIA GRAVIS

Ὁ δρόμος, τὸ ρόκ-εντ-ρόλ, ὁ κινηματογράφος, τὸ ἀνάγνωσμα, οἱ φίλοι· ἰδοὺ ποῦ ἔχομεν ἐγκαταλείψει τὴν γενετήσιον διαπαιδαγώγησιν τῶν παιδιῶν. Ἡ ἠθικὴ τῶν παιδιῶν εὐρίσκεται εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐπιχειρηματιῶν, τοῦ ἐντύπου καὶ τοῦ κινηματογράφου, μᾶς λέγουσιν οἱ παιδαγωγοί. Ἐναντι αὐτῶν τί ἔχει νὰ προσφέρῃ ἡ οἰκογένεια; Διότι ἀσφαλῶς εἰς αὐτὴν ἀνήκει τὸ μεγαλύτερον βᾶρος τῆς ἀγωγῆς. Τί ἔχει ἀπὸ τῆς ἰδικῆς του πλευρᾶς νὰ προσφέρῃ τὸ σχολεῖον;

Ἐπὶ 20 περίπου ἔτη ἔχουν οἱ γονεῖς τὰ παιδιά εἰς τὰ χέρια των διὰ νὰ τὰ προετοιμάσουν καὶ νὰ τοὺς προσφέρουν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα ἐφόδια διὰ τὴν ζωὴν. Τί κάνουν διὰ νὰ τὰ βοηθήσουν εἰς ἓνα θέμα, τὸ ὁποῖον ἀπτεταί αὐτῆς ταύτης τῆς ἀρχῆς τῆς ζωῆς; Μήπως εἶναι λεπτοσιῶδες; Ἄλλὰ, ἡ στάσις τὴν ὁποίαν λαμβάνει τὸ παιδί ἀπέναντι τοῦ γενετήσιου προβλήματος ἐκφράζει καὶ δημιουργεῖ, ἀνοικτὰ ἢ λάθρα, ἀντίληψιν περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου, ἡ ὁποία θὰ σφραγίσῃ τὸ ἄτομον καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του.

Εἰς ἐποχὴν ἢ ὁποία τόσοσιν ὀλίγον βοηθεῖ εἰς τὴν ἰσόρροπον ἐξέλιξιν τοῦ παιδιοῦ, εἰς ἐποχὴν ἢ ὁποία ἔχει κάνει εἰδωλον τὸ sexus, τί προσφέρει ὡς ἀντιστάθμισμα ἢ ἀγογή; Ποτισμένα ἀπὸ παραδείγματα, εὐαίσθητα εἰς τὴν συμπεριφορὰν τῶν μεγάλων μᾶλλον παρὰ εἰς τοὺς λόγους των, μάρτυρες ἢ θύματα τῆς ἀποσυνθέσεως τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, πνιγμένα ἀπὸ τὸν ἔρωτισμὸν τοῦ περιβάλλοντος, παρατηρηταὶ καὶ κριταὶ συγχρόνως τὰ παιδιά τί δέχονται ὡς ἀντάλλαγμα;

Εἰς καιροὺς κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς προχωρεῖ μὲ γιγαντιαία βήματα ὅταν δορυφόροι καὶ πύραυλοι—ἀνθρώπινα δημιουργήματα—πλανῶνται εἰς τὸ στερέωμα, ὅταν καθίσταται ἔντονος καὶ ἐπιτακτικὴ ἢ ἀνάγκη διὰ τὸν ἄνθρωπον νὰ στηριχθῇ εἰς ἓνα ἰσχυρότερον πνευμα-

τικὸν ὄπλισμόν· εἰς καιροὺς ὅπως οἱ ἰδικοί μας, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ δίδωμεν τόσοσιν ὀλίγην προσοχὴν εἰς ἓνα θέμα, ὅπως αὐτό, ἢ καλὴ ἀντιμετώπισις τοῦ ὁποῖου ἰδιαίτερος βοηθεῖ τὰ παιδιά νὰ γίνουσι ἐνηλικοὶ, σωματικῶς καὶ ψυχικῶς ὑγιεῖς, ἀλλ' ἐπίσης καλύτερον προσηρμοσμένοι ἄνθρωποι, περισσότερον συνειδητοί, περισσότερον εὐτυχεῖς, καί, ὡς ἐκ τούτου, περισσότερον χρησιμοὶ εἰς τὴν κοινότητα καὶ ἱκανοὶ νὰ κυβερνήσουσι τοὺς καιροὺς εἰς τοὺς ὁποίους ζῶμεν;

Ἡ ἀπάντησις εἶναι ὅτι δὲν κάμνομεν τίποτε ἢ ὅτι κάμνομεν πολὺ ὀλίγα (1). Τὸ νὰ μὴ κάμνομεν τίποτε εἶναι μεγάλο σφάλμα· ἰσχύει καὶ ἐδῶ ὅτι καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις προκειμένου περὶ τῆς ἀγωγῆς.

Μήπως ὅμως ζητῶμεν πάρα πολλὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς; Οἱ ὄροι τῆς ζωῆς εἰς τὰς περισσότερας κοινωνίας, ἢ ὑπερκόπως, ἢ ἀποσύνθεσις τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς τὴν ὁποίαν προκαλεῖ τὸ ὠράριον τῆς ἐργασίας, ἢ στενότης τῆς κατοικίας, ἢ νευρικὴ ἐξάντησις τοῦ πατέρα ἢ τῆς μητέρας, ὅταν δὲν εἶναι καὶ τῶν δύο συγχρόνως, ὅλα αὐτὰ καθιστοῦν ἡρωϊσμόν τὸ παιδαγωγικὸν ἔργον τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ συνεχῆ καὶ προσεκτικὴν φροντίδα, κατάλληλον ψυχικὴν διάθεσιν καὶ αὐτοκυριαρχίαν, πράγματα τὰ ὁποῖα ὑπερβαίνουσι τὰς δυνάμεις τῶν περισσότερων. Κάτω ἀπὸ αὐτὰς τὰς συνθήκας δὲν πρέπει νὰ ἐκπληττώμεθα, ἐὰν οἱ γονεῖς δὲν ἐπιτυγχάνουσι εἰς τὸ λεπτόν ἔργον τῆς προετοιμασίας διὰ τὴν ζωὴν, τὸ ὁποῖον, περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο, ἀπαιτεῖ ἀτμόσφαιραν ἠρεμίας, ἐμπιστοσύνης καὶ ἀγάπης.

Μὲ αὐτὰ δὲν σημαίνει ὅτι οἱ γονεῖς ἀ-

(1) Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς μερικὰς ξένας χώρας ἤδη ἔγινε συνειδησις ἢ ἀνάγκη νὰ ἐπιληφθοῦν οἱ γονεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸ σχολεῖον, τοῦ ἔργου τῆς γενετήσιου διαπαιδαγωγίσεως τῶν παιδιῶν καὶ καταβάλλονται ἀξίειπανοὶ προσπάθειαι πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν.

παλλάσσονται τῆς εὐθύνης των, ἀπλῶς διαπιστώνεται, διὰ τὸ εἶναι κανεὶς δίκαιος ἀπέναντί των, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον τὸ κά- νουν μεγίστην προσπάθειαν διὰ ν' ἀνταποκριθοῦν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ τόσον ἐνδιαφέρον ἔργον τῆς ἀγωγῆς.

Ἄλλ' ὅταν τὸ ἐκπληρώσουν, θ' ἀντιληφθοῦν ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ὅπου ἡ ἀγάπη των διὰ τὸ παιδί νὰ λαμβάνῃ τόσην ἀνταπόδοσιν.

★

Οἱ ὄροι γενετήσιος ἀγωγή ἢ σεξουαλικῆς ἀγωγή δὲν εἶναι ἰδεώδεις. Διότι μὲ αὐτοὺς πολλοὶ ἐννοοῦν ὅτι αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ ἀγωγή συνίσταται μόνον εἰς σειρὰν ἐξηγήσεων ἐπὶ τῆς φυσιολογίας καὶ τῆς λειτουργίας τῶν ὀργάνων. Ἀλλά, πρέπει νὰ εἶναι κάτι τελείως διαφορετικόν· διαφωτισίς ἀσφαλῶς, ἀλλ' ἐπίσης «ἀγωγή», δηλαδή ἀγωγή τῆς θελήσεως καὶ τοῦ συναισθήματος. Διότι, εἰς τὴν πραγματικότητα, ἡ σεξουαλικότης ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν χαρακτηριστικῶν, τὰ ὁποῖα διακρίνουν τὸ ἕνα φῦλον ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Πολλοὶ συγγραφεῖς προτιμοῦν τὸν ὄρον «ἀγωγή τοῦ συναισθήματος» (éducation du sentiment) ὁ ὁποῖος φαίνεται περισσότερον ἐπιτυχής, διότι δεικνύει ὅτι δὲν πρόκειται μόνον διὰ τὴν ἀποκάλυψιν εἰς τὸ παιδί τῶν φυσιολογικῶν φαινομένων, ἀλλ' ὅτι θ' ἀποβλέπῃ κυρίως αὐτὴ ἡ ἀποκάλυψις εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος των, τῆς καρδίας των, τῆς θελήσεώς των καὶ θὰ τὰ προετοιμάζῃ εἰς τὸ νὰ διαβλέπουν, ν' ἀγαποῦν καὶ νὰ σέβονται τὸ μεγαλύτερον τῆς ζωῆς.

Μὲ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν χρησιμοποιεῖται ἐδῶ ὁ ὄρος τῆς γενετήσιου διαπαιδαγωγήσεως. Ἐὰς προστεθῇ ὅτι ἡ γενετήσιος ἀγωγή δὲν ἐννοεῖται ἐν ἀπομονώσει, ἀλλὰ μέ- σα εἰς τὴν γενικὴν ἀγωγήν.

Ἐὰν εἶναι ἀνάγκη τὰ παιδιά νὰ λάβουν γενετήσιον διαπαιδαγωγῆσιν ποιότητος, προηγείται νὰ μάθουν νὰ τοποθετοῦν τὴν πραγματικότητα τῆς γενετήσιου ζωῆς μέσα εἰς τὸ σύνολον τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας ὡς ἐνότῃτος σώματος, ψυχῆς καὶ πνεύματος... Ἐκεῖνο ποῦ ἔχει πρὸ πάντων σημασίαν εἰς αὐτὸ τὸ πεδῖον, ὅπως καὶ

εἰς ὅλα τὰ ἄλλα, εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη ἰδιότης.

Πρόκειται δι' ἕνα δύσκολον καὶ σοβαρὸν θέμα—materia gravis τὸ ἀποκαλεῖ ὁ Müller-Eckhard (2).

Ἀπορεῖ κανεὶς πῶς ἡ ἀγωγή μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἔδειξε τόσον ὀλίγον ἐνδιαφέρον δι' ἕνα θέμα τόσον λεπτόν καὶ βασικόν διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἐξέλιξιν ὅσον αὐτὸ τῆς γενετήσιου διαπαιδαγωγήσεως. Διότι, πράγματι, ἐὰν δὲν ἠδιαφόρησε τελείως, τὸ ἀντιμετώπισε κατὰ τρόπον συγκεχυμένον.

Ἐπὶ αἰῶνας τὸ θέμα τῆς γενετήσιου διαπαιδαγωγήσεως δὲν ὑπῆρχε διὰ τὴν ἀγωγήν. Ἐπῆρετε νὰ περιμένωμεν τὴν ἐποχὴν τοῦ Rousseau διὰ νὰ ἴδωμεν νὰ στρέφεται ἡ προσοχὴ πρὸς τὴν ἀγωγήν τοῦ αἰσθήματος. Ὁ Rousseau εἶναι ὁ πρῶτος ὁ ὁποῖος ἐζήτησε νὰ ἐξηγητῆται εἰς τὸ παιδί τὸ μυστήριον τῆς γεννήσεως, «ὅταν πλέον θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ ἀποφύγωμεν» (3). Ἄλλ' ἡ γενετήσιος ἀγωγή τοῦ Αἰμιλίου, ἡ ὁποία ἐπέδρασε καθ' ὅλον τὸ δι- ἀστημα τοῦ 19ου αἰῶνος, κάθε ἄλλο παρὰ ἐπλησίαζεν εἰς τὴν σημερινὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ θέματος.

Πολλὰ νέα ἔφερεν εἰς τὴν ἀγωγήν ἡ λεπτὴ διαίσθησις τοῦ Rousseau. Σχεδὸν ὅ- λας τὰς νεωτέρας ἀντιλήψεις τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς παιδικῆς ψυχολογίας περὶ τοῦ τρόπου τοῦ χειρισμοῦ τῶν παιδιῶν τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνάγκης νὰ παρολαμβάνονται αἱ βλαβεραὶ διδασκαλίαι, τῆς ἀνάγκης τῆς ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον ἐξατομικευ- μένης διδασκαλίας, καὶ τῆς δυνατότητος τοῦ παιδαγωγοῦ νὰ δρᾷ ὄχι μόνον διὰ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐμπνεύσεως.

Ἄλλ' εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς φωτεινάς διαισθήσεις τοῦ Rousseau, τὴν ἀναγνώρισιν τῶν σταδίων ἀπὸ τὰ ὁποῖα περνᾷ ἡ παιδικὴ

(2) Hans Müller-Eckhard : «Grundlagen der Geschlechterziehung» Stuttgart 1956.

(3) Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ὁ Rousseau ζητεῖ νὰ γίνεταί ἡ ἐξήγησις «μὲ μεγάλην ἀπλό- τητα, χωρὶς μυστήριον, χωρὶς ἀμχανίαν, χωρὶς χαμόγελο. Ὑπάρχει πολὺ ὀλιγώτερος κίνδυνος ὅταν ἱκανοποιῆται ἡ περιέργεια τοῦ παι- διοῦ παρὰ ὅταν διεγείρεται. Αἱ ἀπαντήσεις σας νὰ εἶναι πάντοτε σοβαραὶ, σύντομοι, ἀποφασισ- τικαὶ καὶ χωρὶς ποτὲ νὰ φαίνεται ὅτι διστά- ζετε. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσω ὅτι πρέ- πει νὰ εἶναι ἀληθεῖς.

ήλικία, πριν ακόμη αυτά ανακαλυφθούν από την σύγχρονον παιδικήν ψυχολογίαν, την εύρησιν γνώσιν του παιδιού, έρχεται ν' αντιπαραταχθῆ ἡ ἰσχυρά ἄρνησις νὰ εἰσαγάγῃ τὸ παιδί εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν καὶ ἡ ἀπλησιωμένη προσήλωσις εἰς τὴν ἔμμονον ἰδέαν περὶ τῆς χαμένης ἀθωότητος. Ὁ Roussaeu δὲν πιστεύει ὅτι αἱ αἰσθήσεις ἀποκαλύπτονται καὶ ἐκδηλώνονται εἰς τὸ ἄτομον, πρὶν ἀκόμη νὰ διεγερθῶν ἀπὸ τὸ περιβάλλον. Ἐὰν κατορθώσωμεν νὰ κρατήσωμεν τὸ παιδί μακρὰν τῆς ἐπιδράσεως τοῦ περιβάλλοντος καὶ ν' ἀποφύγωμεν τοὺς ἐρεθισμοὺς, εἶναι δυνατόν, πρεσβεύει, «νὰ παρατείνωμεν μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν εἰκοσι ἐτῶν τὴν ἄγνοιαν τοῦ θέματος καὶ τὴν καθαρότητα τῶν αἰσθήσεων, ἢ ἀκόμη νὰ ἐπιταχίνομεν ἢ νὰ ἐπιβραδύνωμεν τὴν ἡλικίαν τῆς συνειδητοποιήσεως τοῦ φύλου, ἀναλόγως τοῦ τρόπου διαπαιδαγωγήσεως».

Ἴδου ὁ Roussaeu μακρὰν ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, βλέπει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ ἀριστοῦργημα τῆς αὐταρκειᾶς «ἐν ἀρετῇ». Ἀλλὰ, κάποτε λογικεύεται: «Δὲν ζῶμεν εἰς τὴν ἔρημον», λέγει. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀγωγή δὲν ἠμπορεῖ νὰ τρέφεται πάντοτε ἀπὸ τὴν εὐλογημένην ἄγνοιαν, διὰ τοῦτο... καταπίσεις, ἄρνησις ὅποιασδήποτε γνώσεως, συνεχῆς καὶ προσεκτικῆ παρακολούθησις, ἢ θρησκεία τῆς ἀγνοίας· αὕτη εἶναι ἡ πραγματικὴ, ὀλεθρία ἐπίδρασις τοῦ «Αἰμιλίου» ἐπὶ ἕνα ὀλόκληρον αἰῶνα.

.. Ἐπὶ ὀλόκληρον τὸν 19ον αἰῶνα γενετήσιος ἀγωγή ἐσήμαινε σιωπὴν καὶ ἐξαναγκασμόν.

Ἐξαιρετικῶς μέγας εἶναι ὁ τρόμος πρὸ τοῦ εἰδώλου τοῦ αὐτοερωτισμοῦ ἐκ τῆς αὐτοϊκανοποιήσεως τοῦ παιδιοῦ· τὸ μαρτυροῦν τὰ σχετικὰ συγγράμματα καὶ τὰ ὄργανα τὰ ὅποια ἐχρησιμοποιοῦντο ἐναντίον του. Οἱ κίνδυνοι τοῦ αὐνανισμοῦ, ἡ ἀπειλὴ τῶν ἀφροδισίων νοσημάτων· ἰδού εἰς τί περιορίζετο ἡ γενετήσιος ἀγωγή κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος μας.

Κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν διὰ πρώτην φορὰν ἐνεφανίσθησαν συγγράμματα, ὅπως τὸ «L' âme de l' adolescent» τοῦ Pierre Mendousse, εἰς τὰ ὅποια ἐζητεῖτο ἡ προοδευτικὴ μῆσις τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ ἐφήβου εἰς τὰ μυστήρια τῆς ζωῆς. Ἡ γνώσις τῆς ψυχῆς ὠδήγει τὴν ἀγωγήν εἰς τὸν

δρόμον τὸ ὅποιον ἀκολουθεῖ σήμερον. Διὰ πρώτην φορὰν ἀνεγνωρίζετο ἡ ἀνάγκη τῆς προληπτικῆς διαφωτίσεως, τῆς ἐξοστρακίσεως τοῦ φόβου καὶ τοῦ στοιχείου τῶν μυστηριωδῶν ὑπονοουμένων μετὰ τὰ ὅποια περιεβάλλετο τὸ γενετήσιον θέμα. Ἀλλοίμονον ὅμως, οἱ γονεῖς καὶ οἱ παιδαγωγοὶ ἐπροτίμων ἀκόμη ν' ἀδιαφοροῦν· δὲν ἔδειχναν προθυμίαν νὰ σπᾶσουν τὴν σιωπὴν παρὰ μόνον κατὰ τὴν στιγμὴν ὅπου θὰ ἐχρειάζετο ν' ἀπαγορεύσουν κάτι εἰς τὸ παιδί ἢ ὅπου τὰ πράγματα θὰ τοὺς ἠνάγκαζον νὰ ἐπέμβουν(*).

★

Ὅτι ὅμως ἡ ἀγωγή παρέλειψεν ἔως τώρα εἶναι ἀδύνατον νὰ συνεχίξῃ νὰ τὸ παραλείπῃ ἀκόμη. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας τὸ γενετήσιον πρόβλημα ἔχει λάβει διαστάσεις παροξυσμοῦ· εἴτε βαδίζομεν εἰς τὸν δρόμον τῆς μεγαλουπόλεως, εἴτε ἐξετάζομεν ἐκ τοῦ πηλίσιον τὴν ἰδιαίτην ἐνός νέου, μᾶς νέας, εἶναι δυνατόν ἐνκόλως ν' ἀντιληφθῶμεν τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν κατέχει τοῦτο διὰ τὴν σύγχρονον νεότητα.

Ποτὲ τὸ παιδί δὲν ἦτο περισσότερο ἀναμειγμένον εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐνωρίτερον τοποθετημένον μέσα εἰς τοὺς κινδύνους καὶ τὰς ἀσχημίας τῆς ζωῆς ὅσον σήμερον. Ὁ κινηματογράφος, αἱ διαφημίσεις, ὁ δρόμος, τὸ πεζοδρόμιον τὸ εἰσαγόν εἰς τὸν κόσμον τῆς ζωῆς τῶν μεγάλων πολὺ ἐνωρίτερον ἀπὸ ἄλλοτε. Εἶναι ἀναντίρρητον, γράφει ὁ Arthus⁽⁵⁾, ὅτι ἡ ἐμπειρία ἐνός ἀγοριοῦ 10 ἐτῶν σήμερον εἶναι πολὺ βαρύτερα ἀπὸ αὐτὴν τῶν συνομηλικῶν του παλαιότερων ἐποχῶν. Πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν πρόωμον ἐμπειρίαν καὶ τὴν πρόωρον ἀνακάλυψιν τοῦ κακοῦ.

Τὰ παιδιὰ ἀντιμετωπίζουν ἐνωρίτερον τὰ προβλήματα τῶν μεγάλων, σὺν τῇ χωρὶς μεταβατικῶν στάδιον καὶ χωρὶς προστασίαν. Ἡ νεολαία τῶν τελευταίων δεκαετιῶν ὑφίσταται δοκιμασίαν πολὺ ἀνωτέραν τῶν δυνατοτήτων τῆς. Ἀπ' ἐκεῖ ἡ ἔλλειψις ἰσορροπίας. Ἐὰν ὀμιλήσῃ κανεὶς

(4) «Documents pour une histoire de l' éducation sexuelle», Edit. Nérét, Paris 1957.

(5) Rêvue «Educateurs»: «L'Éducation sexuelle», Paris, 1950.

εις πολλούς από τους σημερινούς νέους περιήθικης ή αγνότητας, επαναστατούν: «Πού εύρισκxεται τὸ κακόν; Είναι τόσον φυσικόν!» Μία σύγχυσις και μία ύποκριτική στάσις συχνά εις τὸν νοῦν μικρῶν και μεγάλων.

Εἶναι ἐξ ἄλλου φανερόν ὅτι παραλείψεις και σφάλματα τῆς ἀγωγῆς εις τὸ θέμα αὐτό, τὸ ὁποῖον ἄπτεται τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς, δὲν μένουσιν ἀτιμώρητα. Δυσκολίαι αἱ ὁποῖαι ἀνακύπτουσιν πολὺ ἀργότερον, εις τὴν ἔγγαμον ζωὴν, ἔχουσιν συχνὰ τὴν προέλευσίν των εις τὴν κακὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ γενετησίου προβλήματος κατὰ τὴν νηπιακὴν ἀκόμη ἡλικίαν.

Ἐχρειάσθη νὰ περάσουσιν περισσότερα ἀπὸ 150 ἔτη μετὰ τὸν Αἰμίλιον διὰ ν' ἀποφασίσωμεν νὰ ζυγίσωμεν τὸ ἐρώτημα «Πρέπει νὰ ὀμιλήσωμεν;» Καὶ μετὰ τὴν περίοδον τῆς σιωπῆς, ἐφθάσαμεν εις τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, εις τὴν καταδικὴν τῆς σιωπῆς. Ἄλλ' εἴμεθα ἔτοιμοι;

★

Ἐὰν παρουσιάζη τόσων σημασίαν διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἐξέλιξιν τὸ γενετήσιον θέμα, εἶναι ἐπίσης ἓνα θέμα τοῦ ὁποῖου ἡ ἀντιμετώπισις παρουσιάζει ἐξαιρετικὰς δυσκολίας, αἱ ὁποῖαι μάλιστα ἔχουσιν γίνεσθαι ἐντονότεραι εις τὴν ἐποχὴν μας. Εἰς κανένα ἄλλο πεδῖον δὲν ἐμφανίζεται τόσον πολὺ ἡ σύγχυσις τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ὅσον εις τὸ πεδῖον τῆς γενετησίου ζωῆς (Müller-Eckhard) (6).

Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, ἀντιλήψεις αἱ ὁποῖαι τείνουσιν νὰ δώσουσιν εις τὸ ἔνστικτον πρωταρχικὴν και κεφαλαῖωδὴν σημασίαν και νὰ τὸ καταστήσουσιν κυρίαρχον τῆς ζωῆς εἶναι αἱ ἀντιλήψεις αἱ ὁποῖαι ἐνεφανίσθησαν πρὸ 70 περίπου ἐτῶν ἀπὸ τὸν Freud και αἱ ὁποῖαι, ἂν και ἔχουσιν πλέον ξεπερασθῆ και ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς μαθητὰς και διαδόχους τοῦ πατρὸς τῆς ψυχανάλυσεως, ἔχουσιν ἐν τούτοις ἀφήσει ἀφαντάστους συνεπειὰς και δὲν παύουσιν ν' ἀσκοῦσιν ἐπίδρασιν. Ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὁ σύγχρονος ταχύτατος ρυθμὸς τῆς τεχνικῆς ἐξελίξεως, ὁ ὁποῖος αὐξάνει εις μὲγαν βᾶθμὸν τὴν δυσκολίαν ἐπαφῆς και κατανοήσεως μετὰ τῶν γενεῶν. «Εἰς τὸν καιρὸν μας...

ὅταν εἴμεθα παιδιά...», οἱ γονεῖς δὲν ἠμποροῦσιν ν' ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ αὐτὴν τὴν στάσιν τῆς συγκρίσεως, ἡ ὁποῖα ἐν τούτοις φαίνεται ἐξαιρετικὰ ἀναχρονιστικὴ. Δεσμῶται τῆς ἀγωγῆς, τὴν ὁποῖαν οἱ ἴδιοι ἔλαβον, φαντάζουσιν τὰς βαθεῖας ἀντιδράσεις τοῦ σημερινοῦ παιδιοῦ ὁμοίαις μετὰ τὰς ἰδικὰς των κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἰδικῆς των παιδικῆς ἡλικίας.

Ἐκπαιδευτικὸς λέγει, ὅτι, ὅταν εἰσέρχεται εις τὴν τάξιν, ἰδίως τὴν Δευτέραν τὸ πρῶτ, βλέπει τὰ παιδιά νὰ κινουῦνται μετὰ τὸν ρυθμὸν τῆς τζατζ μετὰ τὸν ὁποῖον ἐκοιμήθησαν τὴν προηγουμένην νύκτα.

Ἐνας δὲ πατέρας ἔρχεται ταραγμένος εις τὸ ἰατρικὸν γραφεῖον διὰ νὰ ζητήσῃ συμβουλήν διὰ τὸ πρόβλημα ποὺ ἀντιμετωπίζει. Τὸ κορίτσι του, ἡλικίας 12 ἐτῶν, «φέρει εις τὸ σπίτι πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὸ περιβάλλον» και παίρνει ἓνα δρόμον ποὺ δὲν τὸν ἐγκρίνουσιν οἱ γονεῖς. Τί νὰ τῆς εἴπωμεν διὰ τὸ βιβλίον τῆς Simone de Beauvoir «τὸ ἄλλο φύλον» ποὺ μᾶς τὸ ἔφερον εις τὸ σπίτι εις ἑλληνικὴν μετάφρασιν;

Ἀσφαλῶς δὲν εἶναι μεμονωμένα τὰ παραδείγματα. Ἀλλά, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ κάνωμεν τὰ σύγχρονα παιδιά νὰ μὴ κινουῦνται μετὰ τὸν ρυθμὸν τῆς τζατζ και νὰ μὴ τέρπονται μετὰ τὸ ρόκ-εντ-ρόλ, ὅταν αὐτὰ προβάλλουσιν ὡς θεότητες ὑπὸ τῆς κοινωνίας τῶν μεγάλων;

Αἱ δυσκολίαι, αἱ ὁποῖαι ἀνακύπτουσιν σημερον εἶναι πολὺ μεγαλύτεραι ἀπὸ αὐτὰς πρὸ πενήντα ἐτῶν, πρὸ εἴκοσι, ἀκόμη και πρὸ δέκα.

Ἡ θεοποίησις ἐξ ἄλλου τοῦ ἔνστικτου παρουσιάζει τὰς συνεπειὰς. Ὁ κόσμος μας ἔχει κάνει νόμον τὸν χειραφετημένον και αὐτόνομον σεξουαλισμόν. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ γενετησίου εις αὐτόνομον πεδῖον ἔκαμεν ὥστε εις τὸν σύγχρονον ἀνθρώπον αἱ γενετήσιοι σχέσεις ἀπὸ τὸν φυσικόν, ἀρχικόν των προορισμόν, νὰ μεταβληθοῦσιν εις ἀψυχον, κενὴν πρᾶξιν, ποὺ ὑποδουλῶνει σῶμα και πνεῦμα. Τὸ γενετήσιον ἔνστικτον διαρκῶς ἀνεξαρτοποιεῖται ἔξω ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ και τὰ ζωικὰ ἀκόμη πλαίσια. Ἀπλούστατα ἐκφυλίζεται. Θεριεύει και ζῆ ἄλλοτε ὡς αὐτόνομος, ἄλλοτε ὡς τυραννικὴ δύναμις. Ἡ ἀνθρωπίνη προσω-

(6) Hans Müller - Eckhard: ἔ. ἀ.

πικότης δὲν λαμβάνει μέρος, μένει ἀμέτοχος. Ἐν τούτοις πλήρης διαχωρισμὸς μεταξὺ προσώπου καὶ γενετησίου ζωῆς δὲν εἶναι δυνατή. Ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν τάσιν τῆς ἀνθρώπινης συναντήσεως μεταξὺ τῶν δύο φύλων—ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησε ὁ Θεός—τὸ μυστικὸν καὶ λεπτὸν ἀνθρώπινον ὄργανον ἀναγνωρίσεως, δὲν ἔχει ἀπομείνει παρὰ μία ἐνστικτώδης ἐκφυλισμένη δύναμις. Τὸ sexus δὲν εἶναι πλέον ἐπικοινωνία ἀνθρώπων, δὲν εἶναι ἐσωτερικὸς δεσμὸς, οὐτε ὀλοκληρωτικὴ ἐνότης, ἢ στενὴ συνύφανσις, ἀλλὰ μόνον ἡ σκία αὐτῆς τῆς σχέσεως, ἢ γενετήσιος ἐπαφῆς⁽⁷⁾.

Ὅταν ὅμως εἰς τὸν ἄνθρωπον παραμερίζεται ἢ προδίδεται τὸ πρόσωπον, δημιουργεῖται πάντοτε ἓνα ἐπικίνδυνον κενόν. Οἱ χώροι οἱ ἀδειασμένοι ἀπὸ κάθε ψυχικὸν καὶ ἀνθρώπινον περιεχόμενον, αὐτοὶ ποὺ ἐδημιούργησεν ἡ χωρισμένη ἀπὸ τὸ πρόσωπον δύναμις τοῦ ἐνοστικτοῦ, ἀποκτοῦν δαμονικὴν δύναμιν καὶ κυβερνοῦν ὀλοκληρωτικῶς τὸν ἄνθρωπον. Ἔτσι τὸ ἐνοστικτον, ἐκτός ἀπὸ τὴν ἄμετρον καὶ μοναδικὴν ἀπογοήτευσιν, δὲν φέρει εἰς τὸν ἄνθρωπον ἄλλο ἀπὸ φόβον καὶ ταραχὴν.

Ἡ ἀγωνία τῆς παρουσίας γενεᾶς εἶναι νὰ εὔρη τὴν ἐνότητα ἢ ὁποία ἐχάθη. Εἰς τὸν αἰῶνά μας ἔγινεν ἓνα πείραμα μεγίστης σπουδαιότητος διὰ τὸ θέμα ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει. Εἰς ὄρισμένας χώρας (Ρωσίαν, Σκανδιναβικὰς χώρας, κλπ.) ἀρέθη πλήρης ἐλευθερία εἰς τὴν γενετήσιον ζωὴν. Ἔτσι, εἶπαν, θὰ ἐλύοντο πολλὰ προβλήματα καὶ οἱ ἄνθρωποι θ' ἀπηλλάσσοντο ἀπὸ πολλὰ συμπλέγματα. Τὰ συμπλέγματα, ὅχι μόνον δὲν ἐλύθησαν, ἀλλ' ἔγιναν περισσότερα καὶ μεγαλύτερα. Ἦδη ἤρχισαν αἱ ὑπαναχωρήσεις. Naί, λέγουν, ἐλευθερία, ἀλλ' ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῶν γενετησίων σχέσεων εἶναι ἡ ἀγάπη. Ἀλλὰ, ποία ἀγάπη; Εἰς δὲ τὴν Ρωσίαν ὑπάρχει σήμερον πλήρης ἀναθεώρησις τῶν ἀρχικῶν ἐλευθεριαζουσῶν τάσεων καὶ στροφὴ πρὸς τὴν οἰκογενεῖαν καὶ τὴν οἰκογενεακὴν ζωὴν.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ προσωπικὴ περὶπτωσις ξένου φοιτητοῦ, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ

εἶχε δοκιμάσει τὰ πάντα καὶ εἶχε βουτήχθῃ εἰς τὸ πάθος, εἰς τὸ σημεῖον ποὺ περιγράφει ἓνας Ὅσκαρ Οὐάιλντ, ἠσθάνετο τώρα ὡς νὰ εὑρίσκετο εἰς τὰ πρόθυρα τῆς ἀνισορροπίας. Εὑρέθη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μὲ ἐπεσκέφθη διὰ νὰ μὲ συμβουλευθῇ. Ἦρχισε νὰ περιγράψῃ τὴν ζωὴν καὶ τὴν κατάστασίν του χρησιμοποιῶν τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν. Ὅποτε, εἰς ἓνα σημεῖον τῆς ἀφηγήσεώς του, καθὼς διηγεῖτο τοῦ τὸν ἔφερε τὸ πάθος, ἤρχισε νὰ ὀμιλῇ γρηγορᾶ, κατὰ τρόπον ἐξαιρετικὰ ταραγμένον, ἐγκατάλειψε τὴν γαλλικὴν, διὰ νὰ τὰ λέγῃ ὅλα εὐκολώτερον εἰς τὴν γλῶσσάν του. Ἐκεῖνο ποὺ ἀντελήφθη ἀπὸ τὸν περιεργον αὐτὸν μονόλογον ἦτο μία μόνη λέξις, τὴν ὁποῖαν διέκρινε νὰ ἐπαναλαμβάνεται ἰδιαίτερος συχνά ἢ λέξις ruinen.

Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀκριβὴς χαρακτηρισμὸς. Ruinen, ἀνθρώπινα συντρίμματα καὶ χαλάσματα, εἶναι τ' ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς ἀντιλήψεως περὶ τοῦ sexus.

Ὅμοιάζει ὁ πολιτισμὸς μας μὲ ἔμπορον, ὁ ὁποῖος ἀντελήφθη ὅτι τὸ sexus ἀποτελεῖ ἐμπόρευμα ποὺ μεταφράζεται εἰς χρῆμα καὶ δὲν παύει νὰ τὸ ἐκμεταλλεύεται.

Χωρὶς νὰ τὸ θέλω, παρηκολούθησα μίαν ἡμέραν τὴν συζήτησιν δύο ἀνθρώπων εἰς τὸν δρόμον. Συνεζήτησαν διὰ τὴν ἔκδοσιν κάποιου περιοδικοῦ. —Καὶ ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου; ἐρωτᾷ ὁ ἓνας. —Ἄ, ὅσον δι' αὐτὸ, θὰ προσέξωμεν τὸ sexus.

Ἴδου πῶς τὸ sexus ἔγινεν ἐμπόρευμα.

Ἀλλὰ, ruinen εἶναι τὰ ἀποτελέσματα καὶ τῆς ἐνόχου σιωπῆς, τῆς διπλῆς ἠθικῆς τῶν μεγάλων, τῆς ἠθικῆς διὰ τὴν ἀγωγὴν καὶ τῆς ἠθικῆς διὰ τὴν ζωὴν των.

Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐρωτοῦν ἀκόμη, ἐὰν πρέπη νὰ διαφωτίζωμεν τὰ παιδιὰ ἐπὶ τοῦ γενετησίου θέματος τοποθετοῦν κακῶς τὸ πρόβλημα. Θὰ ἔπρεπε νὰ συμπληρώνουν τὸ ἐρώτημα: «Ὁφείλομεν νὰ διαφωτίζωμεν τὰ παιδιὰ μας ἢ θὰ ἦτο προτιμότερον ν' ἀφήνωμεν τὴν διαφώτισιν εἰς τὴν τύχην καὶ τὰς περιστάσεις;» Διότι τὸ παιδί ὀπωσδήποτε θὰ διαφωτισθῇ ὑπάρχουν οἱ φίλοι μὲ τὰς χονδροειδεῖς ἢ ἐσφαλμένας πληροφορίας, ἔντυπα τὰ ὁποῖα ἐγγίζον ἓνα τόσο λεπτὸν θέμα μὲ ἀμφίβολον λεπτότητα, τὰ λεξικά καὶ τὰ ἱατρικὰ βιβλία εἰς τὰ ὁποῖα καταφεύγουν τὰ παιδιὰ, ἢ

(7) Hans Müller - Eczkhard: ξ. ἀ.

φύσις τὴν ὁποῖαν παρατηροῦν, ὁ κινηματογράφος, τὸ θέατρον, ὁ δρόμος... Ὑπάρχουν αἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικά, τὰ ὁποῖα μάλιστα καὶ θεωροῦνται καλλιτεχνικά καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡ σύγχρονος ὀργάνωσις εἶναι ἀνεπαρκῆς ν' ἀπαλλάξῃ τὰ περὶ πτερα...

Ἄλλὰ, καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ προφυλάξωμεν τὸ παιδί ἀπὸ ὅλας αὐτὰς τὰς πηγὰς κακῆς διαφωτίσεως, εἶναι βέβαιον ὅτι, εἴτε τὸ θέλωμεν εἴτε ὄχι, μέσα εἰς τὴν οἰκογένειαν θὰ λάβῃ ἕνα εἶδος γενετησίου διαπαιδαγωγήσεως. Ὅταν τοῦ διηγούμεθα, καὶ εἰς μεγαλύτεραν ἡλικίαν πλέον, ὅτι τὰ μωρὰ γεννῶνται ἀπὸ τὰ λάχανα, ἢ πέφτουν ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἢ τὰ φέρουν οἱ πελαργοί..., ἤδη κάνομεν γενετήσιον διαφώτισιν. Καὶ ὅταν ἀρνούμεθα ἢ ἀποφεύγωμεν ν' ἀπαντήσωμεν εἰς τὰς ἐρωτήσεις του, λέγοντες π. χ. ὅτι εἶναι μικρὸν ἀκόμη, ἢ ὅταν καταφεύγωμεν εἰς ὑπεκφυγὰς διὰ νὰ κρύψωμεν τὴν ἀμηχανίαν μας, χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν, κάνομεν διαφώτισιν, διότι ἀφήνομεν τὸ παιδί νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὑπάρχει κάποιον μυστήριον ὀπίσω ἀπὸ αὐτὰ τὰ πράγματα, διὰ τὸ ὁποῖον δὲν εἴμεθα πολὺ ὑπερήφανοι, κάτι τὸ ἀκάθαρτον προφανῶς ἢ τὸ τρομερόν, ἴσως ἀκόμη καὶ κάποιον σφάλμα τῶν γονέων.

Ἄς μὴ ἐρωτῶμεν λοιπὸν, ἐὰν πρέπει νὰ διαφωτίζωμεν ἢ ὄχι τὰ παιδιὰ, ἀλλὰ ἄς προσπαθῆσωμεν νὰ ἴδωμεν, ἐὰν ἡ γενετήσιος διαπαιδαγωγήσις πρέπει νὰ στηρίζεται εἰς τὴν ἀλήθειαν, μὲ πᾶσαν παιδαγωγικὴν τάξιν βεβαίως, ἢ εἶναι δυνατὸν ἀτιμωρητὶ νὰ στηρίζεται εἰς ἕνα σύνολον ψευδῶν, περισσότερον ἢ ὀλιγότερον φανταστικῶν καὶ εὐφυῶν, περισσότερον ἢ ὀλιγότερον δολίως ἀληθοφανῶν⁽⁸⁾.

Μία ἐβδομαδιαία ἐφημερίς τῆς Νυρεμβέργης, ἡ «Wochenend», ἐνήργησεν ἔρευναν κατὰ τὸ 1949 ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς γενετησίου διαφωτίσεως, διὰ τὴν ὁποῖαν ἔδωσαν ἀφορμὴν παράλληλοι σχετικαὶ ἔρευναι εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας (ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Kinsey) καὶ τὴν Μ. Βρετανίαν (ὑπὸ τῆς Sunday Pictorial).

Ἐνήλικοι διαφόρων ἡλικιῶν, κοινωνικῆς τάξεως, ἐπαγγέλματος καὶ δόγματος ἠρωτήθησαν ἐπὶ τῆς προσωπικῆς τῶν ἐμπειρίας. Ἀπὸ ποῖον ἔλαβον οἱ ἴδιοι τὴν διαφώτισιν; Πῶς (διὰ ποῖου τρόπου) τὴν ἔλαβον; Εἰς ποῖαν ἡλικίαν; Παρεκλήθησαν κατόπιν ν' ἀπαντήσουν ἐὰν ἐπεθύμουν διὰ τὰ παιδιὰ τῶν νὰ λάβουν ἐγκαίρως τὴν διαφώτισιν, εἰς ποῖαν ἡλικίαν καὶ ἀπὸ ποῖου.

Εἶναι ἐνδιαφέροντα τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐρευνῆς. Οἱ πλείστοι τῶν ἐνηλίκων ἐνθυμοῦνται ὅτι εἶχον λάβει τὰς πρώτας πληροφορίας ἀπὸ φίλους καὶ φίλας (!) καὶ κατὰ τρόπον «ἀκάθαρτον».

Περισσότερον ἐνδιαφέρον ἔχουν αἱ ἀπαντήσεις αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουν τί ἐπιθυμοῦν οἱ σημερινοὶ ἐνήλικοι διὰ τὰ παιδιὰ. 82% εἶναι ὑπὲρ τῆς ἐγκαίρου διαφωτίσεως καὶ 75% ἐκδηλώνονται ὑπὲρ τῆς διαφωτίσεως ἀπὸ τὴν μητέρα.

Ἄλλὰ, μεταξὺ θεωρίας καὶ πράξεως ὑπάρχει ἕνα μεγάλον χάσμα. Μόνον 18% ἀπὸ τοὺς ἐρωτωμένους γονεῖς ἠμπόρεσαν νὰ βεβαιώσουν ὅτι εἶχαν πράγματι ἀναλάβει οἱ ἴδιοι τὴν διαφώτισιν τῶν παιδιῶν τῶν.

Τί συμβαίνει λοιπὸν καί, ἐνῶ 82% τῶν γονέων εἶναι ὑπὲρ τῆς ἐγκαίρου διαφωτίσεως τῶν παιδιῶν, δὲν τολμοῦν νὰ τὴν ἀναλάβουν;

Καταβάλλομεν τόσας προσπάθειας διὰ νὰ βοηθήσωμεν τὰ παιδιὰ εἰς τὴν ἐξέλιξίν των, ἐργαζόμεθα διὰ νὰ τὰ ἐλευθερώσωμεν ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν, διὰ νὰ καλλιεργήσωμεν τὴν θέλησιν, τὸν χαρακτήρα των, διὰ νὰ διαμορφώσωμεν ἄνδρας καὶ γυναῖκας εὐφυεῖς καὶ καλλιεργημένους, φωτισμένους, τιμίους, μὲ συνειδησὶν τῶν προσωπικῶν καὶ κοινωνικῶν εὐθυνῶν. Τὰ ἀφήνομεν ἐν τούτοις ἀβοήθητα εἰς τὸ θέμα τῆς γενετησίου διαπαιδαγωγήσεως. Τὰ ἀφήνομεν νὰ παλαίουν μέσα εἰς τὴν ἄγνοιαν, τὰς ἐλλειπεῖς γνώσεις, εἰς τὴν περιέργειαν, τὰς προκλήσεις, τοὺς κινδύνους.

«Μᾶς ἀφήνον τελεῖως νὰ κολυμβῶμεν (εἶναι ἡ ἀκριβὴς λέξις) μέσα εἰς λανθασμένας καὶ πολυπλόκους ὑποθέσεις εἰς τὰς ὁποίας μᾶς ὀδηγεῖ ἡ φαντασία». «Χωρὶς ὀδηγοὺς καὶ συμβούλους δὲν γνωρίζομεν πῶς νὰ φερθῶμεν ἢ τί νὰ κάνομεν εἰς αὐτὸ τὸ θέμα». «Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην

(8) André Berge: «L' éducation sexuelle chez l'enfant» Paris 1952.

νά διδαχθῶ και νά ὀδηγηθῶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζωτικῆς προβλήματος ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἔμαθα τόσα πράγματα εἰς τὸ οἰκοτροφεῖον τοῦ σχολείου μου».

Εἶναι λόγια ἀγοριῶν 15 περίπου ἐτῶν, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ὁ Chambre⁽⁹⁾. Τὰ παιδιὰ ἔγραφαν ἀνωνύμως ὅσα δὲν τολμοῦν νὰ εἰποῦν κατ' εὐθείαν εἰς τοὺς γονεῖς των.

Αἱ ἔρευναι ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου ἠκολούθησαν ἢ μία τὴν ἄλλην μὲ τὰ ἴδια πάντοτε ἀποτελέσματα. Κατὰ μίαν ἔρευνα μετὰξὺ 1012 νέων 14-17 ἐτῶν εἰς μίαν τεχνικὴν σχολὴν εἰς Γερμανίαν, εἰς τὸ ἐρώτημα ἀπὸ ποῖον ἤκουσες διὰ πρώτην φοράν, ἐπὶ 972 ἀπαντήσεων, 827 (!) ἀπήντησαν, ἀπὸ φίλους. Εἰς τὸν δρόμον λοιπὸν ἔχομεν ἀφήσει τὰ ἡνία δι' ἓνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα θέματα τῆς ἀγωγῆς⁽¹⁰⁾.

Ἄλλαι στατιστικαὶ ἀποδεικνύουν ὅτι ὑπάρχει ἓνα μεγάλο χρονικὸν περιθώριον κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ παιδί ἐγκαταλείπεται εἰς τὸν ἑαυτὸν του, εἰς τὰς διηγήσεις πού συλλέγει καὶ εἰς τὰ ἔδηματά τῆς φαντασίας του. Κατὰ μέσον εὐρον ὑπάρχει ἀπόστασις ἕξι ἐτῶν «μεταξὺ τῶν πρώτων ἐντυπώσεων τοῦ παιδιοῦ καὶ τῆς καταλλήλου γενετησίου μνήσεως».

Πολὺ ὀλίγα ἀπὸ τὰ παιδιὰ εὐρίσκονται νὰ ἔχουν λάβει ὀρθὴν καὶ ἔγκαιρον διαισθητικὴν τὰ περισσώτερα τὴν ἔχουν δεχθῆ ἀπὸ «θολὰς» πηγὰς. Ἐν τούτοις εἶναι μεγάλο πρᾶγμα ἔάν ὁ ἄνθρωπος πού ἀναπτύσσεται σχηματίζῃ ὀρθὴν εἰκόνα περὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῶν σχέσεων τῶν φύλων ἢ ἔάν λαμβάνῃ πληροφορίας κατὰ ἄσχημον, ἀνεπαρκῆ τρόπον ἀπὸ ἀνεπιθυμητοῦ πηγὰς.

Δὲν εἶναι μόνον διὰ ν' ἀποφύγωμεν ὀρισμένα ἄτοπα, νὰ γλυτώσωμεν τὰ παιδιὰ ἀπὸ θλίψεως καὶ ἀποτυχίας καὶ νὰ τὰ προφυλάξωμεν ἀπὸ τοὺς κινδύνους. Ἡ ὀρθὴ διαπαιδαγώγησις ἀπαιτεῖ σοφίαν ἐκ μέρους τῶν μεγάλων καὶ μάλιστα τὴν σοφίαν ὅχι μόνον τῆς θεωρίας, ἀλλὰ καὶ τῆς πράξε-

ως. Ἀνώτεροι σκέψεις πρέπει νὰ μᾶς ὀδηγοῦν. Πρέπει νὰ ὁμιλοῦν οἱ γονεῖς χάριν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ κοινοῦ νοῦ, διὰ μίαν θετικὴν καὶ ἰσχυρὰν ἀγωγὴν, διὰ μίαν ἀγωγὴν ἐμπιστοσύνης καὶ χαρᾶς⁽¹¹⁾.

Τί ἐντύπωσιν κάμνομεν εἰς τὰ παιδιὰ, ὅταν τοὺς διδάσκωμεν λεπτομερῶς τοὺς κανόνας τῶν ἀνωμάτων ρημάτων, καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀσπονδύλων, καὶ δὲν λέγωμεν λέξιν περὶ τῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα τόσον ἀμέσως ἐνδιαφέρουν τὸν ἄνθρωπον; «Μᾶς διδάσκουν τὰ πάντα, ἀλλὰ τίποτε περὶ αὐτοῦ τοῦ βασικοῦ πρᾶγματος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν».

Πολὺ ὀλίγα εἶναι σήμερον αἱ ἀπληροφόρητοι νέαι. Ἄλλὰ πόσαι μεταξὺ αὐτῶν ἠμποροῦν νὰ εἰποῦν, ὅτι ἔχουν σοβαρὰν καὶ πλήρη κατεύθυνσιν ἀπὸ τὴν μητέρα των; Ὅταν στέλνωμεν ἓνα παιδί ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὁ κοινὸς νοῦς μᾶς λέγει ὅτι θὰ ἦτο καλὸν νὰ τὸ ἐφοδιάσωμεν μὲ σχεδιάγραμμα τῆς πόλεως καὶ νὰ τοῦ δώσωμεν ὀρισμένας ὀδηγίας. Ὅταν πρόκειται διὰ μίαν ἀναχώρησιν τόσον ἀποφασιστικὴν εἰς τὴν ζωὴν ὅπως ὁ γάμος, τί γίνεται ὁ κοινὸς νοῦς;

Τὸ ἰδεῶδες τῆς γενετησίου διαπαιδαγωγῆσεως εἶναι νὰ φθάσῃ τὸ παιδί, χάρις εἰς τὴν ἀγωγὴν τὴν ὁποῖαν ἐδέχθη, ν' ἀνακαλύψῃ ἑλευθέρως καὶ ἐν πλήρει ἐπιγνώσει τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς. Πῶς θὰ γίνῃ αὐτό, ἔάν ἀρκοῦνται οἱ συνετοὶ γονεῖς μόνον εἰς μίαν περιφρονῶν ἀρνητικὴν στάσιν; Ἄν ἀπομακρύνουν μὲ προσοχὴν ὅλας τὰς γνώσεις αἱ ὁποῖαι θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι ἐπικίνδυναι, ὅλας τὰς πιθανὰς προϋποθέσεις σφαλμάτων καὶ ὅλους τοὺς κινδύνους; Θὰ πάθουν ὅ,τι καὶ μία μητέρα, ἢ ὁποῖα, ὅταν κάποτε ἀνεκάλυψε μεταξὺ τῶν βιβλίων τοῦ ἀγοριοῦ τῆς τῶν 15 ἐτῶν κάποιον ἀπηγορευμένον ἀνάγνωσμα, δὲν ἔπαινε νὰ ἐπαναλαμβάνῃ: «Καὶ ὅμως, ἐρῶσεχα πάντοτε τί ἐδιάβαζεν!» Ἐμπιστεύονται εἰς τὴν ἀποτελεσματικότητά τῶν προφυλάξεων των, ὑψώνουν γύρω ἀπὸ τὸ παιδί πύργους ἀπαγορεύσεων καὶ προειδοποιήσεων, χωρὶς νὰ σκέπτονται

(9) Pierre Chambre: «La famille et l'école devant le problème de l'éducation sexuelle» Paris 1948.

(10) Clément Tillmann: «Que dirai-je à mon fils?», Paris 1959.

(11) Pierre Chambre: ἔ. ἄ.

ὅτι ἐνισχύουν ἔτσι τὴν ἀνάγκη του ν' ἀποδράσῃ. Καὶ ὅταν ἀφεθῆ εἰς τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις, καθὼς ποτὲ δὲν ἐκαλλιέργησε τὴν συνείδησιν καὶ τὴν θέλησίν του, δὲν θὰ εὕρῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὸ μέσον νὰ τὸ ὀδηγήσῃ ὀρθῶς καὶ ν' ἀποδυθῆ εἰς τοὺς ἀπαραιτήτους ἀγῶνας.

Ἡ ἐμπιστοσύνη, πολύτιμον ὄργανον τῆς ἀγωγῆς καὶ πηγὴ ἀληθινῆς χαρᾶς, δὲν ἐπιβάλλεται ἀλλὰ προσφέρεται, εἶναι τὸ δημιουργημα τῆς ἀγάπης. Τὰ παιδιὰ εἶναι ἐξαιρετικῶς εὐαίσθητα εἰς τὰ δείγματα τῆς ἐμπιστοσύνης πὺ τὸς παρέχεται, ὅταν τοὺς ἀποκαλύπτεται κάποιον ἀπὸ τὰ μεγάλα μυστικά τῆς ζωῆς. Εἰς τὰ μάτια των

ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ διαβάσῃ τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν χαράν των.

Προνόμιον διὰ τὰ παιδιὰ, ὅταν ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα τοὺς ἐξήγησαν τὰ μυστικά τῆς ζωῆς καὶ τῆς προόδου καὶ τῆς νίκης μέσα εἰς αὐτήν. Ἄλλὰ προνόμιον καὶ διὰ τοὺς γονεῖς νὰ περιβάλλωνται ἀπὸ παιδιὰ πὺ τὸς κοιτάζουν μὲ ξάστερο βλέμμα καὶ μὲ ἀπέραντον ἐμπιστοσύνη. Εἶναι ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς τοὺς ὑπευθύνους πνευματικὸς ὀδηγός. Οἱ γονεῖς οἱ πρῶτοι παιδαγωγοί! Εἶναι ἓνα ἔργον προόδου εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον, εἰς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ στρέψωμεν ἀμέριστον τὴν προσοχήν μας.

ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

Ε Λ Α Σ Ε Μ Ε Ν Α

Τὰ δικά σου ὄλα τὰ γνωρίζω ἕνα-ἕνα.
 "Ελα σέ μένα.
 Ξέρω τί ποθεῖς, τί θέλεις, πότε φταῖς...
 τί ἀναζητᾶς
 κεῖ...
 πὺ μὲ τρικλὰ βήματα πᾶς
 στὰ τρισάξενα
 —τόσο ὡς χθές δικά—μέρη, τώρα τόσο
 ξένα.
 Κι' ἀπλανῆ τὰ μάτια σου, σὰν γυάλινα,
 τὰ ἔχεις καρφωμένα
 πάντα σ' ἕνα λάθος:
 Σ' ἕνα πάθος, σέ μιὰ λύπη σ' ἕνα πά-
 θημα,
 ἢ σέ μιὰ σκιά...
 Σὲ θαμπόφωτα... ἢ σέ ὄνειρα χαμένα.
 Παιδί μου,
 πολυαγαπημένο μου παιδί, ἔλα σέ μένα.

Γύρω δές:
 Οἱ θησαυροὶ τοῦ κόσμου αὐτοῦ κρατοῦν
 τόσο,
 ὅσο ἡ δόξα ἐνὸς ρόδου.
 Γιὰ λίγο μένουν ὄλα. Καθετὶ κάποτε
 σβήνει.
 Κι' ἂν σκοτισμένος στέκης τώρα, θὰ
 ῥθῆ ἢ ὦρα
 νὰ δῆς πολλά...

Νὰ δῆς πῶς λίγα πιά ἢ τίποτα δὲ θὰ
 ἔχη μείνει.
 Καὶ τότε ἐκεῖ θ' ἀναζητᾶς
 μιὰ ἀκρούλα ἀπάνεμων ὠρῶν, λίγη
 γαλήνη.

Καὶ θὰ πηγαίνης,
 θὰ πηγαίνης σ' ἕνα κόσμο θλιβερό, ἄλ-
 λων καιρῶν:
 Στὰ ἴδια μέρη πάντως τοῦτα ἐδῶ,
 τὰ ὡς τὰ χθές δικά·
 πολὺ δικά, πολὺ χαρούμενα, πολὺ ἀγα-
 πημένα.

"Ὁμως
 τώρα
 τόσο θλιβερά,
 ξένα, καὶ ἄξενα πιά γιὰ σένα.
 "Ὁλα βαρεῖὰ ἐδῶ καὶ κουρασμένα.
 Ξερά κλαριά...
 καθὼς λιπόσαρκα χέρια γυμνά,
 σὲ σκυθρωποὺς οὐρανοὺς ὑψωμένα.

Παιδί μου,
 πολυαγαπημένο μου παιδί, ἔλα σέ μένα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

ΤΑ ΤΡΙΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙ ΘΕΡΟΥ

Θέλω φτερά, πλατειά φτερά,
ξέλαφρα, ακούραστα νερά
πέρα μακρὰ γιὰ νὰ πετάξω
καὶ πούπετα νὰ μὴν ἀράξω.
Τ' ἀλαργινὰ νὰν τὰ σμώσω,
τ' ἀλλοτινὰ νὰν τὰ ζυγώσω,
κάθε φευγάτο νὰ γυρίσῃ—
ἀνατολὴ θέλω, ὄχι δύση.

Οἱ στίχοι αὐτοὶ τοῦ Ἁγίου Θερού ἐκφράζουν πολὺ χαρακτηριστικὰ τὸ νόημα τῆς ζωῆς του. Ἡ πορεία του πάνω στὴ γῆ ἦταν μία διαρκῆς ἀναζήτησις. Ζητοῦσε πάντοτε τὸ ἰδανικόν. Εἶτε σὲ κοινωνικοπολιτικὲς προσπάθειες ἀνακατευόταν, εἶτε ἔγραφε ποιήματα εἶτε ἐμάζευε δημοτικὰ τραγούδια, παντοῦ ζητοῦσε μὲ πάθος τὸ ἰδανικόν. Ἡ ζωὴ του ὑπῆρξε ἕνα πραγματικὸ κληροῦμα τῆς ιδέας. Ἡ τέχνη του κρύβει αὐτὸν τὸν πνευματικὸ μόχθο, τὴν ἀγωνία γιὰ κάποια κατάκτησι.

*Ὁ λογισμὸς μου ζήτησας, καὶ ζητιανεύει.
Μιὰ ἀγκομαχάει ὅλο ψηλὰ ν' ἀνέβῃ,
μὰ ὡς τὰ κατὰβαθα βυθὰ καὶ ψαουλεύει.*

*Μερονυχτὶς δίχως ἀνάσα ὅλο γυρεύει,
κι' ἀνώφελα χρόνους, καιροὺς παλεύει.*

Αὐτὸν τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα τὸν βλέπουμε περισσότερον ἀνάγλυφο στὰ τελευταῖα τρία χρόνια τοῦ ποιητοῦ. Ἀπὸ τὸ Πάσχα τοῦ 1958 ὁ ἀκούραστος ἀγωνιστὴς εἶναι στὸ κρεβάτι. Ἄλλ' ἂν σταματοῦν οἱ ἐγκόσμιες ἐνασχολήσεις του, ἐντείνεται ἡ ἐσωτερικὴ ἀναζήτησις, ὁ διάλογος τῆς ψυχῆς μὲ τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος. Μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ ἐπιστρέφει ἀπὸ τὸν «Εὐαγγελισμό» στὸ σπίτιαυτοῦ στὴν Κηφισιά παίρνοντας μαζί του σὰν πολύτιμο φυλαχτὸ ἕνα μικρὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας ποῦ τοῦ χάρισε κάποιος στὸ νοσοκομεῖο.

Στὴν περίοδο αὐτὴ τῆς ἀναρρώσεώς του τὸ πρῶτο γεγονός ποῦ τοῦ κάνει ἰσχυρὴ ἐντύπωσι εἶναι ὁ χριστιανικὸς θάνατος τοῦ ἀνεπιού του Γιώργου Παπῆ. Ὁ μεγάλος αὐτὸς ἠθοποιὸς μὲ «τὸ κοχλαστικὸ ξεχειλίσιμα μιὰς ἀνήσυχης καὶ κούρασμένης ψυχῆς» ποῦ ἔπαιξε τοὺς ρόλους τοῦ Μεφιστοφελῆ καὶ τοῦ Δὸν Ζουάν, εἶχε βρεῖ τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ μὲ τρόπο θαυμα-

στό. Ὅπως ἔγραφε τότε ὁ κ. Μελῆς Νικολαΐδης («Ἀκτίνες» 1958, σελ. 282) «πρὶν ἀκόμα ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια του, εἶχε ἀρχίσει νὰ μελετᾷ τὴν Ἁγία Γραφή, εἶχε σκύψει μὲ λαχτὰρα καὶ κατανόησι στὸ λόγο τοῦ Εὐαγγελίου, εἶχε διαισθανθῆ βαθεῖα τὴν χριστιανικὴ ἀλήθεια. Κι' ὅταν ἡ σκληρὴ ἀρρώστια τὸν ἔριξε στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου, πρόβαλε πρὸς ἀπὸ μέσα του, αὐθόρμητα καὶ ἀκατανίκητα, ὁ πλήρης κι' ὀλοκληρωμένος, ὁ γνήσιος χριστιανός. Ὁ διευθυντὴς τῆς κλινικῆς τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ», ὅπου νοσηλεύετο, ἔλεγε μὲ ἐκπλήξι καὶ χαρὰ στοὺς ἄλλους διευθυντὰς: «Ἀπίστευτο! Ὁ ἄπιστος Παπῆς κἀνέναν ἄλλον δὲν ζητᾷ ὅσο τὸν ἱερέα!» Καὶ πραγματικὰ ζητοῦσε διαρκῶς τὸν ἱερέα, καὶ ὄχι μόνον ἔπαιρνε παρηγοριὰ καὶ θάρρος ἀπὸ τὸν λόγο τοῦ Χριστοῦ, ποῦ τὸν ἄκουε καὶ τὸν ἔνοιθε μὲ κατανόησι κι' ἔξαρσι, ἀλλὰ καὶ ἐξομολογήθηκε μὲ εὐλικρίνεια, ζήτησεν εὐχέλαιο τὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδα καὶ μετέλαβε τὸ Πάσχα μὲ πλήρη συναίσθησι. Καὶ κάθε φορὰ ποῦ ἔμεινε μόνος του προσευχόταν μὲ τὰ χέρια ὑψωμένα στὸ στήθος καὶ μὲ βαθεῖα κατάνυξι. Ἔτσι, ἐνῶ πρὶν ἔλεγε ν' αὐτοκτονήσῃ, βρῆκε τὴ γαλήνη, ἀντιμετώπισε τὴν ἀρρώστια μὲ καρτερία, καὶ παρέδωσε τὸ πνεῦμα στὸ Θεὸ μὲ βαθεῖα κι' ἀληθινὴ πίστι, μὲ ψυχὴ καθαρὴ καὶ ἥρεμῃ, ἀληθινὰ χριστιανικῇ. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἔθναματούργησε καὶ πάλι».

Τὸ χριστιανικὸ αὐτὸ τέλος τοῦ ἀγαπημένου του ἀνεπιού συνεκίνησε βαθεῖα καὶ ἀποφασιστικὰ τὸν γέρο ποιητῆ. Τὸν ἴδιο καιρὸ ἔκανε τὴν γνωριμία του μὲ ἕναν ἄλλον νεαρὸ ἀγωνιστὴ τοῦ πνεύματος, τὸν Γ. Βερίτη. Ὁ πρωταγωνιστὴς αὐτὸς τοῦ χριστιανικοῦ στίχου εἶχε πεθάνει βέβαια πρὶν ἀπὸ 10 χρόνια, ἀλλὰ ὁ Ἁγίος Θερός τῶσα ἐρχόταν σὲ ἐπαφὴ μαζί του, μὲ μιὰ γνωριμία ὄχι ἀπλῶς καλλιτεχνικῇ, ἀλλὰ ψυχικῇ. Ἀνάμεσα σὲ ἄλλα ποιήματα τοῦ ἔκαναν ἰδιαίτερη καὶ βαθεῖα ἐντύπωσι οἱ

τέσσαρες τελευταίες στροφές ἀπὸ τὸ ποίημα στὸν Μπωντελαίρ, οἱ παλλόμενες ἀπὸ ἔσωτερικὸ κραδασμὸ:

Φτωχὸ παιδί! τῆς μάνας σου τὸ χάδι
ἔχεις ποθήσει,
ποῦ σ' εἶχε ντύσει μιά φορὰ τῆς πίστεως
τὴν πορφύρα.

Κι' αὐτὴ ἡ ψυχὴ ποῦ στη βρωμιὰ τοῦ
κόσμου εἶχε ἀπανθήσει,
πῶς λαχταρᾷ γιὰ μιᾶς ἀγνῆς ξανὰ ζωῆς
τὰ μύρα!

Φτωχὸ παιδί! τῆς μάνας σου τὴν Πίστη
ἔχεις ποθήσει.

Βλέπω νὰ στρέφης πρὸς τὰ ἐκεῖ νοσταλ-
γικὰ τὸ βλέμμα.

Κι' αὐτὸ τὸ μέτωπο ποῦ πάει στὸν πυ-
ρετὸ νὰ σβύσῃ,
ξαναζητάει τ' ἀτίμητο ποῦχε πετάξει
στέμμα.

Βλαστήμιες τάχα ἐπρόφερε τ' ἀμαρτωλό
σου στόμα;

Κι' εἶχες χαρὰ νὰ σέρνῃσαι σιχαμερὰ στὸ
χῶμα;

Κάτω ἀπ' τὸ φτύμα τῆς βρисиᾶς ποῦ πέ-
ταες πρὸς τ' ἀστέρια,
χιλιες φορὲς ἐσταύρωσες γιὰ προσευχὴ
τὰ χέρια!

Προσκνητὴ, ποῦ ἐλάσπωσες τὸν ἄχραντο
χιτῶνα,
γιὰ πωρωμένο σὲ θαρροῦν, μὰ εἶσαι μο-
νάχα θύμα.

Ἐννοια σου, μάντεψα καλὰ τὸ μυστικὸ
σου ἀγῶνα,
ξέρω ποιά πόρτα χτύπησες στὸ τελευταῖο
σου βῆμα.

Ἀκούγοντας τοὺς ἀποκαλυπτικὸς αὐ-
τοὺς στίχους ὁ παλαίμαχος τεχνίτης ἀρκέ-
σθηκε νὰ πῆ συγκινημένος γιὰ τὸν Βερί-
τη:

—Εἶναι ποιητής!

Τὴν ἴδια ζωηρὴ ἐντύπωση ἄφησε στὸν Ἁγίον Θέρον τὸ χριστιανικὸ τέλος ποῦ εἶχαν δυὸ ἄλλες προσωπικότητες: Ὁ Παῦλος Μαθιόπουλος καὶ ὁ Μαρτίνος Γερούλιανος. Μὲ τὸν πρῶτο ἦσαν παλαιοὶ φίλοι καὶ ἐν μέρει συνάδελφοι, διότι καὶ ὁ Ἁγίος Θέρος εἶχε ἀσχοληθῆ μετὰ τὴν ζωγραφικὴ. Ἀκούγοντας τώρα ὅτι ὁ πρὶν κοσμικὸς καλλιτέχνης ἔφυγε ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμο νοσταλγώντας τὸν κόσμο τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ οὐρανίου κάλλους κι' ἀφοῦ μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων (βλέπε «Ἀκτίνες» 1956 σελ. 467), ὁ Ἁγίος Θέρος ἔβλεπε ἔμπρὸς του ἄλλον ἕνα δείκτη πρὸς τὴν αἰωνιότητα.

Ἄλλὰ καὶ τοῦ κορυφαίου χειρουργοῦ τῆς Ἑλλάδος τὰ τελευταία χρόνια, τὰ γε-

μᾶτα πίστι καὶ ἀνάτασι, ἦρθαν νὰ προσθέ-
σουν ἄλλο ἕνα λιθάρι στὸ οἰκοδόμημα τῆς πίστεως τοῦ ποιητοῦ μας. (Βλέπε Μ. Γερούλιανος, «Ἀκτίνες» 1960, σελ. 274-5). Ἔβλεπε πλέον καθαρὰ ὅτι δὲν ἦταν ἕνας καὶ δύο αὐτοὶ ποῦ εὗρηκαν τὸ Θεὸ οὔτε ἦσαν παλαιοὶ καὶ μακρῆνοι οὔτε μικροὶ καὶ ἀσήμαντοι, ἀλλὰ μεγάλοι, ταλαντούχοι, ἄνθρωποι ποῦ ζητοῦσαν κάτι μεγάλο καὶ ἔδωσαν κάτι μεγάλο, ἄνθρωποι τέλος γνωστοί, τῆς γενεᾶς μας καὶ τῆς ἐποχῆς μας. Ἔτσι ὁλοένα ἕνα φῶς ἐφώτιζε τὸν δρόμο. Κάθε τόσο μιὰ καινούργια ἀκτίνα ἀπὸ κάποιον ἄλλο κόσμο ἐρχόταν νὰ καθοδηγήσῃ τὸν ἀνήσυχον ποιητὴ ποῦ «ἐζητιάνε» τὸ Φῶς.

Τὸν τελευταῖον καιρὸ δύο ἄλλοι θάνατοι ἔβαλαν σὲ πολλὴ σκέψιν τὸ ζεῦγος Θεοδοροπούλου. Πρόκειται γιὰ τοὺς δύο μεγάλους τῶν φίλους, μὲ τοὺς ὁποίους εἶχαν πολὺ συνδεθῆ: τὸν Καζαντζάκη καὶ τὸν Μητρόπουλο. Πολλὲς συζητήσεις ἔγιναν καὶ γιὰ τοὺς δύο. Ἐνα ὅμως εἶναι ἀδιαμφισβήτητο. Καὶ οἱ δύο κάτι ζητοῦσαν, κάτι παραπάνω ἀπὸ τὴν ὕλη. Καὶ διαρκῶς πάλευαν γι' αὐτό. Ἄγνωστο σὲ ποῖο βαθμὸ τὸ εὗρηκαν. Τὸ ἠλικιωμένο ζεῦγος ἀναδιφοῦσε τώρα παλαιὰς ἐπιστολὰς καὶ τῶν δύο ποῦ ἔδειχναν αὐτὴ τὴν πνευματικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἀναζητήσιν. Ὁ Καζαντζάκης τοὺς ἔγραφε πάντοτε κάτω-κάτω στὰ γράμματά του: «Ὁ Θεὸς μαζί σας». Τί ἐσήμαινε αὐτό; Μυστήριον!

Περισσότερο γιὰ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλον τοὺς εἶχε κάνει ἐντύπωση ἡ «βαθεῖα καὶ μυστικὴ ἀπάθη θρησκευτικότητά του», ὁ ψυχικὸς του σύνδεσμος μετὰ τοὺς δύο θεῖους τοῦ μοναχοῦ καὶ τὸν μεγάλο θεῖο του μητροπολίτη Πατρῶν Ἱεροθεο, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ ἑορταστικὰ εὐχετήρια ποῦ τοὺς ἔστειλε καὶ ποῦ τὰ ἐδημοσίευσεν ἡ κυρία Αἰῶρα Θεοδοροπούλου, (Νέα Ἑστία, 15-11-60). Ἡ ἴδια ἐκύτταζε καὶ ξανακύτταζε μετὰ προσοχὴ τώρα μιὰ παλιὰ φωτογραφία τοῦ μεγάλου μαέστρου, ὅπου στεκόταν ὥρα πολλὴ μετὰ σταυρωμένα τὰ χέρια στὴν Αἶγινα ἀτενίζοντας τὸ ἄπειρο. «Κυττάξτε τον! Δὲν μοιάζει νὰ προσεύχεται;»

Τὰ τόσο χαρακτηριστικὰ αὐτὰ περιστατικὰ ὄργωναν κάθε τόσο τὴν ψυχὴ τοῦ

Ἁγίου Θέρου. Τὴν καλλιεργοῦσαν βαθύτερα καὶ ἐσφραγίζαν ἀποφασιστικὰ τὸ τελευταῖο στάδιο τοῦ ὁδοιπορικοῦ τῆς ζωῆς του.

★

Γι' αὐτὸ καὶ ἐπεδίωξε μὲ κάθε τρόπο σχετικὲς συζητήσεις πρὸς τοῦ ἀνοίγαν τέτοιους ὀρίζοντες. Στὶς συζητήσεις αὐτὲς ἔμπαιναν σιγά-σιγά καὶ ἄλλα πρόσωπα ἀπὸ τὴ Βίβλο καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἄλλα καὶ ἀντίστοιχα βιβλία ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Μαρτύρων ἤρχοντο νὰ ποτίσουν μὲ καινούργια ζωοπάρουχα νάματα τὴ διψασμένη ψυχὴ του. Ἔτσι ξαναδιάβασε κομμάτια ἀπὸ τὴν Π. Διαθήκη, καὶ ἰδίως τὸν Ἰώβ, τὸν «Παῦλο» τοῦ Holznei καὶ ἓνα ἀρχαῖο μαρτυρολόγιο. Ἀπὸ τὰ ἑρᾶ αὐτὰ κείμενα ἐμπνεύσθηκε ἀντίστοιχα ποιήματα, ὅπως θὰ ἴδουμε παρακάτω. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ οἱ πνευματικὲς γνωριμίες ἐμεγάλωναν. Δὲν ἐπρόκειτο μόνον γιὰ τὴν ψυχικὴ ἐπαρῆ μὲ τὸν Βερίτη ἢ τὸ Μητρόπουλο, ἀλλὰ μὲ τὶς ἅγιες μορφές τῆς Ἀποκαλύψεως. Ὁ καινούργιος αὐτὸς κόσμος ἔδινε φτερά στὸν γέρο ποιητῆ. Ἄς τὸν ἀκούσουμε σὲ μερικὰ σημειώματα τῆς περιόδου αὐτῆς.

Στὶς 13 Ἰουλίου 1958 γράφει: «Πῶς νὰ σᾶς εὐχαριστήσω γιὰ τὸ πολὺτιμο βιβλίον πρὸς μοῦ στείλατε. Τὸ ξαναδιαβάω μὲ δῖψα. Καρπὸς πρώτος εἶναι τὸ ποίημα πρὸς σᾶς στὲλνω ἀντίδωρο ταπεινόν».

Στὶς 4 Αὐγούστου 1958 γράφει: «Πάλι μοῦ κεντρίσατε τὶς χορδές. Τοῦ «Ἰώβ» τὸ κείμενο τόλμησα καὶ τὸ ἀνάστρεψα... Τ. Γ. Ὁ «Παῦλος» τοῦ Holznei μοῦ ἔδωσε τὴν ἀφορμὴ καὶ ἄρχισα ἓνα μακρὸν ποίημα μὲ τὸν τίτλο «Παῦλος».

Στὶς 14 Φεβρουαρίου 1959: «Παραπονοῦμαι ὅτι μὲ ξεχάσατε. Καὶ νὰ ξέρετε τί καλὸ μοῦ κάνει ἡ παρουσία σας στὸ κελί μου! Σᾶς στέλνω πάλι κάτι γιὰ τὶς «Ἀκτίνες». Σᾶς περιμένω...».

Ἄκόμα πρὸ χαρακτηριστικὸ γιὰ τὶς πνευματικὲς αὐτὲς ζυμώσεις εἶναι τὸ γράμμα του τῆς 6ης Μαρτίου 1959: «Σήμερα, διαβάζοντας τὸν «Φαίδωνα» τοῦ Πλάτωνα, εὐρήκα δύο ἀπόλυτα χριστιανικὲς ἀρχές, πρὸς τὶς διακήρυξε ὁ Σωκράτης στὴ φυ-

λακὴ του, πρὶν πάρει τὸ κώνειο, ἐμπρὸς τοὺς μαθητὲς του:

α) «Θεὸν τε εἶναι τὸν ἐπιμελούμενον ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς Ἐκείνου κτήματα εἶναι».

β) «Ὁς ἂν ἀμήτητος καὶ ἀτέλεστος εἰς Ἄδου ἀφίκηται, ἐν βορβόρῳ κείσεται, ὃ δὲ κεκαθαυμένος καὶ τετελεσμένος ἐκείσε ἀφικόμενος, μετὰ θεῶν οἰκήσει».

Ἴσως τὰ ξέρετε καὶ σᾶς στέλνω στὴν Ἀθήνα κουκουβάγια ἀπὸ τὴν Κηφισιά. Ἄλλὰ ἐνόμισα καλὸ νὰ σᾶς τὰ ἀνακοινώσω».

Στὶς 22 Ἀπριλίου 1959 ἔχει συμπληρώσει τὸ τρίτο βιβλικὸ ποίημα (μετὰ τὸν Ἰώβ καὶ Παῦλο) ἀφιερωμένο στὴν ἀρχαία μάρτυρα τῆς Καρχηδόνας Βικτωρία, ὅπως γράφει σὲ σχετικὸ του σημείωμα.

Μετὰ δύο μῆνες πάλι ζητεῖ πνευματικὴ ἐπικοινωνία: «Παραπονοῦμαι ὅτι μὲ ξεχάσατε. Ἡ παρουσία σας κάθε τόσο στὸ φτωχικὸ μου μοῦ ἀνανεώνει τὶς ἠθικὲς ἴνες».

Τὸ ἴδιο καὶ στὶς 20 Ἰουλίου 1959: «Καὶ πάλι παραπονοῦμαι. Ἄλλὰ καὶ ὅλο συμπληρώνω τὸν ἑαυτὸ μου, ὅσο μπορῶ. Σᾶς στέλνω ἓνα καινούργιο ποίημα γιὰ τὶς «Ἀκτίνες».

Ἀπὸ τὴν μαθητεία αὐτὴ στα κείμενα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἀπ' τὴν ἀντίστοιχη πλούσια ἐμπειρία του προήλθαν τὰ ποιήματα τῆς τελευταίας του τριετίας, τὰ ὁποῖα πολὺ ὀρθῶς ἐξέδωσε μὲ τὸν τίτλο «Ἐκ β α θ ε ω ν» τὸν περασμένο Δεκέμβριον ἢ σύζυγός του. Πραγματικὰ τὸ κίνεῖον αὐτὸ ἄσμα τοῦ Ἁγίου Θέρου εἶναι μιὰ προσευχὴ. Εἶναι χαρακτηριστικώτατο ὅτι ἐκτός ἀπὸ τὰ τρία ποιήματα πρὸς ἀναφέρονται στὶς τρεῖς ἑρῆς μορφές (Ἰώβ, Παῦλος, Βικτωρία), ἐν τῆς τέταρτο ἀναφέρεται στὸν μεγάλο χριστιανὸν συνθέτη Μπάχ, πρὸς «ἄνοιξε τοῦρανοῦ τὰ παραπόρτια» καὶ μᾶς ἔκανε ν' ἀκούσουμε τῶν ἀρχαγγέλων τοὺς αἰλούς. Ἄλλὰ καὶ τὰ θέματα τῶν ἄλλων ποιημάτων εἶναι ἀξιοπρόσεκτα καὶ ἀντιπροσωπευτικά. Τὸ πρῶτο, μιλάει γιὰ τὴν ἀθανασία, τὸ δεύτερο εἶναι «Παράκληση» ἐσπερινή, πρὸς ἀρχίζει μὲ τὶς λατρευτικὲς λέξεις «Κύριε τῶν δυνάμεων». Οἱ «Ἀκτίνες» μὲ δικαιολογημένη χαρὰ ἐχαιρέτησαν τὴν εἴσοδο τοῦ ποιητοῦ στὸν πνευματικὸ τους στίβον μὲ τὸ ἀριστούργημα αὐτό, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1958. Τὸ τρίτο ποίημα εἶναι λόθος

γιὰ τὸ ἄπειρο, τὸ τέταρτο νοσταλγεῖ τὸν «Ὀμορφο κόσμον, ἠθικόν» τοῦ Σολωμοῦ, δύο ἄλλα βαθυστόχαστα μιλοῦν γιὰ τὸν πόνο, ἓνα γιὰ τὸ μυστήριον τοῦ Σύμπαντος κι' ἓνα ἄλλο ἀναζητεῖ «τ' ἀστέρι ὀδηγητὴ» γιὰ τὴν Νέα Ἱερουσαλήμ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ πνευματικὴ ἐμπειρία τῆς τελευταίας περιόδου τοῦ ποιητοῦ μας. Τέτοια εἶναι τὰ κυριότερα ψυχικὰ του βιώματα ποὺ ἐκφράστηκαν μὲ τοὺς τελευταίους του στίχους καὶ ποὺ πρέπει κάποτε εἰδικὰ νὰ μελετηθοῦν.

Κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ τῆς πνευματικῆς retraite ὁ Ἅγις Θερός δὲν ἔκανε μόνο τὴν γνωριμία μὲ χριστιανοὺς ποιητὰς ἢ μὲ τὰ πρόσωπα τῆς Βίβλου. Ἔκανε πρὸ πάντων τὴ μεγάλη γνωριμία. Τὴ γνωριμία μὲ τὸν Ποιητὴ τοῦ παντός. Μὲ τὸν μεγάλο Ἄγνωστο ποὺ χρόνια ἀναζητοῦσε, καὶ τώρα σιγά-σιγά τὸν ψηλαφοῦσε μέσα στὰ ἱερά κείμενα ἢ μέσα στὸ ὄργωμα τοῦ πόνου. Ἐνας μεγάλος σταθμὸς στὴν ἱερὴ αὐτὴ ὁδοπορία εἶναι ἡ ἐξομολογήσις του τὴν Μ. Τρίτῃ τοῦ 1959. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ ποὺ ἡ Ἐκκλησία ψάλλει τὸ τροπάριον τῆς μετάνοιας ὁ ποιητὴς μας ἐξομολογήθηκε σ' ἓνα σεβάσιμο ἱερέα. Ἐνα χρόνο ἀργότερα ἓνας ἄλλος σταθμὸς. Ὁ Θεὸς τοῦ ἔστειλε μίαν οἰκιακὴ βοηθίαν, καλὴ χριστιανή, ἡ ὁποία δὲν ἔπαυσε νὰ προσεύχεται γι' αὐτόν. Κι' οἱ προσευχῆς τῆς δὲν πῆγαν διόλου χαμένες. Λίγους μῆνες ἀργότερα, τὴν Κυριακὴ 30 Ὀκτωβρίου 1960 ὁ Ἅγις Θερός ἐπῆγε στὴν ἐκκλησία καὶ μετέλαβε τῶν ἀχράντων Μυστηρίων μὲ καταφανὴ συγκίνησι.. Ὅταν λίγο ἀργότερα ἔπαθε νέα προσβολὴ τῆς ἀσθενείας του, ἐκοινωνήσε καὶ πάλι στὸ κρεβάτι. Ἦταν ἡ Κυριακὴ «πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως», ὅταν ἔγινε τὸ σημαντικὸ γεγονός. Λίγες ἡμέρες ἀργότερα τὸν ἐπεσεκέφθηκα.

—Τί θέλετε νὰ ψάλομε κ. Σπύρο; τὸν ἐρώτησα.

—«Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε» ἀπήτησε σοβαρά, τονίζοντας μία-μία τίς λέξεις. Δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι μόνος του ἐδιάλεξε τὸν θεολογικώτερον ὕμνο; Ἐψάλαμε ἀρκετά. Ἐκεῖνος ἐδάκρυζε συνεχῶς καὶ ζητοῦσε τὸ μαντήλι του. Τέλος ἔψαλε μόνος του τό: «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγη-

σον τὴν κληρονομίαν σου». Συγκινητικὸ ἦταν ἀκόμα, ὅταν στὴ συνέχεια ἡ ἀδελφὴ νοσοκόμος ποὺ τὸν ἐπεριποιεῖτο ἔψαλε μερικὰ θρησκευτικὰ δίστιχα ποὺ τὰ εἶχε μάθει ἀπὸ τὸν πατᾶ τοῦ χωριοῦ τῆς. Ὁ ἄρρωστος ποιητὴς συγκινήθηκε ἄλλη μιὰ φορὰ ἀκούοντας τὰ ἀπλοῖκά αὐτὰ στιχοῦργήματα τῆς Κορήτης:

Ἄνθρωπε, τί νὰ ποθῆς, ὅλα νὰ τ' ἀπο-
λαύσης.
πλεονεξία εἶν' αὐτὴ, καὶ τὴν ψυχὴ θὰ
χάσης.

Ἄνθρωπε, τί νὰ τὰ ποθῆς, ὅλα τὰ παρα-
δέρνεις,
ἐὰν σοῦ βρέχη ὁ Θεὸς φλουριά, δὲν τὰ
χορταίνεις.

Βλέπεις πῶς ἀποθαίνουμε, καὶ εἰς ἄλλον
κόσμο πᾶμε,
πρὶν νὰ σοῦ ἔλθῃ ὁ θάνατος, γιὰ τὴν ψυ-
χὴ σου κάνε.

Γίνου οἰκτίρων στα ὄρφανά, πεινοῦσαν
καὶ διγοῦσιν,
ἐλεημοσύνη σοῦ ζητοῦν, γι' αὐτὸ σ' ἀκο-
λουθοῦσιν.

Δῶσε πτωχοῦ ἱμάτιον, γυμνὸν καὶ ἔνδυ-
σέ τον,
πάρε τον εἰς τὸ σπίτι σου, κράτησε, πό-
τισέ τον.

Ἔργα καλὰ θέλει ὁ Θεός, καὶ καθαρὰν
καρδίαν,
καθὼς τὸ Εὐαγγέλιον βοᾷ στὴν Ἐκκλη-
σίαν.

Μὲ αὐτὴν τὴν ψυχικὴν προπαίδεια ὠρί-
μαζε διαρκῶς ὁ ἔσω ἄνθρωπος τοῦ Ἁγι Θερού. Τὸν χρεμῶνα τοῦ 1961 ἡ κατά-
στασις τῆς υἱείας του εἶχε ἐπιδεινωθῆ.
«Ἄλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἄνθρωπος διεφθέρε-
το, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνεκαινοῦτο ἡμέρα καὶ
ἡμέρα». Ὁ κόκκος τοῦ σίτου μέσα στὴν
βαρυχειμωνιά τῆς ἀρρώστειας ἐτοίμαζε
καρπὸν πολύν. Τὴν Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ ὁ
Ἅγις Θερός ἐθέριζε τὴν τελευταία του ἀ-
ναστάσιμη συγκομιδὴ. Ὅπως ὁ Θωμᾶς, ἐ-
ψηλαφοῦσε τὸν Κύριόν του μὲ τὴν ψυχὴ του.
Μετὰ ἀπὸ πέντε ἡμέρες ὁ ὄρμος πλέον
καρπὸς ἐθερίστηκε γιὰ τὴν αἰώνια συγκομι-
δὴ, ψιθυρίζοντας τὸ τελευταῖον «ἐκ βαθέ-
ων» ποὺ δὲν τὸ ἄκουσε κανεὶς.

Κύριε τῶν δυνάμεων,
τὴν ὥρα τούτη τοῦ ἐσπερινοῦ
μας τοῦ ταπεινοῦ,
εἰσάκουσέ μας, Κύριε τῶν δυνάμεων...

Ἦταν ὁ τελευταῖος του ἐσπερινός. Ὁ
Κύριος τῶν δυνάμεων τὸν δεχόταν ὡς «θυ-
μίαμα ἐνώπιόν Του».

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

I

Ίστορική εξέλιξις (1).

Ἡ ἰδέα τῆς ἀσφαλίσεως εἶναι πολὺ παλαιὰ καὶ τὰ σπέρματα τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ χάνονται εἰς τὰ βάθη τῶν αἰώνων.

Ἀνέκαθεν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνθηκε ὡς ζωτικὴν τὴν ἀνάγκην νὰ ὑπάρχῃ κάποιος ποῦ θὰ τὸν βοηθήσῃ, ὅταν εὗρεθῇ εἰς δύσκολον θέσιν, καὶ μὲ διαφόρους τρόπους προσεπάθησε νὰ ὀργανώσῃ καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν βοήθειαν αὐτῆν.

(1) Λεπτομερῆ ἐξιστόρησιν τῆς ἐξελίξεως τοῦ θεσμοῦ παραθέτει ὁ ἀείμνηστος Χρ. Ἀγαλλόπουλος εἰς τὸ μνημειώδες ἔργον του: «Κοινωνικαὶ Ἀσφαλίσεις 1955». Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ ἡ κοινωνικὴ πολιτικὴ. «Ἐν μέγα ἔργον τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν εἶναι ἡ συστηματοποίησης τῆς προνοίας. Ὁ Μ. Βασιλεῖος εἶναι ὁ πρῶτος ὅστις συστηματικῶς ἐμερίμνησε περὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς φιλανθρωπίας, ἰδρύσας κατὰ τὸ πλεῖστον ἰδίαις δαπάναις τὸ πλήρες συγκρότημα φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων (νοσοκομείου, γηροκομείου, ξενῶνος, ὀρφανοτροφείου, χηροτροφείου, λεχοκομείου, λεπροκομείου κ.λ.π., τὴν περίφημον Βασιλειάδα, «τὴν κοινὴν πόλιν, τὸ τῆς εὐσεβείας ταμεῖον, τὸ κοινὸν τὸν ἐχόντων θησαύρισμα», ὡς χαρακτηρίζει αὐτὸ, εἰς τὸν ἐπιτάφιον τοῦ Μ. Βασιλείου, ὁ Γρηγόριος, «ἐν ἡ νόσος φιλοσοφεῖται καὶ συμφορὰ μακαρίζεται καὶ τὸ συμπαθὲς δοκιμάζεται», καὶ οὐ ἡ συντήρησις εἶχεν ἐξασφαλισθῆ ἀπὸ τὰς προσόδους τῶν ἀφιερωθέντων κτημάτων, παρὰ τὴν κατ' αὐτοῦ ἀντίδρασιν τῶν συγχρόνων του, ὅτι πολυπραγμονεῖ».

«Καὶ ὁ Γρηγόριος «πάσαν τὴν οὐσίαν καθιέρωσε τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ Ναζιανζὸν εἰς τὴν τῶν πτωχῶν διακονίαν» καὶ ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως εἶχεν ὀργανώσει εὐρύτατα τὴν εὐποιάν. Ἀκόμη ὅμως περισσότερο ὁ Χρυσόστομος ἐξήτησε νὰ διατίθεται ὑπὲρ τῶν ἑνδῶν ὡς τακτικὸν ἐλάχιστον εἰσφοράς τὸ 1/10 τῶν τακτικῶν εἰσοδημάτων ὄλων». Ταῦτα δὲ οὐ νομοθετῶν οὐδὲ κωλύων τὸ πλέον λέγων ἄλλ' ἀξιών μὴ ἔλαττον τῆς δεκάτης μοίρας καταθεῖναι».

«Ἡ βαθμιαία συγκέντρωσις τακτικῶν προσόδων εἰς τὰ Ταμεῖα τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἡ διὰθεσίς των ὑπὲρ τῶν ἀπόρων, τῶν ἀσθενῶν,

ἄλλοτε μὲ τὴν ἀλληλεγγύην τῆς οἰκογενείας καὶ ἄλλοτε μὲ τὴν ἀλληλεγγύην ποῦ δημιουργεῖται εἰς τοὺς κόλπους τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων κατέστη δυνατὴ ἡ ἐξασφάλις, κατὰ διαφόρους ἐποχάς, τῆς συμπαραστάσεως καὶ παροχῆς συνδρομῆς πρὸς τὸν δεινοπαθοῦντα ἄνθρωπον.

Καθὼς ὅμως προχωροῦσε ἡ ζωὴ καὶ ὁ ἀνθρώπινος βίος ἐγένετο περισσότερο πολύπλοκος, ἔπρεπε νὰ ὀργανωθῇ συστηματικώτερον ἡ μέριμνα καὶ ἡ ἀρωγὴ διὰ τὰ ἀναξιοπαθοῦντα μέλη τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Ἐτενόησε, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος τὴν δημιουργίαν φιλανθρωπικῶν σωματείων, τῶν ἐρατικῶν ἐπιτροπῶν καὶ τέλος τὴν κρατικὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν.

Τὸ πρόβλημα ὅμως δὲν εὗρισκε διὰ τῶν μέσων αὐτῶν τὴν ὀρθὴν καὶ ἀποτελεσματικὴν λύσιν του.

Ἄφ' ἑνός, διότι ἡ βοήθεια ποῦ δίδεται διὰ τῶν μεθόδων αὐτῶν ἀφήνει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ αἰσθήματα μερικῶν ἀνθρώπων καὶ ὁσονδήποτε καὶ ἂν τὰ κίνητρα εἶναι φιλάνθρωπα καὶ ἀγαθὰ, φθάνει εἰς πολλὰς περιπτώσεις νὰ προσβάλλουν τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ βοηθουμένου, ὁ ὁποῖος παθητικῶς ἀναμένει τὴν ἐνίσχυσιν. Ἄφ' ἑτέρου, διότι οὐδὲν δικαίωμα δημιουργεῖται ἐκ μέρους τοῦ ἔχοντος ἀνάγκην νὰ ἀξιώσῃ τὴν βοήθειαν, ὁσονδήποτε καὶ ἂν εἶναι αὐτὴ ἐπιβεβλημένη.

τῶν αἰχμαλώτων, τῶν δούλων, τῶν ξένων, τῶν ἀνέργων κ.λ.π. ποῦ εἶναι σαφῆς ἐκδήλωσις τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ μέθοδος ἀντιμετωπίσεως τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων διὰ τῆς χαρακτηριζομένης ὡς «περιοσίας τῶν πτωχῶν» περιοσίας τῆς ἐκκλησίας, μὰς ὑπεθυμίζει τὴν δημιουργίαν ἑνὸς κεντρικοῦ φορέως κοινωνικῆς προνοίας καὶ μερίμνης καὶ θὰ ἠμποροῦσε νὰ θεωρηθῆ ὡς ἕνας πολὺ μακρυνὸς πρόγονος τῆς σημερινῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως». (Χρ. Ἀγαλλόπουλος: Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ ἡ Κοινωνικὴ Πολιτικὴ).

καὶ οὕτω ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ οἴκτου καὶ τῶν φιλανθρωπικῶν αἰσθημάτων τῶν οικονομικῶς κρατούντων.

Ἐκτὸς τούτων καὶ αἱ οικονομικαὶ δυνατότητες διὰ τῶν μεθόδων αὐτῶν εἶναι περιορισμέναι, διότι προσφέρουν ὅσοι θέλουν καὶ δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ δημιουργία ἰκανοῦ ἀποθέματος οικονομικῶν μέσων, πού ἀπαιτεῖται διὰ τὴν κάλυψιν τῶν τόσων ἀναγκῶν.

Τὴν κατάστασιν ὅμως αὐτὴν ἤλθε νὰ ἐπιδεινώσῃ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἓνα νέον πρόβλημα, τὸ ἐργατικόν, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης προβάλλει ὀξύτερον καὶ γίνεται αἰτία νὰ πληθαίνουν ἀκόμη περισσότερο αἱ τάξεις τῶν κοινωνικῶς ἐξαθλιωμένων ἀτόμων, διότι προστίθεται εἰς αὐτὰς καὶ μία ἀκόμη τάξις, ἡ πολυπληθὴς ἐργατικὴ τάξις.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ ἐργατικόν πρόβλημα δὲν ἦτο ὀξύ, διότι ὑπὸ τὸ καθοστὸς τῶν συντεχνιῶν ἢ καταστάσις τοῦ ἐργάτου ἦτο ἐντελῶς μεταβατικὴ. Μέχρι τότε ἡ κρατούσα μορφή παραγωγῆς ἦτο ἡ βιοτεχνία καὶ φυσικὸν ἦτο ὁ βιοτεχνικὸς ἐργάτης νὰ μὴ διαχωρῶσθαι τὴν θέσιν του ἀπὸ τὸν βιοτέχνην, διότι εἶχε τὴν ἐλπίδα καὶ ὑπῆρχε ἡ βίασιμος προοπτικὴ νὰ ἐξελιχθῇ καὶ αὐτὸς μίαν ἡμέραν εἰς τεχνίτην καὶ ἀρχιτεχνίτην. Μὲ τὰς τεχνικὰς ὅμως ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ τὴν βιομηχανικὴν πρόοδον πού ἐτηκολούθησε, ἐπέρχεται ριζικὴ μεταβολὴ εἰς τὰ συστήματα παραγωγῆς καὶ δημιουργεῖται μιὰ μεγάλῃ τάξις ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἀποξοῦν ἀποκλειστικῶς ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῆς ἐργασίας⁽²⁾.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ στερούμενοι περιουσίας καὶ ὑποχρεωμένοι νὰ ζοῦν ἀπὸ τὸ εἰσόδημα τῆς ἐργασίας τῶν ἀναγκάζονται νὰ τὴν διαθέσουν εἰς ἐξυτελιστικὴν τιμὴν ἐκ τῆς ἀνάγκης ἐπιβίωσης, διότι οἱ βιομήχανοι ἀφ' ἑνὸς καὶ οἱ ἐργάται ἀφ' ἑτέρου δὲν εἶναι δύο ἰσοδύναμα ἀπὸ οικονομικῆς ἀπόψεως καὶ δυνάμεως μέρη.

Ἐκτὸς τούτου ὁ τύπος κράτους, τὸν ὁποῖον ἐδημούργησε ἡ φιλελευθέρη Σχολὴ

παρέμενε ἀπαθὴς καὶ ἀδιάφορος θεατῆς τῆς τραγικῆς αὐτῆς διαμάχης, διότι κατὰ τὰς θεωρίας τῆς ἀνέμενε τὴν ἐπικράτησιν τῆς κοινωνικῆς ἀρμονίας ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ.

Τοιοῦτοτρόπως εἰς περίπτωσιν ἀσθενείας, ἀναπηρίας καὶ γήρατος παρέμενον ὅλοι αὐτοὶ οἱ μισθωτοὶ χωρὶς κανένα πόρον ζωῆς εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ἐξαθλιώσεων, καθ' ὅσον οἱ μισθοὶ καὶ τὰ ἡμερομίσθια τῶν ἦσαν κατὰ κανόνα χαμηλοὶ καὶ δὲν ἄφηναν περιθώρια ἀποταμιεύσεως, ἀφοῦ μόνον ἐπαρκοῦσαν νὰ καλύψουν τὰς καθημερινὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς καὶ μάλιστα τὰς στοιχειώδεις.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε ἐπινοηθῆ ὁ θεσμὸς τῆς ἰδιωτικῆς ἀσφαλίσεως καὶ κατέστη δυνατὴ ἡ ἀντιμετώπισις τῶν κινδύνων εἰς τοὺς ὁποίους ἐξετίθετο τὸ κεφάλαιον καὶ ἡ περιουσία τῶν διαφόρων ἐπιχειρηματιῶν καὶ ἰδιοκτητῶν (π. χ. ἐμπόρων, κτηματιῶν, ναυτικῶν) διὰ τῆς πληρωμῆς ἑνὸς ὀρισμένου ἀσφαλιστροῦ εἰς τὰς διαφόρους ἀσφαλιστικὰς ἐταιρείας ζωῆς, πυρός, ναυγίων κλπ. Διὰ τοὺς ἐργάτας ὅμως, τῶν ὁποίων μοναδικὸν κεφάλαιον ἦτο ἡ ἐργασία, οὐδεμία ἐξασφάλισις ἦτο δυνατὴ.

Ἐπρεπε, λοιπόν, κάτι νὰ γίνῃ διὰ τὴν κοινωνικὴν ἐξαθλίωσιν εἰς τὴν ὁποίαν περιέπεσεν ἡ νέα αὐτὴ τάξις ἀνθρώπων, ἡ ἐργατικὴ, καὶ τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ θεραπεύσουν μόναι ἡ φιλανθρωπικὴ δρᾶσις καὶ ἡ κοινωνικὴ πρόνοια μὲ τὰ περιορισμένα τῶν μέσα.

Ἐπινοεῖται ὡς ἐκ τούτου κατ' ἀρχὰς νέον σύστημα ἀντιμετώπισεως τῶν κινδύνων αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἰδίων τῶν ἐργαζομένων, τὸ σύστημα τῶν ἀλληλοβοηθητικῶν ταμείων, τὰ ὁποῖα ὀργανώνουν τὰ ἐργατικὰ σωματεῖα. Ἄλλὰ καὶ τὰ ταμεῖα αὐτά, λόγῳ τοῦ ὅτι αἱ εἰσφορὰι τῶν μετόχων τῶν εἶναι μικραὶ, καθίσταντο μετ' ὀλίγον ἀνεπαρκῆ νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς κινδύνους διαρκοῦς μορφῆς, ὅπως εἶναι ἡ ἀναπηρία καὶ τὸ γῆρας. Ἐπειτα, τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐργατῶν δὲν ἠδύνατο νὰ καταβάλλῃ εἰσφορὰς καὶ νὰ συμμετέχῃ εἰς αὐτὰ λόγῳ τοῦ μικροῦ μισθοῦ τῶν.

Ἡ μόνη λοιπὸν σωτηρία καὶ διέξοδος

(2) Ἄνδρ. Χρυσόχοῦ: Γενικαὶ Ἀρχαὶ τῆς Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως 1955 σελ. 20.

ἀπὸ τὸ τρομερὸν αὐτὸ ἀδιέξοδον ἀπέμει-
νεν ἡ ὑποχρεωτικὴ, ἡ ἀναγκαστικὴ διὰ νό-
μον καθιέρωσις τῆς ἀσφαλίσεως τῶν μι-
σθωτῶν καὶ οὕτω ἐδημιουργήθη ὁ θεσμὸς
τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων. Τὸ Κράτος
ἀναγκάζεται νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὴν
κατεύθυνσιν αὐτὴν διὰ νὰ μὴ ὑπονομευθῇ
ἡ κρατικὴ καὶ κοινωνικὴ ὑπόστασις, διότι
ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἡ ἐξαθλίωσις τῆς ἐργα-
τικῆς τάξεως εἶναι ἐπιζημία καὶ οὕτω με-
τατρέπεται ἀπὸ κράτος «νυκτοφύλαξ κύ-
ων», πού ἦτο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀκράτου
οικονομικοῦ φιλελευθερισμοῦ, εἰς κράτος
«κρόνιου».

Ὁ Γερμανὸς Καγκελάριος Μπίσμαρκ
ἔλεγεν εἰς τὴν Γερμανικὴν Βουλὴν τὴν 9
Ἰανουαρίου 1882 κατὰ τὴν συζήτησιν τῶν
πρῶτων νομοθετημάτων περὶ ἀναγκαστικῆς
ἀσφαλίσεως τῶν μισθωτῶν, ὅτι «πρέπει νὰ
δημιουργηθῇ εἰς τοὺς ἄνευ προστασίας ἐν
τῷ κράτει ἡ πεποιθήσις, ὅτι τὸ κράτος δὲν
ἐνθυμεῖται αὐτοὺς μόνον ὅταν θέλῃ στρα-
τιώτας ἢ ὅταν ἐπιβάλλῃ φόρους, ἀλλὰ σέ-
πεται αὐτοὺς καὶ ὅταν πρέπη νὰ τοὺς
προστατεύσῃ διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθοῦν μετὰς
ἀσθενεῖς τῶν δυνάμεως εἰς τὴν μεγάλην καὶ
δύσκολον λεωφόρον τῆς ζωῆς»⁽³⁾.

Ἔκτοτε ὁ θεσμὸς ἔλαβε τεραστίαν ἔκ-
τασιν καὶ λίαν συντόμως ἐξηπλώθη εἰς ὅ-
λας σχεδὸν τὰς χώρας τοῦ κόσμου, πλου-
σίας καὶ πτωχάς, καὶ ἀποτελεῖ τὴν πρώτην
γραμμὴν ἀμύνης τοῦ κοινωνικοῦ τῶν κα-
θεστώτος.

II

Ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλισις εἰς τὴν Ἑλλάδα.

1. Μέχρι τοῦ 1932 τὸ θέμα τῆς κοινω-
νικῆς ἀσφαλίσεως εἰς τὴν πατρίδα μας ἀν-
τιμετωπίζεται διὰ τῆς ἰδρύσεως διαφόρων
ἀσφαλιστικῶν ταμιείων κατὰ κλάδους καὶ
ἤρχισε ἀπὸ τοὺς ἀσκοῦντας τὰ πλέον ἐπι-
πονα ἐπαγγέλματα. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ θεσμοῦ
ἀκολουθεῖ τὴν πορείαν ἐξελιξέως καὶ ὀρ-

(3) Ἄνδρ. Χρυσοχοῦ ἔνθα ἄνωτ. σελ. 25.
Ὡς γενέθλιον τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς ἀ-
σφαλίσεως δέον νὰ θεωρηθῇ τὸ διάγγελμα τῆς
17 Νοεμβρίου 1881 τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκρά-
τορος Γουλιέλμου Α' πρὸς τὸ Reichstag. "I-
δε τοῦτο εἰς Χρ. Ἀγαλλοπούλου «Κοινωνικαὶ
Ἀσφαλίσεις 1955» σελ. 6.

γνώσεως τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ τῆς
ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας.

Τὸ ἔτος 1932 ἐπὶ Κυβερνήσεως Βενι-
ζέλου ἐψηφίσθη ὁ Νόμος 5733 περὶ Κοι-
νωνικῶν Ἀσφαλίσεων. Συντάκτης του ἦτο
ὁ τότε διευθυντὴς Ἐργασίας τοῦ Ὑπουρ-
γείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας Ἄνδρ. Ζάκ-
κας εἰς τὸν μόχθον καὶ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ
ὁποίου ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ἡ εἰσα-
γωγὴ τοῦ θεσμοῦ τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλί-
σεων εἰς τὴν χώραν μας⁽⁴⁾.

Ὁ νόμος οὗτος δὲν ἐτέθη εἰς ἐφαρμο-
γὴν λόγῳ τῆς σημειωθείσης πολιτικῆς ἀλ-
λαγῆς, καὶ τὸ 1934 ἐψηφίσθη ἐπὶ Κυβε-
ρνήσεως Τσαλδάρη ὁ Νόμος 6298. Συντά-
κτης του ὁ ἀείμνηστος Χρ. Ἀγαλλόπου-
λος, πρῶτος Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ Ι.Κ.Α.,
ὁ ὁποῖος προσέφερεν ὁλόκληρον τὴν ζωὴν
του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς κοινωνικῆς ἀ-
σφαλίσεως.

Ὁ νόμος 6298)1934 ἐτέθη εἰς ἐφαρ-
μογὴν ἐπὶ Κυβερνήσεως Ι. Μεταξᾶ καὶ
ἴσχυσε ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου 1937. Οὕτω ἤρ-
χισε νὰ λειτουργῇ ὁ μεγαλύτερος ἀσφαλι-
στικὸς ὀργανισμὸς τῆς χώρας μας τὸ Ἰ-
δρυμα τῶν Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων.

Τὸ 1951 κατηργήθη ὁ Ν. 6298)34 διὰ
τοῦ Α. Ν. 1846)51, ὁ ὁποῖος κατὰ βάσιν
διέπει τὴν νομοθεσίαν τοῦ Ι.Κ.Α. τροπο-
ποιηθεὶς πολλάκις ἔκτοτε διὰ διαφόρων νό-
μων καὶ νομοθ. διαταγμάτων, τελευταίως δὲ
διὰ τοῦ Ν. Δ. 4104 τῆς 20-9-1960.

III

Πῶς λειτουργεῖ ἡ ἀσφάλισις τοῦ Ι.Κ.Α.

1. Ποῖοι ὑπάγονται.

Ὑπάγονται εἰς τὴν ἀσφάλισιν ὅλα τὰ
πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἐντὸς τῶν περιοχῶν,
εἰς τὰς ὁποίας ἔχει ἐπεκταθῆ ἡ ἀσφάλισις
τοῦ Ι.Κ.Α., παρέχουν ἐξηρητημένην ἐργα-
σίαν ἔναντι ἀμοιβῆς, κατὰ κύριον ἐπάγγελ-
μα.

Ἡ ὑπαγωγή εἰς τὴν ἀσφάλισιν εἶναι ὑ-
ποχρεωτικὴ καὶ ἐπέρχεται αὐτοδικαίως.
Ἐπομένως ἰσχύει παρ' ἡμῶν ἡ ἀρχὴ τῆς
αὐτομάτου ἀσφαλίσεως. Ἐφ' ὅσον δηλα-

(4) Χρ. Ἀγαλλοπούλου: «Κοινωνικαὶ Ἀ-
σφαλίσεις 1955», σελ. 25.

δὴ συντρέχουν αἱ προϋποθέσεις τοῦ νόμου ὑπὲρ τινος μισθοῦ, οὗτος ὑπάγεται εἰς τὴν ἀσφάλισιν εἴτε ἐπιθυμῆι τοῦτο εἴτε ὄχι.

Ἐπίσης δὲν ἔχει σημασίαν ἐὰν ἔχη τυπικῶς ἐγγραφῆ εἰς τὰ Μητρώα τοῦ Ι.Κ.Α. καὶ ἐὰν ἔχη ἐκδοθῆ ἀσφαλιστικὸν βιβλίον, διότι ἡ ἐγγραφῆ εἰς τὰ μητρώα τοῦ Ι.Κ.Α. ἀποτελεῖ βεβαιωτικὸν στοιχεῖον καὶ οὐχὶ συστατικὸν τῆς ἀσφαλιστικῆς σχέσεως. Ἀκόμη ἡ προστασία δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς προηγουμένης εἰσπράξεως τῶν εἰσφορῶν.

Βάσει τῆς ἀρχῆς αὐτῆς τὸ Ι.Κ.Α. ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διενεργῇ ἔρευναν εἰς τὰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις καὶ νὰ ἐλέγξη ἐὰν αὐταὶ ἐνέγραψαν τὸ προσωπικὸν των εἰς τὰ μητρώα τοῦ Ι.Κ.Α. καὶ ἐκπληρῶνουν τὰς ἐναντι τοῦ ὑποχρεωτικοῦ θεσμοῦ τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως ὑποχρεώσεις των (ἀγορὰ καὶ ἐπικώλλησις ἐνσήμων ἐπὶ τῶν ἀσφαλιστικῶν βιβλίων ἢ καὶ ἀπ' εὐθείας καταβολὴ εἰσφορῶν).

2. Καλυπτόμενοι κίνδυνοι.

Ἡ παρεχομένη ὑπὸ τοῦ Ι.Κ.Α. ἀσφάλισις περιλαμβάνει τοὺς κάτωθι τρεῖς κλάδους:

α) Κλάδον παροχῶν ἀσθενείας καὶ μητρότητας εἰς χορῆμα (ἦτοι χρηματικὰ ἐπιδόματα ἀσθενείας, μητρότητας κλπ.).

β) Κλάδον παροχῶν ἀσθενείας καὶ μητρότητας εἰς εἶδος (ιατρικῆ, φαρμακευτικῆ, νοσοκομειακῆ καὶ πρόσθετος περιθάλψις).

γ) Κλάδον ἀναπηρίας, γήρατος καὶ θανάτου (ἦτοι συντάξεις γήρατος καὶ ἀναπηρίας ὡς καὶ ἐπιδόματα ἀναπροσαρμογῆς εἰς ἠσφαλισμένους παρουσιάζοντας προσωρινὴν ἀναπηρίαν).

Τὸ Ι.Κ.Α. δηλαδή προστατεύει τοὺς ἠσφαλισμένους κατὰ τοῦ κινδύνου τῆς ἀσθενείας, τῆς ἀναπηρίας, τοῦ γήρατος καὶ

τοῦ θανάτου. Ἐπίσης προστατεύει τὴν μητρότητα διὰ παροχῆς ἰατρικῆς βοήθειας καὶ ἐπιδομάτων εἰς τὴν κυφοροῦσαν ἠσφαλισμένην καὶ ἀκόμη λαμβάνει μέτρα προληπτικῆς ὑγιεινῆς. Προστατεύει ἐπομένως τὸν Ἕλληνα ἐργαζόμενον ἀπὸ τῆς κυφορίας καὶ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τοῦ θανάτου του ἀλλὰ καὶ πέραν αὐτοῦ, διότι ἐξασφαλίζει τὰ στοιχειώδη μέσα συντηρήσεως εἰς τὴν ἀπορφανισθεῖσαν οἰκογένειάν του, ὡς χαρακτηριστικῶς ἔλεγεν ὁ ἀείμνηστος Χ. Ἀγαλλόπουλος.

3. Πόροι τῆς ἀσφαλίσεως.

Αἱ κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ὑποχρεώσεών των, πρὸς πραγματοποιήσιν δηλαδή τῶν παροχῶν καὶ κάλυψιν τῶν ἐξόδων διοικήσεως ἔχουν ἀνάγκην σημαντικῶν οἰκονομικῶν μέσων.

Κατὰ τὴν κρατοῦσαν σήμερον μορφήν κυριώτεροι πόροι αὐτῶν εἶναι εἰσφοραὶ τῶν ἠσφαλισμένων καὶ τῶν ἐργοδοτῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπολογίζονται εἰς ποσοτὸν ἐπὶ τοῦ ἡμερομισθίου τοῦ μισθοῦ βάσει ὠρισμένων μαθηματικῶν κανόνων. Διὰ τὴν καθιέρωσιν τῶν κανόνων αὐτῶν ἐγένοντο εἰς διάφορα κράτη καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν Γερμανίαν, ἣτις ὑπέρξε ἡ κοιτίς τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων, στατιστικαὶ παρατηρήσεις ὡς πρὸς τὴν ἐμφάνισιν τῶν διαφορῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους καλεῖται νὰ καλύψῃ ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλισις.

Αἱ ὑπὲρ Ι.Κ.Α. εἰσφοραὶ ἀνέρχονται εἰς 17,5 ἐπὶ τοῦ ἡμερομισθίου τοῦ μισθοῦ καὶ κατανέμονται εἰς 12% εἰς βάρος τοῦ ἐργοδότη καὶ 5,5% εἰς βάρος τοῦ ἠσφαλισμένου.

Τὸ ἀσφαλιστρον τοῦτο ὡς ὀρίζει ὁ νόμος (ἄρθρ. 25 Α. Ν. 1846) 51 καὶ 9 Ν. Δ. 4104) 60) κατανέμεται ὡς ἑξῆς κατὰ ἀσφαλιστικὸν κλάδον.

	ἠσφ.	Ἔργοδ.	Σύνολον
Κλάδος Α'.	0,75	1,25	2 (Κλάδος χρημ. ἐπιδομάτων).
Κλάδος Β'.	2,50	5	7,5 (Κλ. Ἰατροφαρμ. καὶ Νοσ. περιθάλψεως).
Κλάδος Γ'.	2,25	5,75	8 (Κλ. Συντάξεων).
	5,50	12	17,50

Ἄνάγκη νὰ διευκρινισθῇ, ὅτι εἰς τὸ Ι.Κ.Α. διὰ νόμου ἔχει ἀνατεθῆ ἡ εἰσπραξις τῶν εἰσφορῶν καὶ τῶν ἐξῆς Ὁργανισμῶν:

α) Τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἀπασχολήσεως καὶ Ἀσφαλίσεως Ἀνεργίας, ὅστις ἀσφαλίζει τοὺς μισθοτούς κατὰ τοῦ κινδύνου τῆς ἀνεργίας, τῆς στρατεύσεως, παρέχων ἐπιδόματα ἀνεργίας καὶ στρατεύσεως ἐπὶ πλέον δὲ παρέχει εἰς τοὺς ἐξ αὐτῶν οἰκογενειάρχας κατὰ τρίμηνον οἰκογενειακὰ ἐπιδόματα βάσει τῶν ἡμερῶν ἐργασίας ποῦ ἐπραγματοποίησαν κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος.

Τὸ ἀσφάλιστρον ὑπὲρ τοῦ Ὁργανισμοῦ αὐτοῦ εἶναι:

αα) Διὰ τὸν κλάδον ἀνεργίας 3% (2 ἔργοδ. καὶ 1 ἡσφαλ.).

ββ) Διὰ τὸν κλάδον στρατεύσεως 1% (μόνον ἐργοδότην).

γγ) Διὰ τὸν λογισμὸν οἰκογεν. ἐπιδομάτων 2% (1 ἔργοδ. καὶ 1 ἡσφαλ.).

β) Τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐργατικῆς κατοικίας 1% (μόνον ἡσφαλισμένον).

Αἱ εἰσφοραὶ αὐταὶ εἰσπραττόμεναι ὑπὸ τοῦ Ι.Κ.Α. ἀποδίδονται εἰς τοὺς οἰκείους Ὁργανισμοὺς καὶ δὲν πρέπει νὰ γίνεται σύγχυσις ὅτι ἀποτελοῦν πόρους τοῦ Ι.Κ.Α. Ἀντιθέτως μάλιστα ἡ ἀνάθεσις τῆς εἰσπράξεώς των εἰς τὸ Ι.Κ.Α. ἐκ λόγων οἰκονομικῶν, ἤτοι διὰ νὰ μὴ ἐπιβαρύνονται ὑπερέτωσις οἱ ὄργανισμοὶ αὐτοὶ δι' ἐξόδων διοικήσεως (εἰσπράξεις κλπ.) ἀποτελεῖ ζημίαν διὰ τὸ Ι.Κ.Α., διότι διογκώνει τὰς πρὸς αὐτὸ ὑποχρεώσεις τῶν ἐργοδοτῶν καὶ παρεμποδίζει οὕτω τὴν εἰσπραξίν των ἰδικῶν του πόρων, καθ' ὅσον διὰ νόμου ἔχει καθιερωθῆ ὅπως αὐταὶ συνεισπράττωνται ὑποχρεωτικῶς μετὰ τῆς ὑπὲρ Ι.Κ.Α. νενομισμένης εἰσφορᾶς. (Ἄρθρ. 33 Ν. Δ. 2961)54).

Διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῶν εἰσφορῶν οἱ ἡσφαλισμένοι κατατάσσονται εἰς 14 ἀσφαλιστικὰς κλάσεις καὶ δι' ἐκάστην κλάσιν ἔχουν προσδιορισθῆ τεκμαρτὰ ἡμερομίσθια. Τὸ τεκμαρτὸν ἡμερομίσθιον τῆς α' κλάσεως εἶναι δραχμαὶ 20 καὶ τῆς 14ης δραχ. 210. Τὸ ἀσφάλιστρον ὑπολογίζεται βάσει τοῦ τεκμαρτοῦ ἡμερομίσθιου τῆς ἀντιστοίχου κλάσεως. Ὡς μισθὸς διὰ

τὴν κατάταξιν τῶν ἡσφαλισμένων εἰς κλάσεις νοοῦνται αἱ πάσης φύσεως ἀποδοχαὶ τοῦ μισθοῦ εἴτε εἰς χρῆμα εἴτε εἰς εἶδος.

Κατ' οὐσίαν τὸ ἀσφαλιστικὸν βᾶρος ἐπιπίπτει ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τοὺς ὄμους τῶν ἐργαζομένων, διότι αἱ εἰσφοραὶ τοῦ ἐργοδότην ἀποτελοῦν τμήμα τοῦ κόστους τῶν προϊόντων καὶ γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπίπτωσις αὐτῶν εἰς τὴν κατανάλωσιν, συνήθως δὲ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν πρὸς καθορισμὸν τῶν τιμῶν.

Ἐκτὸς τῆς ἐπιπτώσεως αὐτῆς τὸ ἀσφαλιστικὸν βᾶρος τοῦ ἐργοδότην πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι συντελεῖ εἰς τὸν καθορισμὸν χαμηλοτέρου μισθοῦ, διότι ἀνεκᾶθεν οἱ ἐργαζόμενοι εὐρίσκονται εἰς μειονεκτικὴν θέσιν κατὰ τὴν διάθεσιν τῆς ἐργασίας των καὶ οὐσιαστικῶς οἱ ἐργοδῶται εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ καθορίζουν τοὺς μισθοὺς. Γνωστὸν εἶναι ἄλλωστε, ὅτι ἡ ἐλευθερία κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς συμβάσεως ἐργασίας εἶναι τυπικὴ, διότι διὰ νὰ ὑπάρξῃ πραγματικὴ ἐλευθερία, ἀπαραίτητος προϋπόθεσις εἶναι ἡ ὑπαρξίς οἰκονομικῆς καὶ ὄχι μόνον νομικῆς ἰσότητος. Τοιαύτη ὅμως οἰκονομικὴ ἰσότης μεταξὺ ἐργοδότην καὶ ἐργάτου δὲν παρατηρεῖται εἰς τὰς συναλλαγὰς τῆς ἀγορᾶς ἐργασίας, εἶναι δὲ ἰδιαίτερος ἀσύνηθες φαινόμενον εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀγορὰν ἐργασίας λόγω τῆς μεγάλης ἀνεργίας καὶ τῆς ὑποαπασχολήσεως.

Ἐπομένως καὶ ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ φαινομενικῶς μόνον ἡ ἐργοδοτικὴ εἰσφορὰ ἀποτελεῖ ἀσφαλιστικὸν βᾶρος, ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι ἓνα τμήμα τοῦ μισθοῦ, τὸ ὅποιον θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ λάβῃ ὁ ἐργαζόμενος, διότι ὁ μισθὸς του θὰ καθορίζετο μεγαλύτερος, ἂν δὲν ὑπῆρχε ἡ ὑποχρέωσις ἀσφαλίσεώς του.

Συνεπῶς ἀδικαιολογήτως οἱ ἐργοδῶται διαμαρτύρονται διὰ τὴν ἐργοδοτικὴν εἰσφορὰν. Ἄλλωστε ὅπως αὐτοὶ προνοοῦν διὰ τὴν ἀπόσβεσιν τῶν ἀψύχων μηχανημάτων των, οὕτως ἔχουν ὑποχρεώσιν νὰ μερμνήσουν καὶ διὰ τὴν ἀπόσβεσιν τῶν κινδύνων καὶ τοῦ γήρατος τῶν ἐμψύχων παραγόντων τῆς ἐπιχειρήσεώς των, δηλαδή τοῦ προσωπικοῦ των, ἐπωμιζόμενοι τὸ

βάρους τῆς ἀσφαλίσεώς του, διότι διὰ τοῦ βάρους αὐτοῦ, τῆς εἰσφορᾶς, θὰ σχηματισθῆ τὸ ἀπαραίτητον κεφάλαιον ἀποσβέσεως, ὑπὸ μορφήν συνταξιοδοτήσεώς των⁽⁵⁾.

Ἐπιπλέον, λοιπόν, καὶ δικαιότερον θὰ ἦτο, ἂν ἐξ ὁλοκλήρου τὸ ἀσφαλιστικὸν βᾶρος ἔφερε ὁ ἐργοδότης, ὡς ὑπόχρεως ἐκ τῆς ἐνοίας τοῦ ἐπαγγελματικῆς κινδύνου. Διὰ τὴν ἐξῆς ὁμοίως καὶ ὁ ἠσφαλισμένος τὸ αἶσθημα ὅτι καὶ ὁ ἴδιος συμβάλλει εἰς τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀσφαλιστικὴν πρόνοιαν καὶ δὲν λαμβάνει τὰς παροχὰς ὑπὸ τύπον φιλανθρωπίας, ἀλλὰ βάσει δικαιοῦματος ἀνεγνωρισμένου ὑπὸ τοῦ Νόμου, καθιερώθη καὶ εἰσφορὰ τοῦ ἐργαζομένου.

4. Προαιρετικῶς ἠσφαλισμένοι.

Εἶναι δυνατὴ εἰς τὸ Ι.Κ.Α. καὶ ἡ προαιρετικὴ ἀσφάλις εἰς οἰονδήποτε κλάδον. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ὅπως ὁ ἐπιθυμῶν τὴν προαιρετικὴν ἀσφάλισίν του πληροῖ τὰς ἐξῆς προϋποθέσεις:

α) Νὰ ἔχη πραγματοποιήσει 500 ἡμέρας ἐργασίας (ἡμερομίσθια) εἰς τὴν ἀσφάλισιν τοῦ Ι.Κ.Α., δηλαδή νὰ προϋπῆρξεν ἠσφαλισμένος.

β) Νὰ ζητήσῃ τὴν συνέχισιν τῆς ἀσφαλίσεώς του δηλαδή τὴν προαιρετικὴν του ἀσφάλισιν ἐντὸς 6 μηνῶν ἀπὸ τῆς τελευταίας ἡμέρας ἐργασίας του.

γ) Νὰ μὴν εἶναι ἀνάπηρος κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Ι.Κ.Α.

δ) Νὰ ἔχη ἡλικίαν κατωτέραν τῶν 60 ἐτῶν ὁ ἄνδρας καὶ τῶν 55 ἡ γυναῖκα.

★

Ὁ προαιρετικῶς ἀσφαλιζόμενος καταβάλλει ἀμφοτέρας τὰς εἰσφορὰς ἠσφαλισμένου καὶ ἐργοδότητος) τῶν κλάδων ἢ τοῦ κλάδου διὰ τὸν ὅποιον ἐπιθυμεῖ νὰ ἀσφαλισθῆ.

5. Αἱ ἀσφαλιστικαὶ παροχαί.

Εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλισιν κυριαρχεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ ἀρχὴ τῆς προ-

νοίας εἰς βᾶρος τῆς αὐστηρᾶς ἀσφαλιστικῆς ἀρχῆς, ἥτις κυριαρχεῖ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἀσφάλισιν.

Ἐνῶ λοιπὸν εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ἀσφάλισιν λαμβάνει κανεὶς μέχρι τοῦ ποσοῦ ποῦ ἔχει ἀσφαλισθῆ, βάσει τοῦ ἀσφαλιστροῦ ποῦ ἔχει καταθέσει, εἰς τὴν κοινωνικὴν λαμβάνει κυρίως ἐφ' ὅσον χρόνον ἔχει ἀνάγκην προστασίας.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλισιν καταβάλλουν ὅλοι καὶ λαμβάνουν μόνον ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀνάγκην. Αὐτὸ δυστυχῶς δὲν ἔχει κατανοηθῆ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἠσφαλισμένων καὶ τῶν ἐργοδοτῶν καὶ δὲν ἔχει ἀναπτύχθῃ ἡ πρέπουσα ἀσφαλιστικὴ συνείδησις. Πολλοὶ ἠσφαλισμένοι ἔχοντες π. χ. τὸ βιβλιάριον ἀσθενείας ἀπαιτοῦν ὁπωσδήποτε νὰ τύχουν παροχῶν, παρ' ὅλον ὅτι δὲν ἔχουν ἀνάγκην, διότι δὲν ἠμποροῦν ἀκόμη νὰ κατανοήσουν πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἀφήνουν ἀχρησιμοποίητον, χωρὶς ἀπόδοσιν, ἐφ' ὅσον συνεχῶς καταθέτουν εἰσφορὰς διὰ τὴν ἀσφάλισιν των.

Στεροῦνται δυστυχῶς τοῦ βαθυτέρου πνεύματος ἀλληλεγγύης, συνεργασίας καὶ ἀλληλοβοηθείας, ὥστε νὰ σκεφθοῦν ὅτι τιμὴ των εἶναι ἀλλὰ καὶ καθήκον των, ἐὰν μάλιστα πιστεύουν καὶ εἰς τὴν ἐντολήν τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, νὰ εἰσφέρουν διὰ τὴν ὑγείαν καὶ τὴν προστασίαν τῶν συναδέλφων των, κατὰ τὸν χρόνον ποῦ ἔχουν τὰς δυνάμεις των ἀκμαίας, καθ' ὅσον καὶ δι' αὐτοὺς αἴτριον ἄλλοι θὰ κοπιᾶσουν καὶ θὰ συνεισφέρουν.

6) Ἀριθμὸς ἠσφαλισμένων ν.

Κατὰ τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα τοῦ Ι.Κ.Α. (Ἀπολογισμὸς Ι.Κ.Α. ἔτους 1957) ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀμέσων ἠσφαλισμένων ἀνέρχεται εἰς 630.000, οἱ δὲ δικαιούμενοι ἰατροφαρμακευτικῆς καὶ νοσοκομειακῆς περιθάλψεως, ἄμεσοι καὶ ἔμμεσοι (μέλη οἰκογενείας τῶν ἀμέσων ἠσφαλισμένων) καὶ συνταξιῶχοι ἀνέρχονται εἰς 1.301.000 περίπου.

Κ. Δ. ΑΡΓΥΡΙΟΥ

(5) Χρ. Ἀγαλλοπούλου: Τὸ πρόβλημα τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως.

(Συνεχίζεται)

Σ Κ Ι Α Θ Α Ν Α Τ Ο Υ

Ἀπὸ τὶς 3 Δεκεμβρίου 1944 ὡς τὶς 5 Ἰανουαρίου 1945 βίασαξε ἡ «μάχη τῶν Ἀθηνῶν». Ἔγινε μέτωπο ματοβαμμένο ἀνατριχιαστικὸ ἢ Ἀθήνα. Ἡ ἀντήχησι τῶν ἐκρήξεων στὰ οἰκοδομήματα τσάκιζε μὲ τὴν ἔντασί τους τὰ νεῦρα. Πολυβολισμοί, ὄλμοι, νάρκες, βλήματα πυροβολικοῦ. Πυροκαγιές. Ἀνατινάξεις. Κουρελιασμένα κτίρια ἀνοιχτὰ τὰ σπλάγγχα τους μὲ ὑπολείματα νοικοκυριοῦ εἰρηνικῆς ἐποχῆς. Στὴν ἄσφαλτο ἄταρα πτώματα, πλατεῖες κηλίδες αἵμα, σπασμένα τζάμια, κομμένα ἀπὸ τὶς σφαῖρες αἰωρούμενα σύρματα ἠλεκτρικοῦ, θερσιμένα κλαδιὰ τῶν δενδροστοιχιῶν, τραῦμα καὶ λεωφορεῖα ἀναποδογυρισμένα.

Μέσα στὰ σκοτεινὰ ὑπόγεια—χωρὶς ἠλεκτρικὸ, νερό, τροφίμα—παγωμένοι ἀπὸ τὸν βορρῆα ποὺ μπαίνει ἀπὸ τὰ σπασμένα τζάμια, περιμένει ὁ λαὸς τὴν ἔκβασι τῆς μάχης. Ἀνατριχιαστικὲς εἰδήσεις γιὰ σιδιστικά βασανιστήρια, ἀνελέτη σφαγή, φονιτάνουν τὴν ἀγωνία του.

Ἡμέρες ἀναρνηχῆς, εἰρήνης, ἐλευθερίας περιμένε ὁ κοσμάκης μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸν Κατακτητῆ. Καὶ τὸν πλάκωσε αἰφνιδιαστικὰ σφαγή ἀπὸ χέρι ἀδελφικό, ἔξαλλο, ἀφιονισμένο. Καὶ ἡ ἀπειλή γιὰ μιὰ σκλαβιά χειρότερη ἀπὸ τὴν ἄλλη ποὺ πέρασε! Πάγωσε τὸ χαμόγελο τοῦ ἑορτασμοῦ στὰ χεῖλη. Βούλιαξε ὁ λαὸς τῆς Ἀθήνας σὲ ἀπόγνωσι καὶ ἀπελπισία, ἀπροετοίμαστος γιὰ ἓνα τέτοιο ἐμφύλιο ἀγῶνα.

★

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ χάος βρέθηκαν κ' οἱ συνεργάτες τοῦ ἔργου ποὺ ἱστοροῦμε σ' αὐτὲς τὶς στίλβες. Ἀπομονωμένοι, σκόρπιοι, μὲ τὶς οἰκογενεῖές τους στὰ διάφορα σημεῖα τῆς μάχης. Τότε, ἔλαχε στὶς «Ἀκτίνες» ὁ κλῆρος νὰ ἀναλάβουν τὴν ἔμπνευσι καὶ τὴν ἐφαρμογὴ ἐνὸς σχεδίου πνευματικῆς ἐπιστρατεύσεως τῶν φίλων τους αὐτῶν.

Εὐτυχῶς, ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ 1944, οἱ συνεργάται τοῦ χριστιανικοῦ ἔργου ἦσαν

ὠργανωμένοι στὰ «Συνεργεῖα ἐποικοδομηῆς καὶ μελέτης τῆς Ἀγίας Γραφῆς».

(«Σταθμοὺς πνευματικῆς ἀπολυμάνσεως καὶ ἀναλήψεως δυνάμεων γιὰ τὸν λαὸ μας» τὰ εἶχε χαρακτηρίσει ὁ Π. Μελίτης, ὅταν ἐπρότεινε τὴν ἴδρυσί τους). Τὰ Συνεργεῖα αὐτὰ γοργὰ ἀνέβασαν τὴ στάθμη τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας, διαπότισαν τὴν ἰδιωτικὴ ζωὴ μὲ τὸ ἀγωνιστικὸ χριστιανικὸ πνεῦμα. (Μιλήσαμε πάλι γι' αὐτὰ τὸν Φεβρουάριον). Ἔτσι, μέσα στὸ καμίνι τῆς μάχης τῶν Ἀθηνῶν τὰ μέλη τῶν «Συνεργείων» μπόρεσαν ν' ἀνταποκριθοῦν στὸ κάλεσμα καὶ νὰ γίνουν φορεῖς χριστιανικῆς δυνάμεως, παρηγορίας καὶ ἀλληλεγγύης στὸ περιβάλλον τους.

Μέσα ἀπὸ τὰ ὀδοφράγματα, τὶς «νεκρῆς ζῶνες», τοὺς προμαχῶνες, μὲ ἄμεσο κίνδυνον θανάτου συνεργάτες ἀπὸ τὸ κέντρο, μετέφεραν τὸ μήνυμα τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἐπιστρατεύσεως στὰ συνοικιακὰ «Συνεργεῖα»:

«...Οἱ Χριστιανοὶ δίνομε τώρα ἐξετάσεις στὴν Πίστι, τὴν ὑπομονή, τὴν ἔμπρακτη ἀγάπη. Ἄν στὶς ἐξετάσεις αὐτὲς πετύχωμε, θὰ γίνωμε ὄργανα τῆς μεγαλύτερης εὐλογίας ποὺ εἶδε ὡς τώρα ἡ Πατρίδα μας... Ἐμεῖς ὅς γίνουμε ἀφορμὴ νὰ βλέπῃ ὁ κόσμος τὰ γεγονότα καὶ ἀπὸ τὴν ἄποψι τῆς αἰωνιότητος...».

Μὲ τὸν ἴδιον τρόπο κυκλοφόρησε σὲ χειρόγραφα σημεῖώματα ἓνα πρόγραμμα πνευματικοῦ ἑορτασμοῦ τῶν Χριστουγέννων, ποὺ φτάνουν ἐνῶ οἱ ὀδομαχίαι βρισκονται στὸ δξύτερό τους σημεῖο.

Μέσα στὸν ὀρμαγδὸ τῆς μάχης, στὴν ἀγωνία, τὴν πείνα καὶ τὸ κρύο ἢ μεγάλῃ γιορτῇ τῆς Χριστιανοσύνης ἔχει ἔξασθη. Ἀραὶ καὶ ποῦ ν' ἀκουστῇ γιὰ λίγο κάποια μακρονη καμπάνα.

Βρίσκεται σήμερα στὰ χεῖρια μου ἓνα χαρτάκι, (γραμμμένο βιαστικὰ μισὸ μὲ μελάνι μισὸ μὲ μολύβι) μὲ τὸ πολεμικὸ, λιτὸ ἐκεῖνο πρόγραμμα γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1944 ἀπὸ τὰ μέλη τῶν «Συνεργείων», στὰ καταφύγια τους.

«Πώς θά γιορτάσουμε τὰ φετεινά Χριστούγεννα. 1. Νά δείξουμε τήν αγάπη μας σέ όσους μπορούμε, γύρω μας...».

Μετά τήν παρότρυνση αὐτή (τὸ Α καί τὸ Ω κάθε πραγματικά χριστιανικῆς λατρείας) ἀκολουθεῖ ἕνα πλούσιο πρόγραμμα ἀναγνωσμάτων ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή.

(Ἡ φωνὴ τῆς αἰωνιότητος μιλάει στὴν ταραγμένη ἀνθρώπινη καρδιά μὲ τὴν ἴδια δύναμη σὲ ὅλους τοὺς αἰῶνες). Ψάλματα Χριστογεννηϊατικὰ μαζὶ μὲ τὴν ἐπίκληση τοῦ «Κύριε τῶν Δυνάμεων», συμπλήρωναν τὸ πρόγραμμα.

★

Ἄπό τὸν ἐπόμενος ὄμιλος, ἡ δόξια, μπορεῖ νὰ πέσουν ἀπάνω μας. Ἡ σὲ λίγο θ' ἀκουστοῦν ἄγρια χτυπήματα στὴν ἐξώπορτα, οἱ ἐπαναστάτες θά γυρέψουν ν' ἀνατινάξουν τὸ σπίτι ἢ νὰ πάρουν ὁμήρους ἢ θύματα γιὰ τὸ σφαγεῖο...

«...24.12.44. 6 μ. μ. Ἀνάγνωσμα: Πράξεων κζ'. Ἰδίως ὁ στίχος 22...».

Ἄπό τὸν δεσμός Παῦλος, στὴν σκοτεινὴ μαρτυρημένη νύχτα τοῦ ναυαγίου του ἔξω ἀπὸ τὴ Μάλτα μιλάει στοὺς ἀπελπισμένους ναυαγούς:

«...καὶ τὰ νῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν πλὴν τοῦ πλοίου...».

Ἐκατοντάδες φίλων καὶ συνεργατῶν διαβάζον μὲ ῥίγη παρήγορης συγκινήσεως τοῦτα τὰ λόγια, γιορτάζουν τὰ πῶ δραματικά Χριστούγεννα τῆς ζωῆς τους.

Μεγάλος ἀριθμὸς ἀπὸ ἐκθέσεις τῶν μελῶν τῶν «Συνεργειῶν» διηγεῖται πόσο ἀλήθευαν ἐκεῖνα τὰ λόγια. Πόσες θαυματουργικὲς ἐπεμβάσεις τοῦ Θεοῦ ἔσωσαν ἀπὸ τρομεροὺς κινδύνους δλοκλήρες οἰκογένειες. Πὼς καὶ ὁ θάνατος ὅταν ἐρχότανε ἔχανε τὴν ἀπαΐσια, μαύρη μορφή του σὰν «προσκλητήριον στὴν αἰώνια ζωὴ», σχεδιασμένο θεῖα στὸν καμβά τῆς ἱστορίας τῆς κάθε ψυχῆς.

★

Ἄπό τὸν ὄμιλο τοῦ πόνου ὁ λαὸς τῆς Ἀθήνας ἔχει μείνει ἐγκαταλελειμμένος πνευματικά. Διαβᾶει γιὰ ἕνα μῆνυμα ἐλπίδας, μιὰ ἐρημνεία, λύτρωσι ἀπὸ τὸ ἀναπάντεχο δράμα. Τότε κυκλοφοροῦν οἱ «Ἀκτινες» ἕνα Χριστογεννηϊατικὸ μῆνυμα πρὸς τὸν λαό. Δακτυλογραφημένο ἢ χειρόγραφο περνᾶει ἀπὸ χέρι σὲ χέρι,

τὸ κολλοῦν στοὺς δρόμους, στὶς συνοικίες οἱ φοιτηταί, διαβάζεται ἀπληστα.

★

«Δὲν τὰ ἐπεριμέναμε ἔτσι τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1944, τὰ πρῶτα Χριστούγεννα ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπομάκρυνσι τοῦ κατακτητοῦ. Εἶναι ὁμῶς αὐτὸ λόγος νὰ ξεχάσωμε ὅτι ἔφθασαν τὰ Χριστούγεννα; Ἀκριβῶς ἡ φρίκη τοῦ παγκοσμίου πολέμου καὶ τὰ φοβερά καὶ σπαρακτικά γεγονότα ποὺ ζοῦμε αὐτὲς τίς ἡμέρες, δίδουν μιὰ ξεχωριστὴ ἐπικαιρότητα στὸ σωτήριο μῆνυμα ποὺ φέρνει στὸν ἄνθρωπο ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων. Δείχνουν πόσο ἀληθινὸ εἶναι τὸ μῆνυμα αὐτό. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ σωτηρία μας καὶ ὅσο εἴμαστε μακριὰ ἀπὸ Αὐτὸν δὲ θά ἰδοῦμε σωτηρία. Δὲν θά δοῦμε καλὲς ἡμέρες ἂν ὁ λαὸς μας δὲν στραφῆ πρὸς τὸν Σωτήρα... Ἀκόμῃ καὶ εἰρήνην νὰ δοῦμε καὶ πλοῦτη καὶ ὑλικὴ ἀνεσι, πάντα κάποιον σαράκι θά βρῆσκει γιὰ νὰ κατατρώγῃ τὴν ὑπαρξί μας... Τώρα φανερωμένη πῶ πολλὴ τί θά πῆ κόσμος καὶ πολιτισμὸς (τί εἰρωνεία!) χωρὶς Χριστόν, τί θά πῆ δύναμις τῆς πίστεως τοῦ χριστιανοῦ...»

...Σ κληρὲς μέρες! Ἀλλὰ ἀκριβῶς σὲ τέτοιες ἡμέρες ἀκούεται περισσότερο τοῦ ἀγγέλου ἡ φωνή: «Ἰδοὺ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην. Ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν Σωτήρ». Ὅτι καὶ ἂν πονέσουμε, καὶ ἂν πεινάσουμε, καὶ ἂν ἀκόμῃ ὁ ἕνας ἢ ὁ ἄλλος ἀπὸ μᾶς βρῆ τὴν τῶρα τὸν θάνατο (τῆς αἰωνίας ζωῆς προσκλητήριον) καὶ αὐτὸ θά τὸ δεχθῶμε γιατί, πᾶν ἀπ' αὐτὰ βλέπουμε τὴν σωτηρία ποὺ φέρνει ὁ Κύριος μέσα ἀπὸ αὐτὰ τὰ γεγονότα, τὴ μεγάλη δημιουργία ποὺ ἀπεργάζεται αὐτὸ τὸ πένθος, τὸ ζωογόνον φῶς ποὺ προβάλλει ἀκριβῶς ἀνάμεσα στὸ σκοτάδι ποὺ ἔφερε στὴν κοινωνία μας γενεῶν ὀλοκλήρων ἀρνησις καὶ ἀποστασία...

...Ἄν σταθοῦμε πιστοί, ἂν παραδώσουμε τὴν ψυχὴ μας νὰ τὴν κυβερνήσῃ ὁ Χριστὸς, ἂν τῆς σωτηρίας αὐτῆς τὸ θεῖο μῆνυμα τὸ φέρωμε στὸν διπλανό μας, τότε τὰ ἐφετεινά Χριστούγεννα θά εἶναι τὰ πῶ εὐτυχημένα Χριστούγεννα ποὺ ἐξήσαμε ὡς τώρα. Καὶ ἡ πρωτοχρονιά μας γεμάτη μὲ τίς καλύτερες ἐλπίδες».

★

Ἐπειτα ἀπὸ ἕξι μέρες, στὴν ματοβαμμένη ἐκεῖνη Πρωτοχρονιά πάλι οἱ «Ἀκτινες», μὲ τὸν ἴδιον τρόπο ἀπευθύνονται στὸν Ἀθηναϊκὸ λαό:

«Τί θά μᾶς φέρῃ καὶ τοῦτος ὁ χρόνος; ...Ἀνακούφισι; ἢ θά χειροτερεύσῃ τὰ δεινὰ ποὺ περνᾶμε;... Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἂν θά φύγουν ἢ θά μείνουν τὰ αἴτια ποὺ τὰ προκαλοῦν. Ποῖα εἶναι; Ὁ πόλεμος; Τὸ

αίματοκύλισμα; Ἄς μὴ γελοιώμαστε! Αὐτὰ εἶναι ἀποτελέσματα. Τὸ αἷτιο εἶναι ἄλλο, βαθύτερο. Εἶναι τὸ *παραστάτημα*... Ὁ δρόμος αὐτὸς ὠδήγησε τὸν περίφημο «μοντέρνο Εὐρωπαῖο» στὴν ἀποθηρίωσι καὶ τὸ ἀλληλοφάγωμα, διεθνές καὶ ἐσωτερικό. Γιὰ νὰ καταλήξωμε ἴσως κάποτε στὸν τέλειο ἐξαφανισμό... Θὰ πάρῃ ἡ ἀνθρωπότης, διδαγμένη πιά, ἀπὸ τὰ πράγματα, τὸν δρόμο τοῦ Χριστοῦ, τὸν δρόμο τῆς σωτηρίας; Γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ πρέπει ὅσοι πιστεύουν στὸ Χριστὸ νὰ φανοῦν κατὰ τὸ 1945 πρὸ συνειδητοῖ καὶ πρὸ ἀφωσιωμένοι ἐργάται τῆς ἐπιστροφῆς στὸν Χριστό. Καὶ ὅσοι ὡς τώρα ἔστεκαν μακριὰ ἀπὸ τὴν Πίστι, νὰ πετάξουν τίς προκαταλήψεις ποὺ ὀδηγοῦν στὸν θάνατο καὶ μὲ καθαρὸ μάτι ν' ἀτενίσουν τὸν Σωτῆρα, τὴν ἐλπίδα τοῦ Ἔθνους μας...».

★

Ἡ τρομακτικὴ ἐκείνη καταγίδα σηλώθηκε σὲ λίγες μέρες ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῶν

Ἀθηνῶν, ἐσκίασε ἔπειτα μὲ τὸν βαρὺ τῆς ἴσκιο τὴν ἑλληνικὴ ἵταιθο. Μέσα στὴ Μάχη τῶν Ἀθηνῶν, ὁ λαὸς τῆς εἶχε γευθῆ καὶ αὐτὸς κάτι ἀπὸ τὴν πείρα τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου καὶ μάλιστα πρὸ τραγικά: Τὸ ἄγγιγμα τῶν φτερῶν τοῦ «ἐξολοθρευτῆ ἀγγέλου» ἀλλὰ καὶ τῆς Προνοίας τὴν παρουσία καὶ τῆς χριστιανικῆς φωνῆς τὸ ἄκουσμα.

Τὸ Ἔθνος γλύτωσε τότε ἀπὸ τὸν τρομερὸ «πρῶτο γῦρο» τῆς ἐπιδρομῆς. Καὶ ἡ φρικτὴ δοκιμασία προετοίμασε καὶ αὐτὴ τὸ ἔδαφος τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς γιὰ τὴν πνευματικὴ συνέχεια τῶν Μηνυμάτων τῶν «Ἀκτινῶν»: Τὴν χριστιανικὴ Διακήρυξι τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1946.

ΟΥΤΙΣ

«Πρέπει νὰ γίνῃ ἡ ἐπιστροφή στὴν πίστι. Καὶ πρὶν ἀπ' ὅλα ἡ ἐπιστροφή τῶν χριστιανῶν στὸν Χριστιανισμό. Ἡ ἐποχὴ μας πρὸ παντὸς ζητᾷ τὸν πιστὸ πὺ ἐμφανίζει ζωντανό, ἄρτιο καὶ ἐπομένως καθοδηγητικὸ τὸν Χριστιανισμό του. Τὸν πιστὸ πὺ τρέχει στὸν Χριστὸ σὰν σωτῆρα ἀλλὰ τρέχει καὶ στὸν πεινασμένο καὶ διψασμένο καὶ φυλακισμένο, σὰν νὰ ἦταν ἐκεῖνος ὁ Χριστός, καὶ τρέχει γιὰ νὰ βοηθήσῃ (βλ. Ματθ. κεφ. κε', 34-40). Τὸν πιστὸ πὺ πηγαίνει κοντὰ στὸν Χριστὸ τῆς Βίβλου καὶ τῶν μυστηρίων ἀλλὰ καὶ στὸν Χριστὸ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἔλεους καὶ τῆς κρίσεως καὶ τῆς δικαιοσύνης. Τὸν πιστὸ μὲ τὴν ἐνατένισι τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐνατένισι τῆς γῆς, ἐνατένισι πὺ γίνεται μὲ τὴν συναίσθησι τοῦ χρέους πὺ ἔχει ὁ χριστιανὸς ἀπέναντι τῆς κοινωνίας του. Τὸν πιστὸ μὲ τὴν κατάνυξι ἀλλὰ καὶ τὸν πιστὸ μὲ τὴν χαρὰ καὶ τὴν ἰσορροπία καὶ μὲ τὴν ὑπεύθυνη καὶ ἐπιτυχημένη ἀντιμετώπισι τῆς ζωῆς. Τὸν πιστὸ σὰν ἄνθρωπο πνευματικὸ ἀλλὰ καὶ τὸν πιστὸ σὰν πολίτη «καλὸν ἀγαθόν». Τὸν πιστὸ σὰν πρῶο καὶ εἰρηνικὸ ἀλλὰ καὶ τὸν πιστὸ σὰν δυνατὸ καὶ μαχητή».

Π. ΜΕΛΙΤΗΣ

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΜΟΔΑ ΚΑΙ ΗΘΟΣ

Έχουμεν πολλάκις τονίσει την ανάγκην νά προσέξωμεν, ώστε νά είναι κάπως συγκρατημένος ό ένθουσιασμός μας έναντι έκδηλώσεων ζήλου ύπερορθόδοξο τάχα, έκδηλώσεων όμως πού δέν συνοδεύονται από αντίστοιχως ορθόδοξον ήθος, πρώτη έκδήλωσις του όποιου είναι ή ταπεινοφροσύνη και ή μετάνοια. Πρόσωπα τά όποία, προχθές άκόμη όταν έγίνετο ό άγών, πού είχε κορυφωθή με την «Διακήρυξιν» της Χριστιανικής Ένώσεως Έπιστημόνων, έπηρεαζόμενα από ιδέας μεσουρανούσας άκόμη πότε, ήδιαφόρου ή έγλευάζου ή έπολέμου τον άγώνα αυτόν, έχουν θεβαίως πάντοτε άνοικτήν της μετανοίας την θύραν. Πρέπει όμως νά προσέλθουν ως μετανοούντες, άπονέμοντες σεβασμόν και τιμήν προς τό έν τώ μεταξύ έπιτελεσθέν έργον. Θα ώφειλαν άκόμη νά δηλώσουν την λύπην των και τό πένθος των, διότι έχασαν την εύκαιρίαν νά συναγωνισθούν και κατόπιν νά ζητήσουν έν ταπεινώσει νά παρακολουθήσουν και αυτοί ένα άγώνα τέτοιον.

Αυτό ό είναι τό ορθόδοξον ήθος. Και όταν αυτό τό ορθόδοξον ήθος δέν ύπάρχη, τότε ή διά τών χειλέων μόνον έπί ύπερορθοδόξια κομπορημοσύνη, είναι αυτόχρομα άνορθόδοξος. Όταν δέ ή διά τών χειλέων αυτή ύπερορθοδόξια θάσιν έχη τό ότι, ως καρπός τών άγώνων τους όποιους άλλοι κατέβαλον, σήμεραν ή Όρθοδοξία δέν περιφρονείται πλέον ούδέ από τους σοφούς του κόσμου τούτου, άλλ' είναι σεβαστή. Όταν μάλιστα μερικοί την θεωρούν (τί θεσήλωσις!) ότι εισήλθεν εις τον κόσμον του très chic, τότε πλέον αυτό δέν είναι έπιστροφή υπό την ορθόδοξον χριστιανικήν έννοιαν, άλλ'

είναι μόδα. Την θέσιν της μία τοιαύτη συμπεριφορά, έχει εις τά φιγουρίνια και τά φιγουρίνια δέν είχαν ποτέ καλές σχέσεις με την Όρθοδοξίαν.

Όλοι λοιπόν εκείνοι οι όποιοι αισθάνονται έαυτους ύπευθύνους διά νά έχη τό έθνος μας σταθεράν την ορθόδοξον γραμμήν, πρέπει νά είναι προσεκτικοί και νά μη σπεύδουν νά άποδέχωνται, ότι έρχεται ως πτερόεν έπος νά έκδηλωθή έν όνόματι της Όρθοδοξίας. Όφείλουν τούναντίον νά φροντίζουν ώστε νά έμπεδουται, όχι μόνον εις τον λαόν και τους «άπλουστέρους» αλλά και εις τους «σοφούς» ή διδασκαλία, ότι ξεκίνημα διά την Όρθοδοξίαν είναι ή μετάνοια. Και πρώτα θα μετανοήσης και κατόπιν θα κατηγορήσης. Θα έπρεπε, λοιπόν, και όλοι όσοι δέχονται τοιαύτας έκδηλώσεις νά διδάσκουν εις τους νεοφωτιστούς... κήσορας την μετάνοιαν και την ώραιαν εύχήν του Έφραϊμ του Σύρου!

ΔΥΣΜΕΝΩΣ ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΤΙΚΗ

Άνεφέρθημεν ήδη εις την νέαν άγγλικήν έκδοσιν της Άγίας Γραφής, ή όποία πρό μηνών είδε τό φώς. Μένει νά τονίσωμεν άλλην μίαν φοράν και νά εξάρωμεν τό γεγονός της έξαιρετικής κυκλοφορίας την όποιαν τό άγγλομαθές, έν γένει, κοινόν έπεφύλαξεν εις αυτήν την έκδοσιν, κυκλοφορίας ή όποία άκόμη και τώρα έξακολουθεί νά φέρη τό βιβλίον εις την κορυφήν τών λεγομένων best - sellers.

Συγχρόνως ή τοιαύτη κυκλοφορία άπασχολεϊ τον τύπον, ήμερήσιον και περιοδικόν. Συσζήτησις γίνεται έπί διαφόρων γνωμών πού διατυπούνται, ως προς τό εάν αυτό ή εκείνο τό χωρίον της Καινης Διαθήκης έχη καλώς μετα-

φρασθῆ ἢ θά ἦτο καλύτερον ἐάν μετεφράζετο ἄλλως ἢ ἐπὶ τούτου ἢ τοῦ ἄλλου ζητήματος πού τίθεται σχετικῶς πρὸς τὴν νέαν ἔκδοσιν.

Τὰ λέγομεν αὐτά, διότι ἐν τῷ μεταξὺ ἡμεῖς ἀσχολούμεθα ἐάν ὁ κ. Μᾶνος Χατζηδάκις καλῶς ἢ κακῶς ἔπραξε πού ἴδεν ἔδωσε πρόσκλησιν εἰς μίαν ἡθοποιὸν τοῦ κινηματογράφου διὰ κάποιαν συναυλίαν. Τὸ μέγα τοῦτο ἐθνικὸν ζήτημα ἀπησχόλησε στήλας καὶ σελίδων ἐφημερίδων, ἀπορροφᾷ τὴν προσοχὴν τῆς κοινῆς γνώμης, θὰ ἔλεγεν κανεὶς ἀντιστοίχως πρὸς ὅτι ἀλλαγῶς τὴν ἀπασχολεῖ ἢ νέα ἔκδοσις τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἰς τὸ θάθος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς οὐδενὸς ἄλλου λαοῦ ὑστερεῖ εἰς πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα. Διατί ὅμως νὰ ὑπάρχη ἔστω καὶ ψεύτικη, δυσμενῶς παραπλανητικὴ, ἐμφάνισις τῆς νοοτροπίας ἐνὸς λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει πράγματι πολλοὺς τίτλους διὰ νὰ γίνεταί σεβαστὸς καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του;

ΤΙ ΛΕΙΠΕΙ

Τὸ ἔργον τῆς Προνοίας, τὸ ὁποῖον πολλάκις μᾶς ἀπησχόλησε καὶ ἀπὸ τῆς στήλης αὐτῆς, γίνεται καὶ στόχος ἐπιθέσεων, προκαλεῖ ὅμως καὶ ἐπαίνους καί, ὅπερ ἀσυγκρίτως σπουδαιότερον, καὶ πηγὴ δημιουργίας.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὰς ἀντιλογίας, εἴδομεν καὶ ἀπὸ τὴν στήλην πῶν ἐπιστολῶν τὴν πλευρὰν αὐτὴν. Δὲν πρέπει, λέγουσιν, νὰ κάμωμεν ἐλεημοσύνην, διότι πρέπει νὰ ἐπικρατήσῃ κοινωνικὴ δικαιοσύνη. Δὲν μᾶς λέγουσιν ὅμως τί θὰ γίνῃ ἐν τῷ μεταξύ μὲ ἐκείνους πού πεινοῦν σήμερον. Ἐάν ἐγὼ ἴδω ἕνα ἀδελφὸν πεινασμένον καὶ ἠμπορῶ νὰ τοῦ χορτάσω τὴν πείναν, δίδοντας ἀπὸ τὸ ἰδικόν μου ψωμί, εἶμαι ἐν τάξει ἐάν τοῦ εἶπω: δὲν σοῦ δίδω καὶ νὰ μείνης πεινασμένος, ἴσως νὰ πεθάνῃς τῆς πείνας, διότι εἶμαι ἐναντίον τῆς ἐλεημοσύνης; Θὰ φάγω, λοιπόν, ἐγὼ τὰ ἰδικὰ μου, θὰ τοῦ εἶπῶ τότε, καὶ πέθανε

σὺ τῆς πείνας, ἕως ὅτου ἔλθῃ ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη.

Ἄλλὰ προδήλως οἱ παῦτα λέγοντες εἶναι χορτάτοι. Ἐὰν ἐπεινοῦσαν, θὰ εἶχαν, θεβαίως, ἄλλην λογικὴν. Ἀγάπη δὲ σημαίνει καὶ ἂν εἶσαι χορτάτος, νὰ σκέπτεσαι ὅπως οἱ πεινασμένοι. Ἄλλ' ἢ ἀγάπη ἀκριβῶς λείπει!

ΔΕΝ ΥΠΟΣΧΟΜΕΘΑ

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ἡ πλευρὰ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς Προνοίας. Καὶ πρέπει νὰ εἶπωμεν ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμήν πού ὁμιλοῦμεν, εἰς αὐτὴν ἔδῳ τὴν χώραν, γίνεται πολλὴ-πολλὴ ἐργασία Προνοίας, ἡ ὁποία, ἐάν ἐγένετο γνωστή, θὰ μᾶς ἐγέμιζεν ὄλους ἀπὸ αἰσθήματα χαρᾶς καὶ πάντως ἀπὸ παρηγορίαν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ θάρρος διὰ τὴν συνέχισιν ἐνὸς καλοῦ ἀγῶνος. Τὸ «μὴ γνώτω ἡ ἀριστερὰ σου τί ποιεῖ ἢ δεξιὰ σου» ὅμως γίνεται αἰτία ὥστε ἡ Πρόνοια, ἡ ὁποία γίνεται ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν, μένει κατὰ τὰ 90% ἄγνωστος, συντελούσης καὶ τῆς ἀσθενείας, ἡ ὁποία λυμαίνεται τὸν ὀργανισμὸν τῆς κοινωνίας μας, νὰ προσέχωμεν καὶ νὰ κοινολογοῦμεν τὸ κακὸν καὶ ὄχι τὸ καλόν.

Ἐνα ὅμως παράδειγμα θὰ ἠμπορῆ νὰ ἀναφερθῆ καὶ ἀπὸ τὴν στήλην αὐτὴν. Πρόκειται περὶ τοῦ γηροκομείου τοῦ ὁποῖον ὑπῆρχεν εἰς τὰ Καμίνια τοῦ Πειραιῶς. Μία ἐπιστολή, ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη εἰς τὰς «Ἀκτίνας» τοῦ 1959, ἐπληροφόρει περὶ αὐτοῦ τοῦ Ἄουσιτις, πού ἐλέγετο γηροκομεῖον τῶν Καμινίων τοῦ Πειραιῶς. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ διεξετραγῶδει τὴν κατάστασιν τριάντα πέντε γερόντων πού εὐρίσκοντο εἰς τὴν φοβερωτέραν ἐγκατάλειψιν τὴν ὁποίαν ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ φαντασθῆ, ἐγκατάλειψιν καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν καὶ ἀπὸ τὸ Κράτος. Κυρία τῆς Προνοίας, μὴ φρονοῦσαι ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἐγκαταλειφθῆ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι μέχρις ὅτου γίνῃ πραγματικότης ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη, ἔσπευσαν νὰ βοηθήσουν. Ὄταν ἐπῆγαν εἰς τὸ γηροκομεῖον αὐτό, εἶδαν μίαν κατάστασιν πού πρά-

γματι θά ἤμποροῦσε νά ἐμπνεύσῃ τὸν Δάντην ὅταν ἔγραφε τὴν «Κόλασιν».

Ἄλλ' ὁ ζῆλος τῶν κυριῶν αὐτῶν, ἀντί νά πνιγῆ ἀπὸ τὴν φρίκην, ἐτονώθη καὶ ἤρχισαν αἱ ἐνέργειαι ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ μίαν προσωρινὴν θελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν δυστυχῶν αὐτῶν ὑπάρξεων, ἔστω καὶ ἀπλῶς διὰ νά πλυθοῦν, ἰδιὰ νά φύγουν τὰ ζυῖφια μὲ τὸ τσιμπιδάκι (διότι καὶ αὐτὸ ἐχρειάσθη), ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν ὀριστικὴν ἐπίλυσιν τοῦ θέματος αὐτοῦ. Πράγματι, ἐνῶ αἱ κυρίαὶ ἐφρόντιζον νά ἀσβεστωθῆ ἡ τρώγλη αὐτῆ, ἐγίνετο καὶ ἐνέργεια εἰς τὰς Ἀρχάς, καὶ εἰς τὸ τέλος συνεστήθη τὸ Ἴδρυμα αὐτὸ καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἔχομεν μίαν ἐστίαν, ἡ ὁποία εἶναι τὸ Ἴδρυμα Κοινωνικῆς Προνοίας Πειραιῶς ὁ «Ἅγιος Νικόλαος», Ἰνυάμεως ἑκατὸν κλινῶν. Ἡ συστατικὴ πρᾶξις ἐδημοσιεύθη ἤδη εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ μὲ τὴν προικοδοτήσιν ποῦ συνοδεύει τὴν Ἴδρυσιν, οἱ γέροντες αὐτοί, ὅχι μόνον αὐτοὶ ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, εὐρίσκουν τώρα μίαν περιθαλψιν ἀνθρωπινὴν, τέλος πάντων. Ἐάν αἱ κυρίαὶ αὐταὶ ἔκαναν ἄσχημα, ἄς πᾶς συγχωρήσουν οἱ ρηξικέλευθοι ἐπικριταὶ τῆς Προνοίας. Πάντως δὲν τοὺς ὑποσχόμεθα, ὅτι «δὲν θὰ τὸ ξανακάνουν!»

ΝΑ ΤΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ!

Καὶ κάτι ἄλλο! «Γνωρίζετε ὅτι» ... ὅτι ὑπῆρξαν κυρίαὶ τῆς Προνοίας τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός» αἱ ὁποῖαι ἐμάζεψαν ἀγριολούθους, τὰ ἐξήραναν, ἔκαναν μὲ αὐτὰ «ταμπλά», τὰ ἐπώλησαν εἰς ἔκθεσιν καὶ μὲ τὸ εἰσπραχθὲν ποσὸν ἐβοήθησαν ἀνθρώπους διὰ τοὺς ὁποίους αὐτὸ τὸ κάτι ἦτο ὀλόκληρος ζωῆ;

... «Γνωρίζετε ὅτι» διὰ πολλὰ τέτοια πράγματα ὁ πολύμητις Ὀδυσσεὺς τοῦ Ὀμήρου ἔχει κατατροπωθῆ εἰς πολυμήχανον ἐφευρετικότητα ἀπὸ πρόσωπα ποῦ τὰ κινεῖ ἢ χριστιανικὴ ἀγάπη καὶ ποῦ εὐρίσκουν λύσεις ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχεν ἀπελπισία; Καὶ ὅλα αὐτὰ χωρὶς αἰτήσεως, χωρὶς χαρτόσημα, χωρὶς μέ-

σα, χωρὶς βουλευτάς, χωρὶς τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην, ἀπὸ τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐμπράκτως ἐκδηλουμένην!

Καὶ «γνωρίζετε ἀκόμη, ὅτι» Ἐν τὰ γνωρίζετε, ὅτι δὲν τὰ γνωρίζομεν, αὐτὰ τὰ πράγματα; Ὅτι ἡ κοινωνία μας τὰ ἄγνοεῖ; Καὶ ὅμως θὰ ἔπρεπε νά τὰ γνωρίζῃ. Ἐάν ἦτο Ἰουνατὸν τὰ παιδιά μας νά παρηκολούθουν τὴν δυστυχίαν αὐτὴν ἀφ' ἑνός, τὰ ἔργα τῆς Προνοίας ἀφ' ἑτέρου, ἴσως δὲν θὰ ὑπῆρχαν τετυμπόυδες... καὶ πολλὰ ἄλλα!

Z. N.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Εἰς φῶλλον ἡμερησίας ἐφημερίδος ὁ καθηγ. κ. Ρεμπέλης ὁμιλεῖ περὶ κλασσικῶν μαθημάτων, ποῦ διδάσκονται εἰς τὰ σχολεῖα τῆς χώρας μας, καθὼς καὶ περὶ τοῦ τρόπου καὶ τοῦ ποιοῦ τῆς διδασκομένης ὕλης καὶ κάμνει ἐπίσης λόγον περὶ τῆς μορφωτικῆς δυνάμεως τῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὅλα τὰ προγράμματα τῶν σχολείων τῆς κατωτέρας καὶ μέσης ἐκπαίδευσσεως συνετάχθησαν μέχρι τοῦδε καὶ συντάσσονται ἀπὸ τὴν ἀρμοδίαν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἱδρυματὸς τῆς Παιδείας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχομεν μίαν διευθυνομένην παιδείαν, ἡ ὁποία μέχρι σήμερον ἀριθμεῖ βίον ὑπερβαίνοντα τὰ 100 ἔτη.

Ἀπὸ ὅλα ὅμως τὰ προγράμματα ποῦ ἔως τώρα ἔχουν δημοσιεῦθῆ καὶ ἐφαρμοσθῆ καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μορφωτικὰ ὀνομαζόμενα μαθήματα τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσσεώς μας, περιεφρονηθῆ καὶ παρημελήθη ἢ κατ' ἐξοχὴν μορφωτικὴ δύναμις, ποῦ περιέχεται εἰς τὰ ὑπέροχα συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Ζητήματα φιλοσοφικά, θεολογικά, μεταφυσικά, ἠθικά, φιλολογικά, ἐπιστημονικά, ὀικογενειακά, πολιτικά, διοικητικά, ζητήματα τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς, ζητήματα ἐπίκαιρα, τολμῶ νά εἴπω (καίτοι ἀνάγονται εἰς τοὺς περασμένους αἰῶνας), τῶν ὁποίων ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ζητεῖ τὴν λύσιν, εὐρίσκονται. ἀποταμιευμένα εἰς τὴν πλοσίαν πνευματικὴν τράπεζαν, τὴν ὁποίαν ἴδρυσαν καὶ ἐπλούτισαν μὲ τὰ πνευματικὰ κεφάλαιά των οἱ πλοῦσοι εἰς πνευματικὰ ἀγαθὰ Ἑλληνες πατέρες, οἱ ἀριστοτέχνη οἱ τοῦ λόγου καὶ τῆς συγγραφῆς.

Ἡ μορφωτικὴ δύναμις τῶν Ἑλλήνων χρι-

στιαῶν πατέρων καὶ συγγραφέων τῶν ἀπὸ τοῦ 4ου ἢ καὶ πέραν αὐτοῦ μέχρι καὶ τοῦ 12 μ.Χ. αἰῶνος (χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα) ἔχει τέτοιαν ἀνακαινιστικὴν ἐπὶ τῆς ψυχῆς ῥοπήν ὥστε μορεῖ νὰ εἰπῇ καὶ νὰ διαπισώσῃ κανεὶς ὅτι τὰ συγγράμματά των ἀποτελοῦν τὰ κατ' ἐξοχὴν παιδαγωγικὰ μέσα διὰ τὴν ἄνοδον τοῦ μαθητικοῦ πνεύματος εἰς ἀνωτέρους ὄριζοντας σχέψεις καὶ ἠθικῆς ἐξάρσεως καὶ ἔπρεπε νὰ ἀποτελέσουν τὴν μοναδικὴν κυρίως εἰπεῖν βάσιν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τὸ σπουδαιότερον ἔρεισμα τῶν διαφορῶν πνευματικῶς καὶ μορφωτικῶς ἀτροφικῶν εκπαιδευτικῶν προγραμμάτων τοῦ Ἰσπουργείου. Ἄλλως τε τὰ συγγράμματα ταῦτα δὲν ὑστεροῦν τῆς γλώσσης τῶν ἀρχαίων ῥητόρων καὶ συγγραφέων. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ δὲ τῆς αἰσθητικῆς καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ἐμφανίσεως τοῦ λόγου ὑπερέχουν τῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων διότι τὰ θέματα τῶν πατέρων εἶναι ἐξαιρετικῶς ἐπαγωγὰ καὶ ἐνδιαφέροντα. Λόγω δὲ τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν θεμάτων τούτων οἱ Ἕλληνες πατέρες προσήρμσαν πρὸς αὐτὰ ὅλην τὴν καλλιπέειάν των καὶ ὅλην τὴν λογοτεχνικὴν δυνάμιν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἰδίως δὲ εἰς τὰ θέματα ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα περιγράφεται μὲ ὑπερβάλλουσαν γλαφυρότητα (τὴν ὁποῖαν δὲν θὰ εὕρῃ κανεὶς εἰς οὐδὲν ἀρχαῖον σύγγραμμα) ἡ σκοπιμότης ὅλων τῶν νόμων τῶν ἐμφυλίων καὶ ἀνυλίων δημουργημάτων τοῦ κόσμου. Δὲν κινοῦν νομίζω τὸ ἐνδιαφέρον πλέον οὔτε πὸ περιεχόμενον τῶν δημηγοριῶν τοῦ Δημοσθένους, οὔτε τοῦ Λυσίου, οὔτε τοῦ Ἰσοκράτους, οὔτε τοῦ Θουκυδίδου, οὔτε ἡ ἱστορία τῶν ἐμφυλίων πολέμων τῆς ἀρχαιότητος. Ἰσως μάλιστα αὐτὴ ἡ ἱστορία τῶν ἐμφυλίων πολέμων νὰ θάλαπτι τοὺς μαθητὰς, πᾶγμα, πού πρέπει παιδαγωγικῶς νὰ ἀποφευχθῇ διὰ τὴν ψυχικὴν καὶ ἔθνικὴν ἐνότητά ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀντιθέτως τὰ θέματα τῶν χριστιανῶν πατέρων καὶ συγγραφέων, εἶναι θέματα παγκόσμια, θέματα διὰ τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρεται πρωτίστως αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ καὶ συνεπῶς καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ τοῦ μαθητοῦ. Ἡ μεταφυσικὴ ἀλήθεια πού ἀναπτύσσεται εἰς τὰ συγγράμματα τῶν πατέρων καὶ περικλείει τὴν γενομένην ἀποκάλυψιν διὰ τὸν ἔσχατον καὶ ἀπόλυτον προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ὑπάσχει εἰς οὐδὲν ἀπολύτως σύγγραμμα τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ συνεπῶς οὐδεμία παραβολὴ μορεῖ νὰ γίνῃ τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας πρὸς τὰ παντοῖα θέματα τῆς ἀρχαιότητος, ὅσονδήποτε γλαφυρὰ καὶ ἂν ἐκτίθενται ταῦτα εἰς τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων. Ἡ ἀναγωγή τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ προσωρινοῦ καὶ φθαρτοῦ εἰς τὸ αἰώνιον καὶ ἀθάνατον, ἡ ὁποία κυριαρχεῖ εἰς τὴν χριστιανικὴν φιλοσοφίαν, εἶναι ἡ ὑψίστη καὶ ἡ πλέον προσφιλεῖς ἀλήθεια διὰ τὴν ἰκανοποιεῖν ἐνὸς βαθέος πόθου τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὰ συγγράμματα ταῦτα τῆς πατερικῆς φιλολογίας ἔχουν ὑψίστην παιδαγωγικὴν δυνάμιν. Μὲ τὰ θέματα αὐτὰ καταβάλλεται οὕτως εἰπεῖν ὁ πνευ-

ματικὸς σπόρος εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μαθητοῦ καὶ σὺν τῷ χρόνῳ καρποφορεῖ καὶ ἀναπλάττει ὅλον τὸ φύραμα τῆς ποικίλης ψυχοσυνθέσεως τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ ἐφήβου. Ἡ λογοτεχνικὴ ἐξ ἄλλου διάθεσις τῶν ἀληθειῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπὸ τοὺς Πατέρας ἐλαβε τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μαθητοῦ καὶ πληροῖ τὴν μαθητικὴν ψυχὴν θαυμασμοῦ καὶ ἀγάπης πρὸς τὸ θῦμιστον ἀγαθόν, τὸν Θεὸν καὶ προκαλοῦνται συνάμα συναισθήματα φιλανθρωπίας, πού πρέπει νὰ ἀποτελέσουν τὴν βάσιν τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἔχει ἀνάγκη ὁ ἀνθρώπινος βίος. Αὐτῆς τῆς παιδείας ἔχομεν λοιπὸν ἀνάγκη καὶ τὴν ὁποῖαν δυστυχῶς δὲν ἔχομεν. Οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀρμόδιοι ἐπὶ μίαν καὶ πλέον ἑκατονταετίαν ἀπεκήρυτταν τὰ μορφωτικὰ αὐτὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων πατέρων καὶ ἐγέμιζαν τὴν ψυχὴν τῶν μαθητῶν μὲ τὰ αἰσχρὰ θέματα τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ μὲ ἄλλα θέματα ἀντιπαιδαγωγικὰ πού δὲν ὠφέλησαν τὸν νοῦν καὶ τὸ ἦθος τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας.

Εἶναι νομίζω καιρὸς νὰ γίνῃ μία ἐκ βάρθρων ἀνακαινίσις τῶν μορφωτικῶν μαθημάτων τῶν σχολείων δι' ἓνα πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς ὑγιὲς μέλλον τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας.

Μετὰ πλείστης τιμῆς

MIX. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

«ΓΙΑ ΝΑ ΓΚΡΕΜΙΣΩΜΕ ΤΑ ΤΕΙΧΗ»

Κυρίε Διευθυντά,

Σὰν ἀπάντησι στὸ ἄρθρον τοῦ τεύχους Ἀπριλίου τρ. ἔτους μὲν τίτλον «Νὰ γκρεμίσωμε τὰ τεῖχη» ἄς θεωρηθοῦν οἱ γραμμὲς πού ἀκολουθοῦν.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἐποχὴ κατ' ἐξοχὴν ἀτομιστικὴ. Δὲν παύουν ὅμως νὰ ὑπάρχουν καὶ στὴν ἐποχὴ αὐτῇ τοῦ ἀτομισμού οἱ λαμπρὲς ἐξαιρέσεις, πού ἔχουν ὅμως τὸ φοβερὸ ἐλάττωμα (ὅπως καθεὶ τὸ καλὸ) νὰ μένουν κρυμμένες γιὰ τοὺς πολλοὺς.

Ἀπὸ τέτοιες λαμπρὲς ἐξαιρέσεις ἐπιτρέψατέ μου νὰ προβάλω ἀπὸ τίς στήλες τῶν ἀγαπητῶν «Ἀκτίνων». Προέρχονται ἀπὸ τὰς Θήβας.

Τὸ ἓνα λαμπρὸ γεγονός εἶναι ἡ ἀνεγερσις ἐδῶ ὑπὸ τῆς «Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Κυριῶν Θηβῶν» ὄρωσιτάτου κτηρίου τὸ ὁποῖον θὰ χρησιμεύσῃ γιὰ τὴν Ἱδρυσι Γηροκομείου. Ἀξίζει καὶ σημειώσω ὅτι πὸ κτήριον αὐτὸ ἀνηγέρθη ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τίς συνδρομὰς τῶν μελῶν τῆς Ἐνώσεως αὐτῆς καὶ ἀπὸ δωρεὰς διαφόρων συμπολιτῶν μας.

Τὸ δεύτερον λαμπρὸ γεγονός εἶναι ἡ Ἱδρυσι παιδικῶν συσσιτίων γιὰ ἀπόρους μαθητὰς ἀπὸ τὸ «Κέντρον Ἐκπαιδεύσεως Πυροβολικοῦ Θηβῶν». Στὰ συσσίτια αὐτὰ θὰ διατρέφονται καθημερινῶς 50 ἄποροι καὶ ἐπιμελεῖς μαθηταί. Τέτοιες ἱερὰς προσπάθειες ἀξίζουν, νομίζω,

Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Ἐξακολουθοῦν σὲ διάφορα σημεῖα τῆς χάρας καὶ ἀπὸ μέρους τῶν πιδ σοβαρῶν καὶ πιδ ἐγκύρων πνευματικῶν ὁργανώσεων οἱ ἀυθόρητες καὶ ὁμόφωνες ἐκδηλώσεις ἀναγνωρίσεως καὶ τιμῆς σὲ ἑξαιρέτο ἔργο τοῦ κορυφαίου Ἑλληνοῦ διηγηματογράφου, τοῦ Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη. Τὰ πενήντα χρόνια, πὸν πέρασαν ἀπὸ τὸν θάνατόν του, ἀντὶ ν' ἀποτυπώσουν σὲ ἔργο του τίς μοιραῖες ρυτίδες τοῦ χρόνου, τοῦ ἔδωσαν περισσότερη λάμψη καὶ ἀκτινοβολία, καὶ τὸ ὠδήγησαν — πρᾶγμα σπάνιο καὶ σημαντικώτατο, πὸν ἀποτελεῖ καὶ τὴ λυδία λίθο τῆς πνευματικῆς ἀξίας τοῦ λογοτεχνικοῦ ἔργου — στὸν δρόμο τῆς ἀθανασίας.

Καὶ ἀναρωτιέται κανεὶς: Ποῦ ὀφείλεται αὐτὸ τὸ ἐπίτευγμα; Ποῦ εἶναι τὸ μουσικὸ τῆς τέχνης του, πὸν τὴν ἔκαμε νὰ περάσῃ νικηφόρα καὶ θριαμβευτικῆ τὴ σκληρὴ δοκιμασία τοῦ χρόνου; Ἡ ἀγάπη! Ἡ πηγαία, γνήσια καὶ ἀστείρευτη ἀγάπη, πὸν ἀνάβρυνε ἀπὸ τὴν Χριστιανικὴ καρδίᾳ του. Ἡ ἀγάπη στὴ γῆ του, στοὺς ἀνθρώπους τῆς καὶ στὸν λαὸ τῆς. Ἡ ἀγάπη στὸν ἄνθρωπο.

Ἀληθινὸς Χριστιανὸς, μὲ βαθεῖα Χριστιανικὴ πίστη, μὲ πλήρη Χριστιανικὴ συνείδηση, αἰσθανόμενος τὴν ἀγάπη ὄχι μόνον ὡς ἱερὴ ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπιτακτικὴ καὶ ἀπαράβατη ἀνάγκη τῆς ψυχῆς του. Καὶ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ψυχικὴ ἀνάγκη τὴν ἔκαμε γνώμονα τῆς ζωῆς του καὶ πνοῆ τῆς τέχνης του.

Γι' αὐτὸ ἔψαλλε κατανυκτικὰ στίς ἐκκλησίες, ἀλλὰ καὶ ἐξέφραζε τὸ πιδ θεομὸ καὶ γνήσιο Χριστιανικὸ πνεῦμα στὰ διηγήματά του. Γι' αὐτὸ ζοῦσε πάντα κοντὰ στοὺς ἀπολοὺς καὶ ταπεινοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ζωντάνευε μὲ στοργὴ καὶ συμπόνια στὸ λογοτεχνικὸ του ἔργο. Γι' αὐτὸ οἱ θεομοὶ παλμοὶ τῆς καρδιάς του συντονίζονταν ἀδελφικὰ μὲ τοὺς παλμοὺς τῆς καρδιάς τῶν ἀνθρώπων τῶν

διηγημάτων του, καὶ ἡ καθαρὴ ψυχὴ του ἔσμιγε μὲ τὴ δική τους. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀπλὴ καὶ λιτὴ ζωὴ του ἀπαποκρινόταν πιστὰ καὶ ἀληθινὰ στὴ ζωὴ τῶν ἡρώων του, μὲ τὰ ἴδια αἰσθήματα καὶ τὰ ὄνειρα, μὲ τοὺς ἴδιους θρούλους καὶ τίς παραδόσεις, μὲ τὸν ἴδιο χαρακτῆρα, μέσα στὸ ἴδιο ψυχικὸ κλίμα.

Ἔτσι ὁ Παπαδιαμάντης, ἐμπνευσμένος ἀνταπ' αὐτὴν πτὴν ἀγάπη, ἐνοιωσε ὡς τὸ βάθος τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἐξέφρασε μὲ τὴν τέχνην του στίς πιδ οὐσιαστικῆς ἐκδηλώσεις τῆς. Γι' αὐτὸ δίκαια καὶ δικαιοματικά μπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ ὁ ποιητὴς τῆς Ἀγάπης, τῆς Χριστιανικῆς Ἀγάπης.

Ἡ ΚΑΤΑΡΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Χωρὶς νὰ τρέφουμε μεγάλες ἐλπίδες γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς εὐγενικῆς καὶ δικαίας προτάσεως τοῦ Ἀγγλοῦ βουλευτοῦ πρὸς τὴν Βρετανικὴ Κυβέρνησιν γιὰ τὴν ἐπιστροφή τῶν λεγομένων «Ἑλληνικῶν μαρμάρων» στὴν Ἑλλάδα — δὲν μᾶς ἔχει δυστυχῶς συνηθίσει ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις σὲ πέτοιου εἶδους γενναῖες χειρονομίες — αἰσθανόμεσθε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τὸν συγχαροῦμε γιὰ τὴν ἐντιμὴ ἐνέργειάν του, πὸν δὲχνει ἡθικὴν εὐαισθησία καὶ πνευματικὴν ἀνοτερότητα.

Ἡ ὥραία πρόταση ἀναξοπῆρωσε στὴν καρδίᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τὴν παλιὰ καὶ ἀκατάλυτη ἀπαίτησίν του νὰ τοῦ ἐπιστραφοῦν τὰ κλεμμένα μάρμαρα, γιὰ νὰ ξαναγυρῶσιν στὴν ἱερὴ τὸς θέσι καὶ νὰ ξαναβροῦν τὴν αἴγλην καὶ πτὴν ἀκτινοβολία τους στὸ δικὸ τους — τὸ μόνον ταιριαστὸ καὶ ἄξιο γι' αὐτὰ — φυσικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ περιβάλλον. Καὶ χαιρέται βαθεῖα καὶ εὐκρινὰ ὁ Ἑλληνικὸς λαός, διότι αὐτὴν τὴν ἴδιαν ἀπαίτησιν τὴν συναισθάνεται, τὴν ἐνστερνίζεται καὶ τὴν υἰοθετεῖ ἕνας εὐγενικὸς καὶ ἐντιμὸς Βρετανός.

Θυμᾶται πὸς ἕνας ἄλλος εὐγενικὸς καὶ ἐντιμὸς Βρετανός, ὁ μεγάλος ποιητὴς Βύρων, νοιώθοντας βαθύτατα τὴν ντροπὴν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν, πὸν ἐμπνέει σὲ κάθε ἀληθινὸν ἄνθρωπο ἡ δόρυβαση ἐκείνῃ ἱεροσυλία, εἶχε βάσει στὸ στόμα τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς τὴν περιφημὴ καὶ συγκλονιστικὴν κατάρα. Καὶ ἡ κατάρα αὐτὴ δὲν ἔπαυσε καὶ δὲν πρόκειται νὰ παύσῃ ποτὲ ν' ἀντηχῇ ἀπὸ τὸν ἱερὸ βράχο τῆς Ἀκροπόλεως καὶ νὰ ἀπηχῇ βαθιὰ καὶ φλογερὰ στὴν ψυχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἂν δὲν ἐπιστραφοῦν τὰ κλοπιμαῖα καὶ δὲν ἀποκατασταθοῦν στὴ θέσι τους.

Θὰ ἐπιτύχη ἀρὰ γε ἡ θαρραλέα καὶ εὐγενικὴ φωνὴ τοῦ Ἀγγλοῦ βουλευτοῦ νὰ σβῆσιν τὴν ἀδοστητὴν καὶ καταδικαστικὴν ἀπήχησιν τῆς κατάρας ἐκείνης; Μολονότι δὲν στηρίζουμε

νὰ προβάλλονται δημοσίᾳ γιὰ νὰ γίνωνται παραδείγματα πρὸς μίμησιν. Ἔτσι ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος θὰ παύσωμε νὰ ἀκοῦμε μόνον τοῦ κακοῦ τίς προβολές καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος θὰ ἀρχίσουν νὰ «γχορμιζονται τὰ τεῖχη»... ἦ, γιὰ νὰ εἶμαι πιδ ἀκριβολόγος, «τὰ τεῖχη ἦδη ἄρχισαν νὰ γχορμιζονται» ἀφοῦ ὑπάρχουν τέτοιου ἄνθρωποι στὴν κοινωνία μας καὶ ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν τέτοια ἔργα.

Μετ' ἑξαιρέτου πιμῆς
ΕΥΑΓ. Σ. ΚΡΟΥΣΤΑΛΑΚΗΣ
 ἄσκ. Δωκηγόρος
 Θῆβαι.

μεγάλες ἐλπίδες στὴν εὐρεΐαν ἀντίληψη καὶ τὴν ψυχικὴ γενναϊότητα τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, ὑπάρχουν εὐτυχῶς καὶ ὀρισμένες ἀνεπίσημες μὲν, ἀλλὰ καὶ σοβαρῆς καὶ ἔγκυρης, ἀπὸ Βρετανικῆς ἐπίσης πλευρᾶς, ἐνδείξεις, ποὺ συντηροῦν καὶ ἀναπεράνουν τὶς λίγες ἐλπίδες. Ἄς εὐχρηθοῦμε — καὶ τὸ εὐχόμεσθε μὲ ἀπόλυτη εὐλικρίνεια χάριν τῆς πραγματικῆς φιλίας τῶν δύο λαῶν — νὰ ἐνισχυθοῦν καὶ νὰ φουρντώσουν οἱ ἐλπίδες αὐτές, καὶ νὰ φέρουν τὸ αἶσιον καὶ δίκαιον ἀποτέλεσμα.

ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Ἡ Ἐταιρία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, τὸ παλιὸ καὶ ἔγκυρον λογοτεχνικὸ σωματεῖο, διαπιστώνοντας σὲ μιὰ πρόσφατη ἀνακοίνωσή της ὅτι τὰ ἐνιαῖα τῆς Ἑλλάδος περνοῦν σήμερα μιὰ ἐπικίνδυνη ἠθικὴ κρίση, καλεῖ τὸν πνευματικὸν κόσμον τῆς χώρας «γιά μιὰν εὐρύτερη σταυροφορία γιά τὴν ἑλληνικὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς νεολαίας».

«Ξένα ἦθι καὶ τρόποι συμπεριφορᾶς — τὸ νίθει ἢ ἔταιρία λογοτεχνῶν στὴν ἀνακοίνωσή της — ἀντίθετα στὸν φυλετικὸν χαρακτῆρα καὶ στὶς γνήσιες λαϊκῆς μας παραδόσεις, εἰσβάλλοντες στὸν ἔθνηλόν χάρον, τείνουν νὰ ἑξοστράτουν τοὺς νέους ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς Ἑλληνικῆς ἀρετῆς. Ὁ κινήματογράφος, τὰ διάφορα ὑποκίττα ἔντυπα καὶ ἡ συστηματικὴ προπαγάνδα τῶν ἐνοστίκων, δημοσοργῶν ἠθικὸν ἀδιέξοδον γιά τὴν νέα γενεά, ποὺ χρειάζεται τὴ φωτεινὴν συμπαράστασιν τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας τοῦ ἔθνους, γιά νὰ τὸ ἀντιμετώπισιν».

Χαιρετίζομε μὲ χαρὰ καὶ ἰκανοποίηση τὴν ἐκδήλωσιν αὐτὴν τῆς Ἐταιρίας Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, ποὺ δείχνει βαθιὰ συναίσθησιν τῆς εὐθύνης τοῦ πνευματικοῦ κόσμου γιά τὴν ἠθικὴν ἐξυγίανσιν καὶ τὴν πνευματικὴν ἀνάτασιν τῆς νεολαίας, καὶ περιμένομε ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν Ἐταιρίαν Λογοτεχνῶν, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον ἀπὸ τὴν «πνευματικὴν ἡγεσίαν τοῦ ἔθνους» νὰ μὴν περιορισθῆ ἀπλῶς στὴ διαπίστωσιν τῆς ἠθικῆς κρίσεως τῆς νεολαίας, ἀλλὰ καὶ νὰ κινήθῃ ἐμπρόκτωσ καὶ ἐνεργῶσ γιά τὴν ἀντιμετώπισίν της, πραγματοποιώντας τὴν ὠραία σταυροφορίαν «γιά τὴν ἑλληνικὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς νεολαίας».

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΑΓΙ ΘΕΟΥ

Μιὰ συγκινητικὴ πληροφορία σχετικὴ μὲ τὶς τελευταῖες μέρες τοῦ Ἁγίου Θεοῦ ὀλοκληρώνει καὶ κορυφώνει τὸ ὄρατον, ῥομαλέον καὶ γόνιμον πνευματικὸν του ἔργον. Τέσσερες ἡμέρες πρὶν τὸν κάλεσον ὁ Θεὸς κοντὰ του, ὁ εὐγενικὸς ποιητὴς ἐξήτησε ὁ ἴδιος καὶ μὲ θαθεῖα κατάνυξιν μετέλαβε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων.

Ἐξετέλεσε θέβαινα ἕνα βασικὸν χριστιανικὸν καθῆκον, ἀλλὰ προκειμένου γιά ἕναν ἀνήσυχον

ἄνθρωπον δράσεως, ποὺ σὲ ὅλην τὴν ζωὴν του μοίραζε κ' ἐξαντιλοῦσε τὴ δραστηριότητά του σὲ πολλοὺς συγχρόνους τομεῖς — πολιτικούς, κοινωνικούς, πνευματικούς — καὶ γιά ἕναν πολύμορφον ποιητὴ ποὺ ἀντιλοῦσε τὶς ἐμπνεύσεις του μὲ ἀξεδίψαστη παγανιστικὴ διάθεσιν ἀπὸ ὅλες τὶς πηγὰς τοῦ ἑλληνικοῦ θρόλου, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ζωῆς, ὅπως ἦταν ὁ Ἁγιὸς Θεὸς, οἱ χριστιανικῆς ἐκδηλώσεις παραμερίζονταν, ἐξασθενούσαν. Ἀλλὰ καὶ ὅταν δὲν παρουσιάζονταν ἔντονος καὶ ἐκδηλῆς, ἄφηναν πάντοτε νὰ διαφαίνεται στὸ βάθος ἢ μυστικῆ, ἢ λανθάνουσα ἔστω, παρουσία τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος, μὲ τὴ μορφήν τῶν ἀγνῶν αἰσθημάτων, τῶν καθαρῶν προθέσεων καὶ τῶν εὐγενικῶν πράξεων.

Καὶ ὅταν ἡ ἀρρώστια, μαζί μὲ τὶς θλιβερῆς συνέπειες, τοῦ ἔφερε καὶ τὴν πνευματικὴν περυσυλλογὴν καὶ τὴν ψυχικὴν ἠρεμίαν, τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα φούντωσε, δυνάμωσε κ' ἐξεγύθηκε ἀπὸ μέσα του ἐπιτακτικὸν καὶ γνήσιον. Τὰ ὄρατα κ' εὐγενικὰ χριστιανικὰ ποιήματα, ποὺ δημοσίευσεν κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν στὶς «Ἀκτίνες», ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα τὸ ποιήματα τῆς τελευταίας ποιητικῆς συλλογῆς του, ποὺ κυκλοφόρησε λίγες μέρες πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατόν του μὲ τὸν χαρακτηριστικὸν τίτλον «Ἐκ θαθεῶν», ἀναδίνουσι μὲ θερμὴν ὑποβλητικότητα καὶ μὲ ἔντονη γνησιότητα τὴν πρὸς βαθιὰ καὶ ἀληθινὴν χριστιανικὴν πνοήν. Εἶναι ἡ ἴδια πνοή, ποὺ τὸν ἔφερε μὲ κατάνυξιν, μ' εὐλάβειαν καὶ μὲ πίστην μπροστὰ στὸ Ἅγιον Πνεῦμα, γιά νὰ ἐπικοινωνήσῃ ἄμεσα καὶ αὐτοῦσια μὲ τὸν Χριστόν. Τὸ πρὸς ἐμπνευσμένον, τὸ πρὸς ὑψηλὸν καὶ πρὸς μεγάλον ποίημα τοῦ Ἁγίου Θεοῦ.

Ἡ ΣΦΡΑΓΙΔΑ ΤΗΣ ΚΑΛΩΣΥΝΗΣ

Ἀλλὰ καὶ ἕνας ξένος καλλιτέχνης μᾶς ἔδωκε παρόμοιον παράδειγμα, ποὺ παίρνει ἰδιαιτέραν ἀξίαν ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ καλλιτέχνης αὐτὸς ἦταν κινήματογραφικὸς «ἀστέρας» καὶ ζοῦσε μάλιστα στὸ περίφημον Χόλυγουντ. Ἡρόκειται γιά τὸν διάσημον Γκάρου Κούπερ, ὁ ὅποιος, κτεπημένος θανάσιμα ἀπὸ τὴν τρομερὴ ἀρρώστια, εἶπε ὁ ἴδιος στοὺς δημοσιογράφους: «Γνωρίζω ὅτι αὐτὸ ποὺ μοῦ συμβαίνει εἶναι θέλημα Θεοῦ. Γι' αὐτὸ δὲν φοβοῦμαι τὸν θάνατον».

Καὶ ἀληθινὰ, μὲ τὴν πίστην στὸν Θεὸν καὶ στὸ θέλημά του, ζήτησε καὶ μετέλαβε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων καὶ ἀντιμετώπισε καὶ ὑπέκυψε στὸν θάνατον μὲ καρτερία καὶ θάρρος, μὲ γνήσιον χριστιανικὸν πνεῦμα. Τὸ ἴδιον πνεῦμα, ποὺ διαπότιζε καὶ τὴν ζωὴν του, ὅπως τόσο παραστατικὰ τὸ περιγράφει ὁ φίλος του Ρίτσαρντ Ἄρλεν:

«Μερικοὶ ἄνθρωποι — εἶπε — ἔρχονται στὸν κόσμον μὲ τὴν σφραγίδα τῆς καλωσύνης. Τίποτε, οἷτε ἀκόμα καὶ τὸ Χόλυγουντ, δὲν εἶναι ἰκανὸν νὰ τοὺς ἀφαιρήσῃ αὐτὴ τὴν σφραγίδα. Μέσα σ' αὐτοὺς περιλαμβάνεται καὶ ὁ Γκάρου. Ἡ βίβλος φορῆς ἐδέχθηκε κτυπήματα ἀπὸ διάφορες με-

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ ΚΙ ΕΜΕΙΣ

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Διαβάξω στις εφημερίδες διάφορα σχόλια πάνω στην τελευταία απογραφή. Σ' ώριμες περιοχές της Ελλάδος σημειώνεται επικίνδυνη αύξησης και συσώρευσις του πληθυσμού και σ' άλλες ελάττωσι. Η γενική πάντως εντύπωση είναι ότι ο πληθυσμός μας από το 1940 αυξήθηκε πολύ λίγο. Τούτο οφείλεται στον φοβερό λιμό της κατοχής, στον συμμοριτοπόλεμο και στις αποδημίες των Ελλήνων.

Σκέπτομαι πόσο βιολογικά πιδ ζωτική και δημογραφικά πιδ αξιολογία ήταν ή φυλή μας στην περίοδο της Τουρκοκρατίας. Μπορεί τότε οι

Έλληνες να ήταν υπόδουλοι, αλλά ουσιαστικά κυριαρχούσαν σ' όλη την Βαλκανική, ενώ οι παρσιές στη Βιέννη, στη Βενετία, την Όδησο, για να περιορισθώ σε μερικά μόνον όνοματα, ήταν σημαντικώτατες. Το ήρωϊκό πνεύμα, ή ζωντάνια, ο δυναμισμός των Ελλήνων έδιναν τον τόνο και έγραφαν σελίδες πολιτισμού.

Συγκρίνατε τώρα το φαινόμενο εκείνο με τη σημερινή αίμορραγία. Αφωμοιόθηκαν ή ξεριζώθηκαν οι Έλληνες από την Ρουμανία, την Βουλγαρία, την Αλβανία. Κινδυνεύουν να έξωσθούν από την Αίγυπτο και την Τουρκία,

οιές! Η αγάπη του όμωσ προς τους ανθρώπους ήταν τόσο μεγάλη, ώστε, όταν δεχόταν μια μαχαιριά στην πλάτη, έμέμφετο τον... έαυτό του, διότι είχε βρεθί στον δρόμο του μαχαιριού».

Γνήσια χριστιανική καλοσύνη. Γνήσια σφραγίδα χριστιανισμού!

ΤΑ ΝΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Έγιναν και πάλι τον τελευταίο καιρό στον Τύπο συζητήσεις σχετικά με την ανεπαρκή διδασκαλία των λεγομένων νεοελληνικών αναγνωσμάτων στα σχολεία της Μέσης Παιδείας. Και τὸ κύριο συμπέρασμα ήταν πως σ' αυτήν την ανεπαρκή — όχι μόνο ποσοτικά, αλλά και ποιοτικώς — διδασκαλία οφείλεται και ή διαπιστωμένη ανεπάρκεια των αποφοίτων των σχολών αυτών στη γνώση και τη χρησιμοποίηση της γλώσσης και στη σαφή και έστοιχη διατύπωση των διανοημάτων τους.

Από τις διάφορες υποδείξεις, που διακεκριμένοι παιδαγωγοί και λογοτέχνες έκαμαν κατά τις συζητήσεις αυτές, νομίζουμε ότι οι κυριώτερες και θετικώτερες είναι πρώτα - πρώτα ή μετεκπαιδευσις των καθηγητών κατά τέτοιον τρόπο, ώστε όχι μόνον να είναι επαρκώς ένημερωμένοι στα νεοελληνικά γράμματα και στον νεοελληνικό έντεχνο λόγο, αλλά και να υιώσουν βαθιά και άληθινά τη σημασία, την αξία και τη χρησιμότητά του. Μόνον τότε μπορούν να διδάξουν ικανοποιητικά και αποδοτικά τα νεοελληνικά αναγνωσματα, και να μεταδώσουν στους μαθητάς την κατανόηση και την αγάπη για τα κείμενα του καλλιτεχνικού λόγου, που είναι απαραίτητες για να μάθουν τη γλώσσα και να μπορούν να έφραζονται.

Σ' αυτή την προσπάθεια θα μπορούσαν, νομίζουμε — έως ότου τουλάχιστον υπάρξουν αρκετοί και επαρκείς καθηγηται για μίαν τέτοια διδασκαλία — να χρησιμοποιούνται, για το μάθημα ειδικώς των νεοελληνικών αναγνωσμάτων,

κατάλληλοι λογοτέχνες, που είτε από την εκπαιδευτική προέλευσή τους, είτε από ειδικές μελέτες τους, θα είναι σε θέση να τα διδάξουν.

Με τέτοια διδασκαλία, συνδυασμένη απαραίτητα με την αυστηρότερη έπιλογή των καταλλήλων κειμένων καλλιτεχνικού λόγου και την έν γένει ποιοτική βελτίωση των σχετικών διβλίων, καθώς και με την αύξηση των ώρων διδασκαλίας (που σήμερα περιορίζονται στο καταπληκτικό περιθώριο των δύο ή τριών ώρων την έβδομάδα), θα έχουμε άσφαλώς ικανοποιητικά και εύτυχη αποτελέσματα. Καί μ' αυτή την πεποίθηση περιμένουμε από το Έπουργείο Παιδείας να μελετήσει και ν' αντιμετώπιση γενναία και ριζικά το σοβαρό αυτό πνευματικό ζήτημα.

ΟΙ ΑΣΕΜΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΚΟΦΑΝΤΙΚΕΣ ΤΑΙΝΙΕΣ

Είναι εδάριστο και εδοίωνο το γεγονός ότι το ζήτημα των άσεμνων και γκαγκστερικών ταινιών, όπως και των ταινιών που παραποιούν και συκοφαντούν την ελληνικήν ιστορία, βοηθε απήχηση στη Βουλή και προκάλεσε το ένδιαφέρον του σώματος και την απόφαση του ν' αντιμετώπιση το ζήτημα με τα κατάλληλα μέτρα. Η πρόθυμη προσφορά συγκεκριμένως του Αντιπροέδρου της Κυβερνήσεως να συνεργασθί με τους άμοδιούς άπουργούς και να φροντίση να μελετηθί από κοινού το θέμα και να ληφθούν οι πρόπουσες αποφάσεις είναι μία καλή και άσια αρχή. Με την προϋπόθεση βέβαια να μη μείνη μόνο μια πρόθυμη προσφορά και μία καλή αρχή — όπως συμβαίνει δυστυχώς συχνά με τις κρατικές ύποσχέσεις, στον πνευματικό τομέα προπάντων — αλλά να συνεχισθί και στην πράξη και να καταλήξη σε θετικά και γόνιμα αποτελέσματα.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ἐνῶ οἱ ντόπιοι, κυρίως οἱ νέοι, ἀποβλέπουν σὸ ἰδιανικὸ τοῦ διαβατηρίου.

Λέτε τώρα ποιοὶ μποροῦν νὰ ξενιτεύονται. Ὅχι βέβαια οἱ ἀνάπηροι, οἱ ἐγκληματίαι, οἱ ἀναρχικοὶ, οἱ φιλάσθενοι, ἀλλὰ οἱ κοινωνικὰ καὶ φυλετικὰ ὕγιεις. Ὁ Ἑλληνισμὸς διαρρέει σὸ ἐξωτερικόν.

Ἀπὸ πάνω, ἀπὸ τὰ θόρεια σύνορα, οἱ Σλάβοι ἀποβλέπουν στὰ ἐδάφη μας κι' ἑμεῖς ἀνοίγομε τὶς βασιλικές μας φλέβες κι' ἀφίνομε νὰ διασφραγίσω τὸ ἐκλεκτότερο αἷμα. Πρόβλημα τεράστιο, δημογραφικόν, κοινωνικόν, ἠθικόν, παιδαγωγικόν, οικονομικόν· μὲ ποιὲς ἰδέες, μὲ ποιά συνθήματα, μὲ ποιὲς δυνατότητες θὰ κρατήσωμε τοὺς νέους κοντὰ μας;

★

Ὁ Ἰούνιος εἶναι ὁ μῆνας τῶν ἐξετάσεων τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων. Πολὸν χαρτὶ καὶ μελάνι, λίγη γνώσις. Μεγάλῃ νευρικῇ διεγερσιμότητι, μικρὸν ἀποτέλεσμα.

Διερωτῶμαι ποιά εἶναι ἡ οὐσιαστικὴ ὠφελιμότης ἀπὸ τὶς ἐξετάσεις, ὅπως ἐφαρμόζονται. Ἀντίθετα διαπιστώνω μεγάλῃ νευρικότητι στὰ παιδιά (ἀληθινὸν ξεχαρβάλωμα τοῦ νευρικοῦ τοῦ συστήματος) καὶ διάθεσι (ἢ μᾶλλον σύστημα) ἐξαπατήσεως. Οἱ ἐξετάσεις σὲ πολλὰς περιπτώσεις ἔχουν μεταβληθῆ σὲ φενάκη. Κι' ὅμως κάποιος τέλος πάντων πρέπει νὰ ἐνδιαφερθῆ γιὰ τὴ λύσι κι' αὐτοῦ τοῦ προβλήματος. Ἄλλὰ ποιός;

★

Ἐνας δημοσιογράφος διαφωνεῖ μὲ τὴν ἀποψὶ ἐνὸς ἐκπαιδευτικοῦ ποὺ ἀμφιβάλλει, ἂν εἶναι σωστὴ ἡ διδασκαλία τῶν ἰδίων μαθημάτων στὰ κορίτσια καὶ στ' ἀγόρια,

Γράφει: «Νομίζω ὅτι τέτοιο ζήτημα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τίθεται ὄχι εἰς τὴν ἐποχὴν μας, ἀλλὰ εἰς καμμίαν ἐποχὴν. Αἱ διαφοραὶ μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ τόσο μεγάλαι, ὥστε ν' ἀπαιτῆται ξεχωριστὴ ἐκπαίδευσις. Ἄς ἰδῆ κανεὶς τί συμβαίνει εἰς τὴν φύσιν». Καὶ παραθέτει ἕνα ἀπόσπασμα τοῦ Μουσωνίου, σὸ ὁποῖο ὁ στωϊκὸς φιλόσοφος ὑποστηρίζει τὴν ταυτότητα τῆς ἀγωγῆς στὰ φύλα. Κι' ὅμως τὸ πρόβλημα τῆς εἰδικῆς γυναικείας ἀγωγῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως παραμένει στοὺς και-

ροὺς μας ἀκέραιο. Χρειάζεται ὅμως σπουδὴ καὶ μελέτη. Μιὰ τέτοια ἀφορμὴ σπουδῆς δίνει ἡ ἔκδοσις τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ἑργασίας. «Τὸ κορίτσι καὶ ἡ μορφωτικὴ ἀγωγή του» στὴν ὁποία καὶ παραπέμπομε ὄσους ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ μεγάλον αὐτὸ θέμα.

★

Οἱ ἐκπαιδευτικοὶ ἀνέβησαν τὸν ἀπεργιακὸν τοῦς ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐκπλήρωσι ἀπὸ τὴν Κυβέρνησι τῶν αἰτημάτων τοῦς. Αὐτὴ τῆ στιγμῇ δὲν ἐξετάζω ἂν ὁ πρόπος τῆς ἀπεργίας τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀποτελῆ ὑπόδειγμα ἀγωγῆς γιὰ τὴ νεότητα, οὔτε ἂν ἀπὸ τὴν πείσι τῶν οικονομικῶν ἀναγκῶν ἡ παιδαγωγικότης παίρῃ θέσι περιθωρίου, ἀλλὰ σκέφτομαι πὼς ὁ σύγχρονος δάσκαλος εἶναι ἥρως καὶ θῆμα τῆς ἐποχῆς του, τῶν γονέων, τῶν προϊσταμένων του, τῶν παιδιῶν τῶν ἰδίων.

Καὶ σ' ἄλλες ἐποχῆς οἱ μαθηταὶ περιφρονοῦσαν, κοροῖδευαν καὶ ἐνέπαιζαν τοὺς δασκάλους τῶν, ἀλλὰ τέτοια συμπεριφορὰ ἀποτελοῦσε ἀπόκλισι ἀπὸ τὸν κανόνα τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἐθγνωμοσύνης· τώρα ὁ ἐμπαιγμὸς καὶ ἡ σάτιρα εἶναι ἀνώτερες ἐκδηλώσεις εὐφυΐας. Παλαιότερα οἱ γονεῖς ἔδιναν ἄδικο καὶ στὰ παιδιά τοῦς, τώρα πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι ἀπόλυτα βέβαιοι γιὰ τὴν μόνιμη ἀγγελικὴ ἰδιότητα τῶν παιδιῶν τοῦς. Ἄλλὰ καὶ ἡ πολιτεία ἄλλαξε πολὺ στάσι. Ἔχει ἕνα μόνιμον σύστημα ὑπερπαραγωγῆς δασκάλων καὶ καθηγητῶν. Μόνον στὴ φιλοσοφικῇ σχολῇ μπαίνουν 500 κάθε χρόνον. Πὼς θ' ἀπορροφηθοῦν ἐπαγγελματικά, ὅταν ἀποφοιτήσουν; Ἄπλοῦστα θὰ παίξουν ἐπιτυχῶς τὸν ρόλον τοῦς; θὰ συντελέσουν στὴ διατήρησι τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως; θὰ κρατήσουν τοὺς μισθοὺς σὲ χαμηλὰ ἐπίπεδα.

Καὶ ὁ φτωχὸς ἐκπαιδευτικὸς πρέπει νὰ κρατήσῃ τὴ θέσι του, τὴν ἀξιοπρέπειά του, τὸ ἥθος του. Πρέπει νὰ εἶναι καλὸ ὑπόδειγμα νομοταγοῦς πολίτου, νὰ ἐμπνεύσῃ τὰ ἀνώτερα ἰδανικά τῆς φυλῆς στὰ παιδιά, νὰ τὰ καθοδηγήσῃ, νὰ τὰ μάθῃ γοάμματα. Ἀπὸ τὴ μὲριὰ τοῦ ἀναθέτουν τὸ πλάσμιον τῶν ψυχῶν, τὴν διάσωσι καὶ διατήρησι τῶν μεγάλων ἰδεῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλληλ τὸν πετᾶνε στὸ περιθώριον τῆς ἐκτιμήσεως καὶ τῆς οικονομικῆς ἀμοιβῆς. Τοῦ ζητοῦν εὐθύνη, χωρὶς νὰ τὸν παραδέχονται.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΤΡΙΑ ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΑ ΤΟΥ ΙΟΝΕΣΚΟ

ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ

Ὁ Ἴονέσκο ἀνήκει στὸν κύκλο τῶν πρωτοποριακῶν θεατρικῶν συγγραφέων καὶ φιλοδοξεῖ ἀνανέωσι τῆς θεατρικῆς παραδόσεως μὲ τὴν κατάλυσι τῆς, ἐπιχειρεῖ πραγμάτωσι νέων προσεγγίσεων μὲ τὸν σύγχρονο θεατὴ ὄχι στὸ συνασθηματικὸ πεδίο, ἀλλὰ στὴν υπογράμμισι τοῦ παραλογοῦ τῶν ἀνθρώπων στὶς καθημερινές τους πράξεις. Ἡ καλαισθητικὴ ἐμπειρία (ὅπου αὐτὴ ἐπισημαίνεται) δὲν πηγάζει ἀπὸ τὴ βαθύτατη συγκίνησι, τὴν ἐντονη χαρὰ ἢ τὴν ἀβάσταχτη λύπη. Ὁ Ἴονέσκο δὲν δραματοποιεῖ τὴν ζωὴ, ἀλλὰ μέσα ἀπὸ τὶς ἀσυνέπειες, τὶς ἀσυναρτησίους καὶ τὶς ἀντιφάσεις τῆς μᾶς μεταγγίζει κάποιον τραγικὸ χυμὸ διάχυτο ὅμως καὶ ἀνακατεμένο μὲ σατιρικὴ καὶ γελοιογραφικὴ διάθεσι.

Μᾶς δίνει τὸν καθημερινὸ ἀνθρώπο μὲ τὰ ὄνειρα καὶ τὶς ἀπογοητεύσεις του, τὶς ἀναμνήσεις καὶ τὶς μάταιες ἐλπίδες του καὶ πρὸ παντὸς τὸ παράλογο κενὸ τῆς ἀδεια ψυχῆς, ποὺ ἀπεγνωσμένα ἀγωνίζεται μὲ βρῆ λύτρωσι στὶς καθιερωμένες ἀξίες. Τὸ θέατρό του ὅμως δὲν εἶναι ρεαλιστικὸ, εἶναι γελοιογραφικὸ. Οἱ ἥρωές του δὲν εἶναι ἀπλᾶ ἀπεικασματα τῆς ζωῆς, εἶναι οἱ καρικατοῦρες τῆς.

Ὁ Ἴονέσκο σατιροῦσε χρησιμοποιώντας φράσεις εὐφρεῖς, ἀλλ' ἀκατάληπτες· ἀφίνει ἐλεύθερο τὸν λεκτικὸ ἐντυπωσιασμό, ποὺ γίνεται πυροτέχνημα, χωρὶς νοητικὸ ἀπόθεμα καὶ συναισθηματικὸ νυγμό· γιατί δὲν βρίσκει στὸν ἀνθρώπο κανένα ἀξιόλογο κίνητρο γιὰ δημιουργικὴ δράσι καὶ καταξίωσι τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ἐτσι ἡ ἀσυνενοησία γίνεται ἀπότοκος τῆς ψυχικῆς ἐρημώσεως. «Ἡ φαλακρὴ τραγουδίστρια» εἶναι ἐνδεικτικὴ τῶν τάσεων τοῦ συγγραφέα. Ἐνας ἀνδρας καὶ μὴ γυναῖκα, ποὺ συνδέονται μὲ συζυγικὸ δεσμό, ἀν καὶ μιᾶνε τὴν ἴδια γλῶσσα, καὶ ζοῦν στὶς ἴδιες ψυχολογικὲς καὶ κοινωνικὲς συνθήκες, ὅμως δὲν συνεννοοῦνται, γιατί ἡ ψυχὴ τους εἶναι ἀδεια, τὸ συναίσθημα νεκρὸ, τὰ ὄραματα στείρα. Ζοῦν σὰν ὑπνωτισμένοι, σὰν κορδωσμένα ρομπότ, ποὺ ἔχουν πρόσροισμὸ νὰ παραγάγουν κάποιες αὐτοματικὲς κινήσεις.

Ὅμως ἡ κεντρικὴ ἰδέα, ποὺ εἶναι ἐνδιαφέρουσα, ἐμπλέκεται στὶς ταυτόσημες ἐπαναλήψεις τῶν ἴδιων εὐρημάτων. Ἐτσι, ἔχονται στιγμές, ποὺ ἡ σάτιρα ἀποβαίνει κορυφατικὴ καὶ ὁ Ἴονέσκο ἀφόρητα πεζολόγος καὶ κοινότοπος. Τὸν σώζει ὅμως ἡ εὐφρῆς ἀσυναρτησία τῶν λέξεων, ἡ φλέβα τοῦ γνήσιου γελοιογράφου, τὸ χάρισμα τῆς δραματικῆς ἀναπλάσεως καὶ τοῦ πυρετικῶν ὀπτασιασμοῦ. Ὁ Ἴονέσκο μπορεῖ ἐπιδέξια νὰ διεγείρη τὴν φαντασία μας, ὥστε ἀκοπα νὰ παρακολουθοῦμε τὸ σχι-

ζοφρενικὸ παραλήρημα τῶν δύο γερόντων στὶς «καρέκλες».

Αὐτοὶ ἀπέτυχαν στὴν ζωὴ τους. Κανένα τους ὄνειρο δὲν πραγματοποιήθηκε. Καὶ τώρα ζοῦν μὲ τὴν αὐταπάτη καὶ τὴν ψευδαίσθησι μᾶς ὑποδοχῆς ποὺ κάνουν σὲ προσωπικότητες, ἀκόμη καὶ στὸν αὐτοκράτορα, στὸν ὁποῖον ἀπευθύνουν τὸ μήνυμά τους, ποὺ ποτὲ ὅμως δὲν θὰ γίνῃ γνωστό, γιατί ὁ ρήτωρ, ποὺ ἀναλαμβάνει τὴν παρουσιάσι του, εἶναι μουγκᾶς.

Λεκτικὸ παιχνίδισμα καὶ συμβολισμὸς εἶναι δημιουργικὰ στοιχεῖα στὸν Ἴονέσκο. Οἱ ἀδεια καρέκλες εἰκονίζουν τὶς ἀδεια ψυχές, τὰ ἀδεια αἰσθήματα, τὴν πλήξι καὶ τὴν ἀπύθμενη κενότητα. Τὸ «μάθημα» συμβολίζει τὴν στείρα διδασκαλία τοῦ λογιοκρατισμοῦ καὶ τῆς ἀποτυχίας. Δὲν γίνεται μέθεξις ψυχῆς μὲ ψυχὴ. Ὁ δάσκαλος στέκει σ' ἓνα ψηλὸ βᾶθος, ἐνῶ ἡ μαθήτρια ὑποφέρει ἀπὸ ἀθεράπευτη βλακεία. Κανένα σημεῖο ἐπαφῆς ἀνάμεσά τους, γι' αὐτὸ τὸ μάθημα ἀποτυγχάνει μὲ κορυφωσι τῆν ὀργὴ τοῦ δασκάλου καὶ τὸν φόνο τῆς μαθήτριας. Αὐτὴ ἡ μετατόπισι τῆς θεατρικῆς ἕλης μᾶς ξενίζει. Γελάω στὴν ἀρχὴ μὲ τὶς ἀνοητολογίαις δασκάλου καὶ μαθήτριας καὶ παραξενευόμαστε στὴ συνέχεια ἀπὸ τὴν δραματικὴν μεταλλαγὴ. Ὁ Ἴονέσκο προσπαθεῖ νὰ συγχωρεῖ τὸ τραγικὸ μὲ τὸ γελοῖο. Ἀλλὰ δὲν εἶναι εὐκόλῃ ἡ περιπέτυξις.

Ὁ Ἴονέσκο μοιάζει πῶς πολὺ μὲ πυροτέχνημα παρὰ μὲ γνήσιον ἀνανεωτὴ τοῦ θεάτρου. Μὲ τὴ νοσταλγία μόνου τῆς ἀνικανοποίητης μνήμης καὶ τὸν ἀναμμένο δαυλὸ τῆς δραματικῆς φαντασίας δὲν καταλύεται ἡ θεατρικὴ παράδοσις. Ὁ Ἴονέσκο χτίζει καλύβι στὴ θέσι τοῦ παλιοῦ οἰκοδομήματος. Στὸ θέατρό του πᾶμε πῶς πολὺ ἀπὸ περιέργεια. Προσέχομε τὸ ἀναμφισβήτητο θεατρικὸ τάλαντο, γελάω μερικὲς φορὲς ἀπὸ τὶς γελοιογραφίαις, σκεφτόμαστε πάνω στὸ κενὸ καὶ στὰ μεγάλα προβλήματα, ἀλλ' ἡ ἐνέργεια τοῦ νοῦ (ἀτροφικὴ ἡρωὴ ἐνότητα καὶ συνέχεια) ἐλάχιστα ἀφαιρνεῖ τὴν αἰσθητικὴν συγκίνησι. Ἀπὸ τὸν Ἴονέσκο λείπει ἀκόμη τὸ φιλοσοφικὸ — μεταφυσικὸ βᾶθος. Ὁ μηδενισμὸς του παραμένει στὴν ἀρνητικὴ ὄψι ὡς τὸ τέλος· κοροιδεῖ τὶς στείρες ἀξίες στὶς στείρες ψυχές.

Ἡ σκηνοθεσία εἶχε μία ροπή πρὸς τὸ γκροτέσκο, ἐνῶ ἐχρειάζετο νὰ τονωθῆ πῶς πολὺ τὸ ἐγκεφαλικὸ στοιχεῖο τῆς σάτιρας. Ἡ ἐντόπις γιὰ τὸ θέατρο τοῦ Ἴονέσκο θὰ ἦταν πληρέστερη, ἀν οἱ «καρέκλες» ἐπαίξοντο τελεutaία. Ἀπὸ τοὺς ἠθοποιούς μ' ἄρεσαν ἰδιαίτερα ὁ Χατζημάχος καὶ ἡ Γιαννακοπούλου. Ὁ Λαζάνης ἦταν ἀληθινὰ καινούργιος.

Γ. Μ.

ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ

—Σπ. Καλλιάρια, πρώην καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς: «Ψυχολογικαὶ μελέται 1) Περὶ ψυχολογικῶν μεθόδων. 2) Χῶρος, χρόνος, ψυχὴ». Ἀθήναι 1961.

—Τοῦ Ἰδίου: «Περὶ κατηχητικῶν σχολείων». Ἀθήναι 1961.

—Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ Χρυσόστομου: «Τὸ ἔλαιον ἐξ ἐπόψεως τελετουργικῆς». Ἀθήναι 1960.

—Γεωργ. Ἰ. Νικολοπούλου, τ. γυμνασιάρχου: «Ἡ αἰωνία Ἑλλάς» (Ἐπὶ ἄλκιον). Ἀθήναι 1961.

—Πρωτοπρεσβυτέρου Ἀλεξάνδρου Κ. Καραπαναγοπούλου: «Τί εἶναι τὸ κατηχητικὸν σχολεῖον;». Ἀλεξάνδρεια.

—Τάσου Ἰ. Βοῦροου: «Τέσσερα δόντια» (Διηγήματα). Ἀθήναι 1961.

—Γεωργ. Κιτσοπανίδου, ὕφηγοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: «Ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου ὡς κλάδος παραγωγῆς τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων», Θεσσαλονίκη 1960.

—Δρος Ἀλεξ. Κρίκου: «Ἡ συνταξιοδότησις τῶν ἀγροτῶν ὡς μέτρον διὰ τὴν πρόληψιν τῆς πλήρους αὐτοδιαλύσεως τοῦ ἀγροτικοῦ στοιχείου τῶν ἀγόνων περιοχῶν τῆς χώρας». Ἀθήναι 1960.

—Μιχ. Κασσιόρα — Γεωργ. Μαυρικᾶκη, μαθηματικῶν: «Ἀσκήσεις τῆς θεωρίας τῶν ἀριθμῶν». Ἀθήναι 1960.

—Δρος Παν. Ἀ. Γιαννακοπούλου: «Μέτρησις καὶ ἀξιοποίησις τῆς ἡλιακῆς ἀκτινοβολίας». Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἡλιακὴ Ἐνέργεια». Ἀθήναι 1960.

—Ἄνδρ. Ἡλ. Μιχαλοπούλου, γραφολόγου - καθηγητοῦ: «Ἡ μάνα καὶ τὸ παιδί». Ἀθήναι 1960.

—Λυκούργου Καμαρινοῦ: «Φαντάσματα ἀναπήρου», Ἀθήναι 1960.

—Ξάνθου Λυσιώτη: «Θρόμβοι καὶ σταλαχτίτες». Κύπρος 1960.

—Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου «Κανὼν παρακλητικῶς εἰς τὸν Μέγαν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον ἐκ χειρογράφου τῆς ἐν Νάξῳ Μονῆς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκδιδόμενος τὸ πρῶτον ὑπὸ Ἀρχιμ. Ἰακώβου Δ. Μαλλιάρου».

—Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου «Ἐκ τῶν πνευματικῶν γυμνασιμάτων». Διάλεξις ὑπὸ Ἀρχιμ. Ἰακώβου Δ. Μαλλιάρου. Ἀθήναι 1960.

—Τάσου Κ. Σαμαρτζῆ, ἀντισυνάρχου: «Τὸ ἱστορικὸ τοῦ ἔθι». Ἀθήναι 1960.

—«Ἀνάλεκτα». Ἐτησίαι ἔκδοσις τοῦ Ἰνστιτούτου τῶν ἀνατολικῶν σπουδῶν τῆς Πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης Ἀλεξανδρείας, ἐπιμελεῖα Θεοδώρου Δ. Μοσχονᾶ. Ἀλεξάνδρεια 1960.

—Ι. Γ. Ζίγδη: «Ἡ σύμβασις τοῦ ἀλουμινίου». Ἀθήναι 1960.

—Ἰω. Κουνέλη, φιλολόγου: «Τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας». Χίος 1961.

—Γεωργ. Χρ. Λαίμου: «Ἐνα σχέδιον οἰκουμηνικῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης».

—Νικ. Δελιάλη, Ἐφόρου πτῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Κοζάνης: «Ἡ ἰδιόγραφος διαθήκη τοῦ Νικολάου Κ. Κασομούλη» (1795 - 1871). Ἀθήναι 1961.

—Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Παπακώστα: «Ἀγνότης, γάμος, γυναικα». Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ἡ Ζωή», Ἀθήναι 1961.

—Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ «Ζωή»: «Ἰησοῦς». Ἀθήναι 1961.

—Σ. Κουντουριώπου, Καθηγητοῦ: «Αἱ ἐν Ἑλλάδι αἰρέσεις», Ἀθήναι 1961.

—Ἰω. Χρ. Κωνσταντινίδου: «Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν τριακοσιπενταετίαν 1923 - 1957», Ἀθήναι 1961.

—Ἄντ. Χαρακόπου, Καθηγητοῦ τῆς Φιλολογίας: «Ὁ θεσμός τῆς δημογεροντίας ἐν Χίῳ ἐπὶ τουρκοκρατίας» (βραβεῖον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν). Χίος 1960.

—Δημ. Χαμπούλδη: «Ὁραιοπαθῆ» (ποιήματα). Κύπρος 1961.

—Βάσου Καναβάτη: «Δισταγμοὶ καὶ ἐρωτηματικά». Ἀλεξάνδρεια 1960.

—Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων: «Ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία κατὰ τὸ ἔτος 1960». Ἀθήναι 1961.

—Κων. Κούρκουλα, δ. Θ. Καθηγητοῦ Κολλεγίου Ἀθηνῶν: «Τὸ λειτουργικὸν κήρυγμα ἐν πτῆ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ». Ἀθήναι 1960.

—Τοῦ αὐτοῦ: «Τὸ κατηχητικὸν σχολεῖον ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ κατὰ τὸν ἰθ' αἰῶνα». Ἀθήναι 1961.

Μηνιαῖον Περιοδικὸν «Ἀκτῖνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων Ἐκδοσις Χριστ. Ἐνώσεως Ἀκτῖνες», Γραφεῖα: ὁδὸς Καρότση 14, Ἀθήναι (Τηλ. 35-023).—Θεσσαλονίκης: Ἀγ. Σοφίας 38.—Ἰπυθύνου: Γ. Δ. Ἰατρίδης, κατοικία Ἀριστοφάνους 10 Ἀθήναι (1).—Ἐτησίαι συνδρομὴ δρχ. 45, ἐξωτ. δολλ. 3.—Προῖστ. τυπογραφεῖου: Δ. Πιπκακωνσταντίνου, Μαρμαρινὴ 176.—Χειρόγραφα, δημοσιεύματα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται